

รายงานผลการดำเนินงานโครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
โครงการเครือข่ายฐานข้อมูลยาแผนโบราณ

หัวหน้าโครงการ

นายสัมมนา มุลสาร

คณะเภสัชศาสตร์

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ผู้ร่วมโครงการ

นางสาวกุสุมา จิตแสง

นายทวีศักดิ์ จีงวัฒนตระกูล

นายอารี วังมณีรัตน์

นายภาณุพงษ์ พงษ์ชีวิน

นางสาวนิธิมา สุทธิพันธุ์

นางสุดารัตน์ หอมหวล

นายเกรียงศักดิ์ รักภักดี

ที่ปรึกษา

รศ. ดร. บังอร ศรีพานิชกุลชัย

ได้รับจัดสรรงบประมาณดำเนินโครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
จากมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2544

กิตติกรรมประกาศ

ทางคณะผู้ดำเนินงานโครงการเครือข่ายฐานข้อมูลยาแผนโบราณ ขอขอบคุณคณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ คณะเภสัชศาสตร์ เจ้าหน้าที่สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ที่ได้ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือ จนกระทั่งสามารถดำเนินการได้อย่างสำเร็จลุล่วง รวมทั้งหมอพื้นบ้าน ผู้ให้ข้อมูลและนักศึกษาเภสัชศาสตร์ที่ช่วยสืบค้นข้อมูลและท้ายที่สุดทางมหาวิทยาลัย ที่ได้จัดสรรงบประมาณใน ปีงบประมาณ 2544 เพื่อใช้ในการดำเนินการครั้งนี้

คณะผู้ดำเนินโครงการ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
กิตติกรรมประกาศ.....	ก
สารบัญ.....	ข
สารบัญตาราง.....	ค
คำอธิบายสัญลักษณ์.....	ง
บทที่ 1 บทนำ.....	1
หลักการและเหตุผล.....	1
วัตถุประสงค์	1
แผนการปฏิบัติการ.....	2
บทที่ 2 ผลการดำเนินโครงการเครือข่ายฐานข้อมูลยาแผนโบราณ	3
ตำรายาที่ได้รับการคัดเลือกบรรจุในฐานข้อมูลยาแผนโบราณ.....	3
รายละเอียดสมุนไพรในฐานข้อมูลยาแผนโบราณ	17
บทที่ 3 สรุปผลการดำเนินโครงการฯ และข้อเสนอแนะ	85
ปัญหาและอุปสรรค	86
บรรณานุกรม	87

สารบัญตาราง

เรื่อง

หน้า

ตารางที่ 1 ชื่อทางวิทยาศาสตร์ของพืชในตำรับยา	11
--	----

คำอธิบายสัญลักษณ์

ก/กก	=	กรัมต่อกิโลกรัม
ซม	=	เซนติเมตร
ม	=	เมตร
%	=	ร้อยละ
g	=	กรัม
mcg	=	ไมโครกรัม
mg	=	มิลลิกรัม
kg	=	กิโลกรัม
ml	=	มิลลิลิตร
L	=	ลิตร
LD ₅₀	=	ขนาดที่ทำให้ตายได้ ครึ่งหนึ่ง
MIC	=	ความเข้มข้นต่ำสุดที่แสดงฤทธิ์ยับยั้ง
M	=	ความเข้มข้นในหน่วยโมลต่อลิตร

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

ภารกิจหลักที่สำคัญอย่างหนึ่งของคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี คือ การส่งเสริมทำนุบำรุงและธำรงไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมอันดีงาม อาทิ เช่น การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมทางด้านประวัติศาสตร์เภสัชกรรมไทย และ การอนุรักษ์เภสัชตำรับดั้งเดิมของไทยไว้

คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ได้ตระหนักถึงบทบาทการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมไทย โดยเฉพาะวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน ซึ่งเป็นแหล่งที่มีวัฒนธรรมอันยาวนาน วัฒนธรรมหมอพั้นบ้านที่มีการบำบัดอาการเจ็บป่วยโดยใช้ยาแผนโบราณในอดีตกาล เป็นอีกวัฒนธรรมหนึ่งซึ่งยังคงสืบสานในชุมชนอีสานใต้แถบจังหวัดอุบลราชธานี โดยมีการตำรงไว้ซึ่งการผลิตยาสมุนไพรแผนโบราณ วิธีการบำบัดรักษาเป็นต้น ทั้งนี้พบว่ายังมีประชาชนจำนวนไม่น้อยในท้องถิ่นที่ยังคงนิยมใช้ยากับหมอพั้นบ้าน โดยใช้ยาแผนโบราณสืบทอดกันมา แต่ในปัจจุบันพบว่าหมอพั้นบ้านซึ่งเป็นผู้มีบทบาทในการถ่ายทอดตำรับยาแผนโบราณมีจำนวนลดน้อยลง และขาดการสืบทอดทางวิชาการจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง อาจจะเป็นเนื่องจากความนิยมในการใช้ยาแผนโบราณลดลง ซึ่งจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่วัฒนธรรมการใช้ยาสมุนไพรและยาแผนโบราณจะถูกกลืนเลือนไป โครงการนี้จึงจัดทำขึ้นเพื่อให้มีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบัญชีหมอพั้นบ้าน ชนิดของสมุนไพรที่ใช้ตำรับยาแผนโบราณ วิธีและจุดประสงค์ของการใช้สมุนไพรแต่ละอย่าง ตำรับยาแผนโบราณแต่ละชนิด และจัดทำเป็นระบบฐานข้อมูลยาแผนโบราณขึ้น เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลและสามารถเผยแพร่ข้อมูลทางวิชาการให้แก่ผู้สนใจสืบค้นอย่างเป็นระบบ ก่อให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาสืบค้นข้อมูลตำรับยาแผนโบราณ ในอันที่จะนำไปเป็นแนวทางในการศึกษาหาฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาและพัฒนาเป็นตำรับยาแผนปัจจุบัน ทั้งนี้เป็นการตำรงไว้และเชิดชูการใช้ตำรับยาแผนโบราณของภาคอีสาน

วัตถุประสงค์

เพื่อรวบรวมจัดทำระบบเครือข่ายฐานข้อมูลยาแผนโบราณซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาสืบค้นข้อมูลตำรับยาแผนโบราณ ในอันที่จะนำไปเป็นแนวทางในการศึกษาหาฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาและพัฒนาเป็นตำรับยาแผนปัจจุบัน

ลักษณะโครงการ : เป็นโครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

ลักษณะการสำรวจ ศึกษา และวิจัยเพื่อรวบรวมข้อมูล

แผนการปฏิบัติการ

1. ขั้นตอนการดำเนินงานและช่วงเวลา

งาน	ช่วงเวลา
1. เสนอขอรับการจัดสรรงบประมาณ	สิงหาคม – กันยายน 2543
2. ทบทวนองค์ความรู้จากเอกสารงานวิจัย และข้อมูลรายชื่อหมอพื้นบ้าน	ตุลาคม – ธันวาคม 2543
3. ตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยอ้างอิงจากรายงานการวิจัยและตำรายาแผนโบราณ	มกราคม – มีนาคม 2544
4. คัดเลือกชนิดสมุนไพรและตำรับยาที่จะลงในฐานข้อมูล	มีนาคม – มิถุนายน 2544
5. รวบรวมข้อมูลสมุนไพรที่มีในตำรับ	กรกฎาคม – สิงหาคม 2544
6. จัดทำฐานข้อมูลที่ได้อาศัยอยู่ในระบบที่เหมาะสมและทำรายงานผลการดำเนินงาน	กันยายน – ตุลาคม 2544

2. วิธีการดำเนินโครงการ

โครงการเครือข่ายฐานข้อมูลยาแผนโบราณมีลักษณะการดำเนินการและการจัดกิจกรรมดังนี้

1. ทบทวนองค์ความรู้ที่ได้จากตำรายาทั่วไปและรายงานการวิจัยอื่นๆ
2. รวบรวมรายชื่อหมอพื้นบ้านและตำรับยาของหมอพื้นบ้านแต่ละคนในเขตจังหวัดอุบลราชธานี โดยมีการบันทึกข้อมูลตำรายาต่างๆ
3. ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของตำรับยาต่างๆ ที่ได้ข้อมูลมา โดยเทียบกับรายงานการวิจัยและตรวจสอบกับข้อมูลจากหมอพื้นบ้านด้วยตนเอง
4. รวบรวมรายชื่อสมุนไพรที่พบว่ามีการใช้โดยหมอพื้นบ้านในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ทำการสืบค้นเพิ่มเติมในส่วนของ ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ สรรพคุณและประโยชน์ที่ใช้กันทั่วไป สารสำคัญที่ออกฤทธิ์ การใช้ประโยชน์ในจังหวัดอุบลราชธานี ทำการถ่ายภาพสมุนไพรชนิดต่างๆ
5. จัดทำฐานข้อมูลที่ได้นำมาในระบบที่เหมาะสม

บทที่ 2

ผลการดำเนินโครงการเครือข่ายฐานข้อมูลยาแผนโบราณ

ตำรายาที่ได้รับการคัดเลือกบรรจุในฐานข้อมูลยาแผนโบราณ

ตำรับที่ 1 แก่ท้องผูก (นายเสน กัลยานพงษ์)

แก่นตากวาง

แก่นตาไ้

ตำรับที่ 2 แก่ท้องผูก (นายคุณ อุดมพันธุ์)

กำแพงเจ็ดชั้น

ชายเดน

ตุกไส

ตากวาง

นำมาต้มดื่ม

ตำรับที่ 3 แก่นัวไนโต (นางสังขาร สาระคุณ)

แก่นจำปาขาว

เป็นน้ำ

เป็นโคก

ยาหัว

แก่นเพกา

อ้อยดำ

นำส่วนเสมอภาคมาต้มน้ำพอท่วมแล้วเคี่ยวให้เหลือน้ำประมาณ 2 ถ้วย ใช้ดื่มเป็นยารักษาอาการดีขึ้น

ตำรับที่ 4 แก่ปวดเส้นเอ็น (นายวี นิลเกต)

คิงไฟนกคุ้ม

รากดอกซ้อน

รากมะเขือขึ้น

นำสมุนไพรส่วนเท่า ๆ กันมาแช่น้ำ แล้วนำมาต้มหรือต้มต่างน้ำจนอาการดีขึ้น

ตำรับที่ 5 แก้กินของผิด (นายนวล คุณสมบัติ)

รากกระจาย

รากโคสง

รากส่องฟ้า

รากสะมัด

ใช้รากทั้ง 4 ปริมาณเสมอกาต้มน้ำ ต้มต่างน้ำ

ตำรับที่ 6 แก้ไข้/แก้ปวดเมื่อย (นายสีดา คำสีสุก)

เบญจจากโล

รากคนทา

รากเท้ายายม่อม

รากย่านาง

รากมะเดื่อชุมพร

รากโคชูตัน

นำยาที่เก็บได้มาทำให้แห้งก่อนทำเป็นยาเตรียมโดยการตำรับประทานหรืออาบตามสมควร
ทำเป็นยาเม็ดได้

ตำรับที่ 7 แก้กางเหลืองในเด็ก (นายทองคำ สุวรรณบุญ)

แก่นก้านเหลือง

แก่นคางฮูม

แก่นตะโกนา

แก่นสะแก

นำส่วนเสมอกาแช่น้ำให้ยาออกแล้วรับประทาน

ตำรับที่ 8 แก้นิวไต (นายทองคำ สุวรรณบุญ)

รากหญ้าขี้ฉี่

หญ้าคมปาวทั้งต้น

หญ้าควยงทั้งต้น

เมล็ดฝ้าย

หญ้าคาทั้งต้น

หญ้าแห้วหมูทั้งต้น

นำสมุนไพรอย่างละ 1 กำมือหรือส่วนเสมอภาคมาต้มน้ำรับประทาน สามารถนำมาต้มหรืออุ่นเพื่อดื่มอีกโดยเก็บไว้ได้ไม่เกิน 1 สัปดาห์

ตำรับที่ 9 แก่ท้องเสีย (นายชา ศรีจันดี)

รากค้อ

รากฝรั่ง

เครือหมาน้อย

ลำต้นเหมือดแอ

รากย่านาง

กระโดน (ใบและผล)

รากสะเหล้าใหญ่

ใช้ส่วนเสมอภาคมาต้มน้ำรับประทานไปจนกว่าอาการจะดีขึ้นหรือหายขาด

ไม่ควรรับประทานมากเกินไปเพราะอาจจะทำให้ท้องผูกแทนได้

ตำรับที่ 10 แก่ท้องอืดจุกเสียด (นายชา ศรีจันดี)

มะตูม

กะตอม

รากมะเอ็ก

บอระเพ็ด

ขมิ้นต้น

ขมิ้นเครือ

รากไผ่รวก

หมากแทนป่า

ใช้ส่วนเสมอภาคนำมาต้มรวมกันแล้วเติมน้ำดื่ม

ตำรับที่ 11 แก่นิวในกระเพาะปัสสาวะ (นายชา ศรีจันดี)

เมล็ดหลักลิ้น

รากมะกล่ำตาควาย

รากหวาย

รากกุมลี้

เมล็ดหลักลิ้น 1 กำมือ รากทั้ง 3 ใช้เสมอภาคต้มน้ำดื่มวันละ 2-3 ครั้ง

เวลารับประทานอาจเกิดอาการท้องเสียได้

ตำรับที่ 12 แก่นัวไต (นายชา ศรีจันดี)

แก่นจำปาขาว

แก่นตูมตัง

รากส้มกบ

แก่นกำแพงเจ็ดชั้น

แก่นตากวง

แก่นเพกา

แก่นมะสัง

เป็นน้ำ

นำส่วนเสมอกาตามั้รวมกันรับประทานวันน้ำยวันละ 3 ครั้งก่อนอาหาร เช้า กลางวัน เย็น

ตำรับที่ 13 กินของผิด (นายพร สีมาคำ)

รากแสลงโทน

รากพันชาด

รากจันทน์หอม

รากจันทน์แดง

รากมะแงว

เมล็ดส้มมอเดือนห้า

อย่างละเสมอกา ผ่นรวมกันรับประทานต่างน้ำ

ตำรับที่ 14 ขับปัสสาวะ (นายบุญทัน ตีประเสริฐ)

แก่นมาลาย

แก่นหาด

รากนมวัว

รากมะนาว

รากหนวดแมว

รากมะละกอตัวผู้

เหง้าสับปะรด

อย่างละเสมอกา ผ่นรวมกันรับประทานต่างน้ำ หญิงมีครรภ์ต้องกินยาอ่อนมดลูกก่อน

ตำรับที่ 15 แก้วฝ (นายบุญทัน ตีประเสริฐ)

รากเลืบแมว
 รากสะแบง
 น้อยหน้าแห้ง
 รากลันฟ้า
 รากแคอ้าว
 รากคามป่า
 รากเครือไส้ไก่
 อย่างละเสมอกาต ฝนทาและต้มรับประทาน

ตำรับที่ 16 กินผิดหลังคลอด (นางเรียน อ่างมณี)

รากหลอกล้า
 รากลกคก
 รากสายเดน
 รากต๋องแล่ง
 รากสุนไฮ
 อย่างละเสมอกาต ฝนรวมกันรับประทานต่างน้ำ

ตำรับที่ 17 ยาขับน้ำนม (นายมัน ขาวอ่อน)

รากกะทกรก
 รากต๋องแล่ง
 แก่นหมักหม้อ
 แก่นคัง
 อย่างละเสมอกัน ต้มรวมกันรับประทานต่างน้ำ

ตำรับที่ 18 แก้วทองเสี่ย (นายอ่ำ สุภาวงษ์)

สีเสียด
 พังคี่
 สมัด
 ส่องฟ้า
 ทับทิม
 ดูกไส

ดุกด้าน
อย่างละเสมอภาค ฝนรวมกันดื่มต่างน้ำ

ตำรับที่ 19 แก้วไข (นายอ่ำ สุภาวรงค์)

รากสมัด
รากสองฟ้า
รากส้มมอ
อย่างละเสมอภาค ฝนรวมกันดื่มต่างน้ำ

ตำรับที่ 20 แก้วโรคกระเพาะอาหาร (นายบุตรดี บุตรสภาค)

หัวขมิ้นชัน
เหง้ากระชาย
เหง้าไพล
ว่านดับหมูป
บดทุกอย่างรวมกันผสมกับน้ำผึ้งเป็นยาลูกกลอน รับประทานวันละ 3 ครั้ง หลังอาหารเช้า
กลางวัน เย็น

ตำรับที่ 21 แก้วริดสีดวง (นายบุตรดี บุตรสภาค)

ตาไก่ 4 ส่วน
ดุกด้าน 2 ส่วน
ดุกใส 2 ส่วน
แก่นจำปา 2 ส่วน
อ้อยช้าง 3 ส่วน
ตากวาง 4 ส่วน
ต้มรับประทานวันละ 2 ครั้งเช้าเย็น หากอาการไม่ดีขึ้นให้เพิ่ม
รากมะนาว
แก่นแดง
แก่นพุทรา ต้มรวมกัน

ตำรับที่ 22 บำรุงเลือด (นายเชย ทาเทพ)

ตุ้มกาเครือ

รากเข็มขาว

กระเทียม

รากเจตมูลเพลิงแดง

รากเจตมูลเพลิงขาว

ผลยอ

ดีปลี

พริกไทย

ใช้ต้องแล้วรับประทาน ถ้าดื่มเหล้าไม่ได้ให้ใช้วิธีต้มแทน รับประทานวันละ 2 ครั้ง เข้า-เย็น สตรีมีครรภ์ห้ามรับประทาน ห้ามกินสั้มน้ำหรืออาหารที่มีมะละกอเป็นส่วนผสม

ตำรับที่ 23 แก่ปวดท้อง มีลม (นายเชย ทาเทพ)

รากสะมัด

รากพังคิ

รากสองฟ้า

รากตุ๊กไส

รากเกียงป็น

ใช้ฝนกินพอประมาณจนอาการดีขึ้น

ตำรับที่ 24 แก้น้ำกระเพาะ/ไต (นายบุญทัน ตีประเสริฐ)

แก่นจำปา 4 แก่น

ขมิ้นเครือ 4 แก่น

ต้นฝ้าย 5-6 แก่น

แก่นปอหนู 3 แก่น

หัวหญ้าแห้วหมู 1 กำมือ

ดอกเกด 4 ส่วน

มะระ

รวมกันต้มน้ำพอประมาณ ใช้รับประทานวันละ 3 ครั้ง

ตำรวจที่ 25 แก้วเจ็บบอ (นายบุญทัน ตีประเสริฐ)

รากต้นหมี่

ต้มรวมกันรับประทานต่างน้ำ

ตารางที่ 1 ชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชในตำรับยา

ชื่อ	ชื่อทางพฤกษศาสตร์	ชื่อทั่วไป	วงศ์
กะดอม	<i>Gymnopetalum cochinchinense</i> Kurz.	ขี้กาดง (สระบุรี), ผัก แคบป่า(น่าน), มะนอยจา (เหนือ), หลอบหริก (อุบลฯ)	Cucubitaceae
กระเจาย	-	-	-
กระเทียม	<i>Allium sativum</i> L.	หอมเทียม (เหนือ), เทียม, หัวเทียม (ใต้)	Amaryllidaceae
กฤษณา	<i>Aquilaria agallocha</i> Roxb.	ไม้หอม (ตะวันออก), กา ยูกาฮู (ปัตตานี)	Thymelaeaceae
กาเดา	-	-	-
ขจร	<i>Telosma minor</i> Craib	สลิด, ผักจิก	Asclepidaceae
ขมิ้นเครือ	<i>Arcangelisia flava</i> (L) Merr.	ขมิ้นฤาษี, ฮับ	Menispermaceae
ขมิ้นชัน	<i>Curcuma longa</i> L.	พญาวาน, ขมิ้นทอง, ขมิ้น ดี, ขมิ้นป่า, ขมิ้นหัว, ขมิ้น แดง	Zingiberaceae
ขมิ้นอ้อย	<i>Zingiber zedoaria</i> (Berg) Rosc.	ขมิ้นชัน, Zedoary	Zingiberaceae
ข่า	<i>Alpinia nigra</i> (Gaertn) B. L. Burtt.	ข่าหยวก, กุฎโรหิณี Greater galangal	Zingiberaceae
ข่าลิ้น	<i>Walsura villosa</i> Wall.	คัตลิ้น, กัตลิ้น (ตามตำรา ยา), ขี้ยายแดง, ขี้ยาย นา (ราชบุรี), ขี้ล่อ, ขี้ ยาย (พายัพ)	Meliaceae
ข้าว	<i>Oryza sativa</i> L.	ข้าวสาร (กลาง)	Poaceae
ข้าวโพด	<i>Zea mays</i> L.	ข้าวแช่ (แม่ฮ่องสอน)	Poaceae

ชิง	<i>Zingiber officinale</i> Rosc.	ชิงบ้าน	Zingiberaceae
-----	----------------------------------	---------	---------------

ตารางที่ 1 ชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชในตำรับยา (ต่อ)

ชื่อ	ชื่อพฤกษศาสตร์	ชื่อทั่วไป	วงศ์
เข็มขาว	<i>Ixora ebarbata</i> Craib	เข็มไม้ (ไทย), เข็มพระราม (กรุงเทพฯ), เข็มประสาน (ตานี), เข็มขาว(พายัพ)	Rubiaceae
เข็มแดง	<i>Ixora lobbi</i> Loud.	เงาะ (สุราษฎร์), เข็มแดง (ยะลา), จะบือโย (มลายู- นราธิวาส)	Rubiaceae
ค้อ	<i>Schleichera oleosa</i> (Lour.) Oken	ตะค้อ (อีสาน), ตะคร้อไข่ (ไทย), มะเคาะ (ลำปาง), คอส้ม (เลย), เคาะ(พิษณุโลก), มะโจ๊ก (พายัพ)	Sapindaceae
คูน	<i>Cassia fistula</i> L.	ชัยพฤกษ์, ราชพฤกษ์, บัวโย	Leguminosae
เครือขอสอ, บอระเพ็ด	<i>Tinospora crispa</i> (L.) Miers ex Hook. f. & Thoms	เครือเขาสอ, จุ่งจิง (เหนือ), เจต มุนหนาม (หนองคาย), เกาหัวด้าย (สระบุรี), บอระเพ็ด (ทั่วไป)	Menispermaceae
เครือตาปลา	<i>Derris scandens</i> (Roxb.) Benth.	เถาว์ลย์เปรียง	Leguminosae
เครือลิ้นแฮด	-	-	-
แค	<i>Sesbania grandiflora</i> Desv.	แคบ้าน, แคแดง, agasta	Leguminosae
โคร่หางนาค	<i>Rotula aguatica</i> Lour.	ตะลี้ที่เคาะ (แม่ฮ่องสอน), พะน้อดนำ (เชียงใหม่)	Boraginaceae
จิว	<i>Ceiba pentandra</i> L.	นุ่น (กลาง)	Bombacaceae
จำปาขาว	<i>Plumeria obtuse</i> L.	ลั่นทมขาว	Apocynaceae
จำปาแดง	<i>Plumeria rubra</i> L.	ลั่นทมแดง (กลาง), จำปาลาว (เหนือ), จำปาหอม (ใต้), ลั่นทม (ทั่วไป)	Apocynaceae

ตารางที่ 1 ชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชในตำรับยา (ต่อ)

ชื่อ	ชื่อทางพฤกษศาสตร์	ชื่อทั่วไป	วงศ์
ชิงโค	<i>Cymbopogon citratus</i> Stapf.	เยียงเหื้อ (เหนือ), ตะไคร้ (ทั่วไป)	Graminae
ดอกซ้อนใหญ่	<i>Volleameria fragrans</i> Vent.	ปัวชะมด, ปัวซ้อน(เหนือ), ปัวสมุทร(เชียงใหม่), นางแย้ม (ทั่วไป)	Verbenaceae
ตีป्ली	<i>Piper retrofractum</i> Vahl.	-	Piperaceae
ดุกขาว	<i>Siphonodon celastrineus</i> Griff.	บักโคก (สุรินทร์), ยายปลวก (สุราษฎร์ธานี)	Celastaceae
ดุกใส	<i>Suregada multiflorum</i> Bail.	หมากดุกหิน (สระบุรี), ขนุนดง (หล่มสัก), เข้าตาก (กาจญนบุรี) , กระดุก (ใต้), ขันทองพญาบาท (ตำรายา)	Euphorbiaceae
ตากวง	-	-	-
ตาไก่	<i>Salacia chinensis</i> L.	กำแพงเจ็ดชั้น (ทั่วไป), หลุม นก (ใต้), ตะลุ่มนก (ตะวัน ออก)	Celastraceae
ตาล	<i>Borassus flabellifer</i> L.	ตาลโตนด, ตาลใหญ่, โหนด, ท้าง , ตาลนา, ปลีตาล (เชียงใหม่)	Plamae
ตุมกาขาว	<i>Strychnos nox- blanda</i> & W. Hill.	ซึกา (ตอ), มะติ่ง, มะติ่งตัน, มติ ตามาก (เหนือ)	Strychnaceae
ตุมกาแดง	<i>Strychnos nux-vomica</i> L.	แสลงใจ แสลงโตน แสลงเปือ	Strychnaceae
ตุมตัง	<i>Narringi crenulata</i> (Roxb.) Nicolson	พญา	-
นมสาว	-	-	-
บาก	<i>Anisoptera</i> sp.	กระบาก, กระบากแดง, กระบาก ดำ, กระบากต้าง (ชุมพร), ตะบาก, บาก(ไทย, ใต้)	Dipterocarpaceae

ตารางที่ 1 ชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชในตำรับยา (ต่อ)

ชื่อ	ชื่อทางพฤกษศาสตร์	ชื่อทั่วไป	วงศ์
เป็นโคก	-	-	-
เป็นน้ำ	-	-	-
ไผ่	<i>Bambusa arundinacea</i> Willd.	จะกั้ววา, ชารอง, ชาเรียง, ไผ่ป่า	Graminae
ฝ้าย	<i>Gossypium herbaceum</i> L.	ฝ้ายไทย, ฝ้ายหีบ, ฝ้ายขาว	Malvaceae
ตีนตัน	<i>Jatropha multifida</i> L.	มะละกอฝรั่ง, มะหุ้งแดง (เหนือ)	Euphorbiaceae
พริกไทย	<i>Piper nigrum</i> L.	พริกน้อย	Piperaceae
พังคี้	<i>Croton crassifolios</i> Giescl.	บังคี้	Euphorbiaceae
พุทรา	<i>Ziziphus mauritina</i> Lam.	มะดัน (เหนือ), หมากทัน (อีสาน)	Rhamnaceae
มอญ	<i>Morus alba</i> L.	หม่อน	Moraceae
มะขาม	<i>Tamarindus indica</i> L.	มะขาม (ทั่วไป), ลำมอเกล (แม่ฮ่องสอน), อำเปยล (สุรินทร์), ตะลูป (นครศรีธรรมราช)	Caesalpinaceae
มะตูม	<i>Aegle marmelos</i> (L.) Corr.	หมากตูม	Rutaceae
มะนาว	<i>Citrus aurantifolia</i> Swing.	มะนาว, ส้มมะนาว (ทั่วไป), มะลิ (เชียงใหม่), ลิมานี่ปี (มลายู), โกร้ยชะมัว (เขมร)	Rutaceae
มะปราง	<i>Bouea macrophylla</i> Griff.	Plum mango	Anacardiaceae
มะม่วง	<i>Mangifera indica</i> L.	หมักม่วง (อีสาน), mango	Anacardiaceae
ไมยราบ	<i>Mimosa pudica</i> L.	กะหับ, หญ้ากะหับ (ใต้), กาเสดโคก (หนองคาย), กระตืบยอด (จันทบุรี), หญ้าจิบยอด, หญ้าป็นยอด, หญ้าป็นยอด (เหนือ)	Leguminosae

ตารางที่ 1 ชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชในตำรับยา (ต่อ)

ชื่อ	ชื่อทางพฤกษศาสตร์	ชื่อทั่วไป	วงศ์
ม้ากระทืบโรง	-	-	-
ยอ	<i>Morinda citrifolia</i> L.	ตาเสือ, มะตาเสือ (เหนือ)	Rubiaceae
ยาง	<i>Dipterocarpus alatus</i> Roxb.	ยางขาว, ยางนา, ยางควาย	Dipterocarpaceae
ย่านางแดง	<i>Bauhinia strychnifolia</i> Craib	ขยัน, เครือขยัน	Leguminosae
ยาห้ว	<i>Smilax</i> sp.	ข้าวเย็นเหนือ, ข้าวเย็นใต้	Smilacaceae
เรื่อนกวาง	-	-	-
ลั่นฟ้า, ลั่นไม้	<i>Oroxylum indicum</i> Vent.	เพกา (ตำรายา), มะลิดไม้, มะลันไม้, ลิดไม้ (เหนือ), หมากลิ้นเต้า, หมากลิ้นช้าง	Bignoniaceae
ส้มลม	<i>Aganonerion polymorphum</i> Pierre ex Spire.	-	Apocynaceae
สมอไทย	<i>Terminalia chebula</i> Retz.	ส้มมอ (อีสาน), มะนะ (เหนือ), มาแน่ (เชียงใหม่)	Combretaceae
สะแบง	<i>Dipterocarpus intricatus</i> Dyer	กวาด, ชาด, กร้าย	Dipterocarpaceae
สามปีบเหี่ยว	<i>Gomphuna globosa</i> L.	Bachelor' Button, Button Agaga, Globe Amaranth, Pearly Everlasting	Amaranthaceae
หญ้ามปาว	<i>Carex indica</i> L.	-	Amaranthaceae
หญ้าแห้วหมู	<i>Cyperus rotundus</i> L.	หญ้าขนหมู (แม่ฮ่องสอน), ซาเช่า (แต้จิ๋ว)	Cyperaceae
หนามปลาตูก	<i>Canthium berberidifolium</i> Geddes.	-	Rubiaceae
หนาวเดือนห้า	<i>Myriopyrum smilacifolium</i> Bl.	ฝนแสนห่า	Oleaceae

ตารางที่ 1 ชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชในตำรับยา (ต่อ)

ชื่อ	ชื่อทางพฤกษศาสตร์	ชื่อทั่วไป	วงศ์
หมักเขียบ	<i>Annona squamosa</i> L.	น้อยหน่า(ทั่วไป),ลาหัง (ปัตตานี), มะนอแน่, มะแน (เหนือ)	Annonaceae
หมักนัต	<i>Ananus comosus</i> Merr.	สับปะรด (ทั่วไป), ยานัต (ใต้)	Bromeliaceae
หวายนั้ง	<i>Calamus rudentum</i> ,	หวายชม,หวายกิน(อีสาน)	Palmae
อ้อย	<i>Saccharum officinarum</i> Maench.	อ้อยชม, อ้อยดำ, อ้อยแดง	Graminae
เอ็นอ่อน	<i>Cryptolepis buehanani</i> Roem. & Schult.	ดินเปิดเครือ (เหนือ), เครือเถาเอ็น (เชียงใหม่)	Periplocaceae
สุนไฮ	<i>Erythroxylum cuneatum</i> Kurz.	หุ้มไห (กลาง), ไกรทอง (กลาง)	Erythroxylaceae
แฮนกวาง	-	-	-

รายละเอียดสมุนไพรในฐานข้อมูลยาแผนโบราณ

กระดอม

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Gymnopetalum cochinchinense* (Lour.) Kurz.

วงศ์ Cucurbitaceae

ชื่ออื่น ๆ กระดอม ขี้กาตง ผักแคบป่า มะนอยจา มะนอยทก มะนอกทกฟ้า

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้เถา ลำต้นเล็ก เป็นร่อง มีมือเกาะ ใบ เดี่ยว เรียงสลับกัน แผ่นใบรูปลักษณะต่างๆ กัน มีรูปไต จนกระทั่งรูปสามเหลี่ยม ห้าเหลี่ยม หรือ เป็นแฉก กว้าง 3-10 ซม ยาว 4-10 ซม ฐานใบเว้าลึกเป็นรูปหัวใจ สากคายทั้งด้านบน และด้านล่าง ดอก ดอกเพศผู้ และดอกเพศเมีย อยู่บนต้นเดียวกัน ใบประดับยาว 1.5-2.0 ซม ขอบเป็นแฉกลึกแหลม ดอกเพศผู้ ออกเป็นช่อ ก้านช่อยาว 7-15 ซม กลีบรองกลีบดอกเชื่อมติดกันเป็นหลอดยาว ปลายแยกเป็นแฉกรูปหอก 5 แฉก มีขนเป็นมันเหมือนไหม กลีบดอก 5 กลีบ ฐานเชื่อมติดกันเพียงเล็กน้อย สีขาว เกสรตัวผู้ 3 อัน ดอกเพศเมีย ออกเดี่ยว ๆ กลีบรองกลีบดอก และกลีบดอก และกลีบดอก มีลักษณะเหมือนดอกเพศผู้ รังไข่มี 1 ช่อง ปลายท่อรังไข่แยกเป็น 3 แฉก ผล รูปไข่แกมขอบขนาน ยาว 4-5 ซม สีแดงอมส้ม ผิวสาก มีสัน 10 สัน เนื้อสีเขียว เมล็ด รูปรี ยาวประมาณ 6 มม

สรรพคุณ

ราก รากแห้งบดผสมกับน้ำร้อน ใช้ทาถูนวดกล้ามเนื้อ บริเวณที่ปวดเมื่อย และอ่อนเพลีย

ใบ น้ำคั้นใบ ใช้หยอดตา แก้อักเสบ น้ำต้มใบ กินเป็นยาถอนพิษของผลสุกที่กินเข้าไป และแก้พิษของโรคบาดทะยักที่รักษาไม่ถูกวิธี

ผล ผลอ่อนกินได้ แต่ผลแก่เป็นพิษ

เมล็ด น้ำต้มเมล็ด กินเป็นยาลดไข้ เป็นยาถอนพิษจากการกินผลไม้ที่เป็นพิษบางชนิด ขับน้ำลาย บำรุงธาตุ และช่วยย่อย

ขัดมอญ

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Sida rhombifolia* L.

วงศ์ Malvaceae

ชื่ออื่น ๆ หญ้าขัด หญ้ายุงปิดแม่ม่าย Arrow leaf sida, Common sida, Cuba jute

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

พืชใบเลี้ยงคู่ พบอยู่ตามป่าทั่วไป เป็นไม้พุ่มลำต้นตั้งตรง มีกิ่งก้านสาขา ปลายใบแหลมหรือมน ใต้ใบมีขน ขอบใบหยัก ดอกเป็นดอกเดี่ยวออกระหว่างใบ กลีบเลี้ยงสีเขียว กลีบดอกสีเหลือง ผลค่อนข้างเรียบหรือบางครั้งย่น

สรรพคุณ

ราก แก้กษัยเหียนอาเจียน รักษาไข้หวัด แก้เป็นโลหิต รักษาดีซ่าน แก้ปวดฟัน ช่วยเจริญอาหาร แก้พิษทั้งปวง กระทุ้งพิษ แก้ไข้กาฬ แก้ไข้ตัวร้อน ดับพิษร้อนภายใน ดับพิษไข้หัว เช่น เหือด หัด สุกใส ไข้รากสาด ประดง ไข้เม็ดชานออกตามผิวหนัง แก้น้ำดีพิการ ที่ทำให้หนองสะดุ้งผวาหัวล้านๆ ตื่นๆ บำรุงกำลัง ขับเสมหะ บำรุงปอด แก้ปวดหน้าท้อง ขับเลือดและรกให้ตก แก้เยื่อหุ้มสมองอักเสบ แก้ปวดมดลูก บำรุงกำหนด แก้กามตายด้าน แก้พิษงู

ต้น ยาชูกำลัง

ใบ ยาขับน้ำปาก ขับเหงื่อ ขับปัสสาวะ แก้พิษแมลงกัดต่อย แก้โรคบิด

ผล แก้กษัย

ทั้งต้น ทำให้ประจำเดือนมาปกติ แก้ก้นแก้โรคขัดเบา

ไม่ระบุส่วนที่ใช้ แก้อาเจียน แก้ไข้พิษโลหิต เสมหะ แก้พิษหัด เหือด สุกใสหลบเข้าข้างใน แก่ดีพิการ ขับเสมหะ แก้ไข้ตัวร้อน ดับพิษร้อนภายใน บำรุงกำหนด แก้กามตายด้าน

ข้อมูลการวิจัยที่สำคัญ

สารเคมี

Aurantiamide benzoate ; betaine ; campasterol ; campesterol,22-dehydro : ; cholesterol ; cholesterol,24-methylene : ; choline ; cryptolepine ; ephedrine ; ephedrine, pseudo : ; gossypol ; gossypol,hemi : ; hypaphorine ; hypaphorine methyl ester ; kaempferol : linoleic acid ; lysine ; malvalic acid ; myristic acid ; palmitic acid ; β -phenethylamine ; β -phenethylamine, N- methyl : ; quercetin ; serine ; β -sitosterol : ; spinasterol ; spinasterol,22-dihydro: ; stearic acid ; sterculic acid ; stigmast-8 (14)-en-3- β -ol ; stigmasterol ; threonine ; tryptophan, N- (B)-methyl: methyl ester ; tyrosine ; valine ; vasicine ; vasicinol ; vasicinone ; (-)-vasicinone ; DL-vasicinone

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา

ต้านเชื้อแบคทีเรีย ต้านยีสต์ คลายกล้ามเนื้อเรียบ กดหัวใจ ยับยั้งพยาธิไส้เดือน ยับยั้งการหดเกร็งของกล้ามเนื้อ ทำให้กล้ามเนื้อคลายตัว ยับยั้งการฝังตัวของตัวอ่อน ต้านเชื้อรา ต้านมาลาเรีย ลดน้ำหนักอ้วน

การทดสอบความเป็นพิษ เมื่อฉีดสารสกัดใบและลำต้นด้วยน้ำและเมทานอล (1:1) เข้าช่องท้องของหนูถีบจักรเพศผู้ พบว่าขนาดที่ทำให้สัตว์ทดลองตายครั้งหนึ่ง คือ มากกว่า 1.0 กก

ชื่อย

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Streblus asper* Lour.

วงศ์ Moraceae

ชื่ออื่นๆ กักไม้ฝอย ชะโยเส้ ทองชะเห่น ส้มพอ สะนาย Siamense rough, Tooth brush tree

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ยืนต้น ใบออกตรงข้าม มีขนาดเล็ก ขอบใบหยักแบบซี่ฟัน เกสรเพศผู้และเกสรเพศเมียอยู่ต่างดอกกัน ดอกเพศผู้รวมกันเป็นช่อดอกแบบหวักลมมีก้านดอกสั้น สีเหลืองอมเขียวหรือเกือบขาว ส่วนดอกเพศเมียก้านดอกจะยาว มักออกเป็นคู่สีเขียว ผลมีกลีบเลี้ยงหุ้มเกือบรอบ ผลสุกมีสีเหลืองอ่อน เปลือกชั้นนอกนุ่มและฉ่ำน้ำ เมล็ดเกือบกลมมีลักษณะคล้ายเมล็ดพริกไทย

สรรพคุณ

ราก แก้กษัย แผล ขับปัสสาวะ ขับเมือกมันในลำไส้ แก้ไตพิการ ทำให้คลื่นเหียน อาเจียน บำรุงหัวใจ ฆ่าพยาธิ แผลเน่าเปื่อยฆ่าพยาธิร้มนวด

กิ่ง แทนแปรงสีฟัน ทำให้ฟันคงทน แก้กษัยฟัน รักษาฟัน แก้ปวดฟัน แก้กษัยกษิตในปาก แก้เหงือกบวม ช่วยให้ฟันแข็งแรง ทำให้รากฟันยึดกับเหงือกมากยิ่งขึ้น ฆ่าเชื้อในช่องปาก รักษาเหงือกและฟัน แก้กษัยร้มนวด บำรุงหัวใจ แก้ท้องเสีย แก้บิด แก้ท้องร่วง แก้กษัยดวงจุมก แก้กษัยดวงทวาร ฆ่าพยาธิ ถอนพิษสัตว์กัดต่อย แก้โรคผิวหนัง ดับพิษทั้งปวง ดับพิษในกระดูกละเอ็น แก้พยาธิในผิวหนัง รักษาบาดแผล เป็นยาอายุวัฒนะ

แก่น แก้กษัย แก้กษัยฟัน แก้กษัยดวงจุมก

เนื้อไม้ แก้กษัยฟัน แก้ปวดฟัน เป็นยาขับปัสสาวะ ขับเมือกมันในลำไส้ ทำให้คลื่นเหียนอาเจียน แก้กษัย แก้กษัย

กระพี้ แก้กษัย แก้กษัย

ใบ ยาระบายอ่อนๆ แก้กษัยน้ำ ยาเป่าละอองไข้ แก้ปวดประจำเดือน

ผล แก้กษัยและลม เป็นยาอายุวัฒนะ

เมล็ด เป็นยาอายุวัฒนะ แก้อาการท้องเสีย ขับลมในลำไส้ เป็นยาบำรุงธาตุ แก้อาการ
เป็นพิษ เจริญอาหาร แก้อาการท้องอืดเฟ้อ ขับผายลม

น้ำมัน ทาแก้ริดสีดวง

ทั้งต้น ต้มใส่เกลือแกงกินฟัน

ไม่ได้ระบุส่วนที่ใช้ มารำมะนา แก้อาการท้องอืดเฟ้อ ใช้ยอยน้ำมัน ทาแก้ริดสีดวง แก้อาการ
ผิวหนัง แก้อาการระคายเคือง

ข้อมูลการวิจัยที่สำคัญ

สารเคมี

α -Amyrin; α -amyrin, acetate; asperoside; betulin; cannodimethoside; H-
cannodimethoside; ; digitoxigenin-3- (2-3-di-O-methyl)- β -D-glucoside; gitodimethoside;
gitodimethoside, 16-O-acetyl: gluco: ; gitodimethoside, gluco: ; gitodimethoside, gluco: 16-O-
acetyl: ; indroside; kamalosite ; kamalosite, gluco: ; lucknoside ; lupanol-3-O- β -D-
glucopyranosyl-(1-5)-O- β -D-xylofuranoside ; lupeol ; lupeol acetate ; mansonin ;
oleanolic acid ; sarmethoside ; sioraside ; β -sitosterol ; β -sitosterol, 3-O- β -D-
arabinofuranosyl-O- α -L-rhamnopyranosyl-O- β -D-glucopyranoside ; stigmaterol ; strobloside ;
strobloside, gluco: ; strobloside, m-gluco: ; Streblus asper compound (C₂₆ H₅₄ O₂) ;
strophalloside ; strophanolloside ; strophanthidin-3-(2-3-di-O-methyl)- β -fucopyranoside ;
tetratriacontan-3-one ; n-triacontane ; vijalosite .

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา

ฆ่าแมลง

ข้าว

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Oryza sativa* L.

วงศ์ Gramineae

ชื่ออื่น ๆ ข้าวไข่แมงดา ข้าวคอแรง ข้าวเจ้า ข้าวเหนียว ข้าวเหนียวปั่ว Paddy
plant, Rice

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

พืชล้มลุก ขึ้นเป็นกอ ลำต้นกลวงและเป็นข้อช่อดอกรวมเรียกว่ารวงข้าว เมล็ดอ่อนมีสีเขียวเมื่อโตเต็มที่มีสีเหลืองทอง

สรรพคุณ

ต้น ช่วยย่อยอาหาร บำรุงชูกำลัง แก้อ่อนเพลีย

เปลือก แก้โรคเหน็บชา รักษา เบาหวาน

เมล็ด พอกแก้ลมเพลมพัด แก้ลมพิษ แก้ก้น บำรุงกำลัง แก้อ่อนเพลีย ช่วยเจริญอาหาร ช่วยย่อยอาหาร บำรุงร่างกาย แก้โรคเหน็บชา รักษาบาดแผลเรื้อรัง ถอนพิษสำแดง และพิษต่าง ๆ ดูดพิษที่มีหนอง แก้พิษอักเสบ แก้หิวกระหายน้ำ แก้อักเสบ แก้ฟกบวม แก้ไข้ป้างจับเรื้อรัง แก้ไข้ข้อ แก้ผื่นแสบร้อนที่ผิวหนัง ช่วยลดความระคายเคือง

น้ำข้าว เป็นยาชูกำลัง แต่มักทำให้เกิดลมและกระษัย บำรุงกำลัง แต่มักทำให้เกิดกระษัยให้โทษมูกิด

น้ำข้าวข้าว แก้วลิ้ว แก้วโอ แก้พิษอักเสบ แก้บวม พอกแก้ลมเพลมพัด แก้ลมพิษ แก้ก้น ถอนพิษสำแดง แก้พิษร้อนใน

ซังข้าว แก้พิษสำแดง แก้พิษร้อน

แป้งข้าวเจ้า สวนทวารหนัก แก้ลำไส้ใหญ่อักเสบ และกล่อมลำไส้

รำข้าว รักษาโรคเหน็บชา

ไม่ระบุส่วนที่ใช้ ถอนพิษต่าง ๆ ถอนพิษอาการที่ผิดสำแดง แก้โรคหืด แก้อ่อนเพลีย ท้องเฟ้อ เรอเปรี้ยว บำรุงกำลัง แก้อาเจียนเป็นเลือด เลือดกำเดาออก แก้กตาแดง แก้กลิ้นไส้ จุกแน่นหน้าอก แก้ก้นอักเสบ แก้โรคปัสสาวะมีหนอง แก้บิดถ่ายเป็นเลือด แก้ปวดเอว ผื่นบน หัวเด็ก แก้กระหายน้ำ บำรุงม้าม ช่วยย่อยทำให้เจริญอาหาร แก้โรคเหน็บชา เป็นยาระบาย

ข้อมูลการวิจัยที่สำคัญ

สารเคมี

Abscisic acid ; aconitic acid ; aconitic acid , trans : ; aluninium ; D-alanine , D-alanyl : ; D-alanyl-glycin ; D-arabino-hexono-1-4-lactone , 3-deoxy : ; D-arabinono-1-4-lactone ; arborinol , iso : ; arundoin ; asparagines ; aspartic acid ; benzoic acid , para-hydroxy : ; caffeic acid ; campesterol ; campesterol ferulate ; coumaric acid , para : ; cyaniding 3-O- α -D-glucoside ; cyaniding diglycoside ; cyaniding monoglycoside ; cyaniding-5-glycoside ; cycloartenol , 24-methylene : ferulate ; cycloartenol ferulate ; cycloartenol ferulic acid ester ; cycloeucalenol ; cyclindrin ; diazepam ; diazepam , N-demethyl : ; DNA topoismerase I ; D-erythrono-1-4-lactone

; D-erythrono-1-4-lactone , 2-C-hydroxy-methyl ; ; D-erythrono-1-4-lactone , 2-C-methyl ; ; ferulic acid ; α -glucan ; glutamic acid ; glycine ; leucine ; leucine , iso ; ; lysine ; D-lyxono-1-4-lactone ; D-lyxono-1-4-lactone , 2- deoxy ; ; methionine ; momilactone A ; momilactone B ; momilactone C ; nicotianamine ; Oryza sativa lectin ; Oryza sativa phytoglycolipid ; Oryza sativa polysaccharide RBS ; Oryza sativa substance RBF-PM ; Oryza sativa substance RBF-X ; oryzabran A ; oryzabran B ; oryzabran C ; oryzabran D ; oryzalexin A ; oryzalexin B ; oryzalexin C ; oryzalexin D ; oryzalexalexin F ; oryzalexin S ; oryzalide A ; oryzanol ; γ -oryzanol ; oryzaran A ; oryzaran B ; oryzaran C ; oryzaran D ; phytic acid ; phytin ; polymerase , DNA ; ; polysaccharide ; prolamine ; protein ; protein (Oryza sativa) ; protocatechuic acid ; pyridoxine , 5'-O-(β -D-glucopyranosyl) ; pyrrolidine, 1:2-acetyl ; ; pyrroline , 1: 2-acetyl ; ; quinic acid ; rhamnogalacturonan I ; L-rhamnono-1-4-lactone ; rice antifungal protein I ; rice bran saccharide ; rice polysaccharide ; sakuranetin ; satiomem ; serine ; shikimic acid ; β -sitosterol ; β -sitosterol , cellopentaoside ; β -sitosterol cellotetraoside ; β -sitosterol , ferulate ; squalene ; stigmasterol ; stigmasterol ferulate ; threonine ; α -tocopherol ; β -tocopherol ; δ -tocopherol ; γ -tocopherol ; α -tocotrienol ; β -tocotrienol ; δ -tocotrienol ; γ -tocotrienol ; tricin ; tricin-5-O- β -D-glucoside ; tyrosine ; valine ; vanillic acid ; violanthin .

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา

ลดคอเลสเตอรอลในเลือด ลดระดับคอเลสเตอรอลในตับ ลดระดับไตรกลีเซอไรด์ในเลือด ลดระดับ low density lipoprotein เพิ่มระดับ high density lipoprotein ลดระดับไขมันในเลือด เพิ่มระดับคอเลสเตอรอลและไขมันในเลือด ผลต่อการเมตาบอลิซึมของไขมัน ลดระดับน้ำตาลในเลือด ยับยั้งการหลั่งอินซูลิน และกระตุ้นการหลั่งกลูคาگون ยับยั้งออกซิเดชั่น กระตุ้นการสร้าง superoxide anion ฤทธิ์จับอนุมูลอิสระ ป้องกันรังสี ลดความดันโลหิต ลดปริมาตรพลาสมาและของเหลวนอกเซลล์ ยับยั้ง angiotensin converting enzyme แก้อักเสบ ยับยั้งการหดเกร็งของลำไส้ กระตุ้นการหดตัวของลำไส้ ลดการหลังกรดในกระเพาะอาหาร ยับยั้งการดูดซึมแคลเซียมที่ลำไส้ ลดน้ำในปัสสาวะ บำรุงตับ ผลต่อการสร้างเม็ดเลือดแดง ยับยั้งเนื้องอก ยับยั้งการก่อเกิดมะเร็ง กระตุ้นเม็ดเลือดขาว กระตุ้น phagocytosis ปรับปรุงภูมิคุ้มกัน กระตุ้นอินเตอร์เฟอรอน ฤทธิ์เหมือนเอสโตรเจน ทำให้แพ้ รักษาแผล รักษา atopic dermatitis ต้านการอักเสบ ทำให้เกิดแผล ยับยั้งเอนไซม์ nitrate reductase proteinase trypsin และ phosphatase ยับยั้งไทอามีน กระตุ้นการจับกลุ่มของเซลล์ ต้านแบคทีเรีย ยับยั้งฟันผุ ต้านเชื้อ

รา และต้านไวรัสในพืช กระตุ้นเชื้อราในพืช หม่ามัดโร กระตุ้นการเจริญเติบโตของสัตว์ และพืช กระตุ้นการกินอาหารของแมลง รบกวนการกินอาหาร และยับยั้งการเจริญเติบโตของแมลง ยับยั้งการงอกและการเจริญของพืช ดึงดูดแมลง และฆ่าแมลง เป็นพืชต่อเซลล์

การทดสอบความเป็นพิษ เมื่อฉีดสารสกัดเมล็ดด้วยเอทานอล:น้ำ (1:1) เข้าช่องท้องหนู ถีบจักรขนาดที่ทำให้สัตว์ทดลองตายครั้งหนึ่งคือ 0.75 ก/กก และขนาดสูงสุดที่ทนได้คือ 0.50 ก/กก

ขมิ้น

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Curcuma longa* L.

วงศ์ Zingiberaceae

ชื่อพ้อง *Curcuma domestica* Valetton

ชื่ออื่น ๆ ขมิ้นแกง ขมิ้นชัน ขมิ้นหยอก ขมิ้นหัว ขมิ้น ตายอ สะยอ หมิ้น Turmeric

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ล้มลุก มีเหง้าใต้ดินเนื้อในสีเหลืองอมส้ม มีกลิ่นหอม ใบออกเป็นรัศมีติดผิวดิน รูปหอก แกมขอบขนาน ดอกออกเป็นช่อ ใบประดับสีเขียวอ่อน ๆ หรือ สีขาว รูปหอกเรียงซ้อนกัน ใบประดับ 1 ใบ มี 2 ดอก ใบประดับย่อยรูปขอบขนานด้านนอกมีขน กลีบเลี้ยงเชื่อมติดกันเป็นรูปท่อ มีขน กลีบดอกสีขาว โคนเชื่อมติดกันเป็นท่อยาวปลายแยกเป็น 3 ส่วน เกสรผู้คล้ายกลีบดอก มีขนอับเรณูอยู่ที่ใกล้ ๆ ปลาย ท่อเกสรเมียเล็ก ยาวยอดเกสรเมียรูปปากแตร กลีบเลี้ยง รังไข่มี 3 ช่อง แต่ละช่องมีไข่อ่อน 2 ใบ

สรรพคุณ

ราก ยาบำรุง แก้อาการชัก ลดไข้ แก้ลมชัก ขับปัสสาวะ ป้องกันโรคหนองใน แก้อาการฟกช้ำ แก้โรคผิวหนังผื่นคัน แก้ท้องอืดเฟ้อ

เหง้า แก้โรคผิวหนังผื่นคัน แก้ท้องร่วง ขับลม รักษาไข้ แก้ท้องมาร แก้ท้องอืด ขับเสมหะ รักษาเมะเร็งลาม รักษาเมะเร็งเพลิง คลายกล้ามเนื้อเรียบในลำไส้ที่เกร็งตัว เจริญอาหาร ยากระตุ้นแก้อาการไม่สบาย อาการวิงเวียน ระับเชื้อ ด้านวัณโรค แก้ไข้เพื่อดี แก้ไข้ผอมเหลือง แก้พิษเสมหะและโลหิต ดมแก้หวัด แก้บิด ปิตธาตุ कुमธาตุ แก้ท้องร่วง แก้ก้น แก้ฟกช้ำ ฆ่าเชื้อพยาธิ รักษาแผลในลำไส้ สมานแผล แก้กั้งเพื่อ รักษาบาดแผลเรื้อรัง คุมและรักษาลำไส้

ไม้ระบุส่วนที่ใช้ แก้โรคผิวหนัง แก้ผิวหนังพุพอง สมานบาดแผลมีน้ำเหลือง ทาแก้คัน รักษาโรคกลากเกลื้อน แก้พิษพยาธิกระทำให้คันทั่วสรรพางค์กาย สมานแผล แก้บาดแผล แก้อาการตกเลือด แก้โรคตาเจ็บ ตาขี้ แก้โรคตาลม ตาแดง แก้ไขอันเกิดจากดี แก้ไข้ผอม

เหลือง แก้วไขทองมาน แก้วพิษโลหิต และลม แก้วไขทั้งปวง แก้วเสมหะ ทำให้ฟกบวม แก้วเดโช ธาตุให้ดับ แก้วเสมหะ แก้วบวม แก้วฟกบวม แก้วฝี แก้วดี แก้วธาตุพิการ คุมธาตุ ขับลม บำรุงธาตุ ขับผายลม แก้วท้องร่วง แก้วท้องเสีย เป็นยาลดกรด แก้วปวดท้อง แก้วอาการเกร็งของกล้ามเนื้อทำให้การเคลื่อนตัวของลำไส้น้อยลงเป็นยาเจริญอาหาร เป็นยาขับน้ำเหลือง ใช้รักษารอบเดือนไม่ปกติ ทำยาพอกแก้ปวดข้อ แก้วตาบวม ใช้ดมแก้หวัด แก้วโลหิตเป็นพิษ ใช้หยอดตาให้เย็นสบาย ชะล้างแผลสด ๆ เน่า ๆ ห้ามโลหิตออกจากบาดแผลตื้น ๆ แก้วโรคบิดลงท้อง อุจจาระธาตุ

ข้อมูลวิจัยที่สำคัญ

สารเคมี

anthraquinone,2-hydroxy-methyl: ; α -atlantone ; γ -atlantone ; bisabola-2-10-dien-9-one,4-hydroxy: ; bisabola-2-10-dien-9-one,5-hydroxy-4-methoxy: ; bisabola-3-10-dien-2-one ; bisabola-3-10-diene,2-5-dihydroxy: ; bisabolene ; β -bisabolene ; biscumol ; bisacurone ; borneol ; borneol,iso: Z7, ; caffeic acid ; campesterol ; camphene ; camphor ; caryophyllene ; chplesterol ; cineol ; 1,8-cineol ; cinnamoyl-(feruloyl)-methane,4-hydroxy: ; coumaric acid,ortho: ; coumaric acid,para: ; curcumene ; α -curcumene ; curcumin ; curcumin I; curcumin II; curcumin III ; curcumin,5'-methoxy: ; curcumin,bis-demethoxy: ; curcumin,demethoxy: ; curcumin, mono-demethoxy: ; curdione ; curdiome,dehydro: ; curlone ; curzerenone ; curzerenone C ; cyclocurcumin ; cymine,para: ; essential oil ; eugenol ; germacron-(4s',5s)-epoxide; germacron-13-al ; germacrone ; germacrone,4(s)-5(s)-epoxy: ; guaiacol); hepta-1-4-6-triene-3-one,1-7-bis-(4-hydroxy-phenyl):; hepta-1-6-diene-3-5-dione,1-(4-hydroxy-3-methoxy-phenyl)-7-(3-4-dihydroxy-phenyl): ; limonene ; linalool ; methane,4-hydroxy-cinnamoyl: ; methane,4-hydroxy-feruloxyl: ; methane, bis-(4-hydroxy-cinnamoyl): ; methane,bis-(para-hydroxy-cinnamoyl): ; methane,di-feruloyl: ; methane,di-para-coumaroyl: ; methane,feruloyl: para-hydroxy-cinnamoyl: ; penta-trans-1-trans-4-dien-3-one,1-(4-hydroxy-3-methoxy-phenyl) -5-(4-hydroxy-phenyl): ; penta-trans-1-trans-4-dien-3-one,1-5-bis-(4-hydroxy-3-methoxy-phenyl): ; (+)- α -phellanderne ; α -pinene ; β -pinene ; procurcumenol; procurcumenol,5-hydroxy: ; procurcumenol,epi: ; procurcumenol, iso: ; protocatechuic acid ; (+)-sabinene; β -sesquiphellandrene ; β -sitosterol; stigmasterol ; syringic acid ; terpineen ; terpineol ; tolyl-methyl-carbinol : tolyl-methyl-carbinol,para: ; turmenrin ; α -turmerine ; turmerone ;(+)-turmerone, ar: ; α -turmerone ;

turnerone,ar: ; (+)-s-turnerone,ar: ; turmeronol A ; turmeronol B ; β -turnerone ; ukonan A ; ukonan B ; ukonan C ; ukonan D ; vanillic acid ; zedoarondiol ; zingiberene.

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา

ต้านเชื้อแบคทีเรีย ต้านยีสต์ ต้านเชื้อรา ต้านเชื้อปรสิตตัวฆ่าพยาธิ ยับยั้งการหลั่งสารจากกระเพาะอาหาร รักษาแผลในกระเพาะอาหาร ขับน้ำดี ลดอาการบวม ลดการดูดซึมของลำไส้เล็ก ยับยั้งการแข็งตัวของเม็ดเลือด ยับยั้งการเกาะกลุ่มของเกร็ดเลือด เพิ่มอัตราการหายใจ แก้อาการไอ แก้ไอ หลอดลมอักเสบ ต้านการชักกกดระบบประสาทส่วนกลาง กระตุ้นหัวใจ แก้อาการท้องอืด ยับยั้งการหดเกร็งของลำไส้ กระตุ้นภูมิคุ้มกัน กดภูมิคุ้มกัน กระตุ้นการสร้าง interferon กระตุ้น phagocytosis กระตุ้น reticuloendothelial system ยับยั้ง complement เร่งให้แผลหายเร็วขึ้น ขับปัสสาวะ ต้านพิษงู ทำให้เป็นหมัน ยับยั้งการฝังตัวของตัวอ่อน ทำให้แพ้ ยับยั้งอาการหอบหืด ต้านพิษ ยับยั้งการเป็นพิษต่อตับ ยับยั้ง cytochrome B-5 และ cytochrome P-405 ยับยั้ง oxidation ยับยั้งการมีไขมันและปริมาณไตรกลีเซอไรด์ในเลือดสูง ยับยั้งการมีปริมาณคอเลสเตอรอลในเลือดสูง ต่อด้านการสลายเซลล์เม็ดเลือดแดง และลดปริมาณเม็ดเลือดขาว ลดการอักเสบ ทำให้เกิดความผิดปกติของโครโมโซม ยับยั้งการขาดเลือดไปเลี้ยงหัวใจ ยับยั้งการสร้าง leukotriene B₄ , Thromboxan B₂, glutathione, lipid peroxide, เป็นพิษต่อเซลล์ ไม่เป็นพิษต่อเซลล์ ต้านมะเร็ง มีฤทธิ์ก่อกลายพันธุ์ ไม่มีฤทธิ์ก่อกลายพันธุ์ ต้านการก่อกลายพันธุ์ ยับยั้ง nitrosation กระตุ้นเอนไซม์ alkaline phosphatase catalase glutathione peroxidase glutathione-S-transferase GOT GPT lactate dehydrogenase superoxide dismutase ยับยั้งเอนไซม์ alkaline phosphatase desaturase-5 GOT hyaluronidase กระตุ้นให้กล้ามเนื้อคลายตัว

เมื่อป้อนสารสกัดเหล่านี้ด้วยปิโตรเลียมอีเทอร์ ให้หนูขาวพบว่าไม่มีพิษต่อทารกในครรภ์ ไม่ทำให้เกิดความผิดปกติต่อทารกในครรภ์ ทำให้ต่อม adrenal มีขนาดใหญ่ขึ้น การผสม oleoresin ในอาหารให้หนูกินในขนาดต่าง ๆ ไม่พบพิษ สารสกัดแห้งด้วย 95% เอทานอลไม่เป็นพิษต่อลิง หนูตะเภา หนูขาว และหนูถีบจักร ขนาดของสารสกัดแห้งด้วยตัวทำละลายต่าง ๆ ที่ทำให้หนูถีบจักรตายเป็นจำนวนครั้งหนึ่งคือ 500 มก/กก 398 ก/กก 430 มก/กก และ 525 มก/กก เมื่อใช้ 50% เอทานอล 95% เอทานอล น้ำ และปิโตรเลียมอีเทอร์เป็นตัวทำละลาย ตามลำดับ

ขมิ้นต้น

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Mahonia siamensis* Takeda

วงศ์ Berberidaceae

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้พุ่มหรือไม้ยืนต้นขนาดเล็กเนื้อไม้สีเหลืองใบประกอบรูปขนนก ที่ยอดเป็นใบเดี่ยวมีหูใบ 2 อัน ใบย่อย 7-8 คู่ รูปมนแกมขอบขนาน ปลายหุบขอบหยักเป็นซี่ฟัน ไม่มีก้านใบย่อย ดอกสีเหลืองออกเป็นช่อโดยเรียงตัวสลับ โดยช่อมีดอกอยู่บนก้านดอก ก้านดอกติดอยู่ 2 ข้างของแกน ช่อดอก ผลเป็นแบบฉ่ำน้ำ มีเมล็ด 2-3 เมล็ด

สรรพคุณ

ราก ช่วยเจริญอาหาร

เหง้า ช่วยเจริญอาหาร

ข้อมูลการวิจัยที่สำคัญ

สารเคมี

(+)-ampelopsin ; berberine : (+)-tetrandrine, iso: (1).

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา

ไม่มีรายงานการวิจัย

ขมิ้นอ้อย

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Curcuma zedoaria* Roscoe

วงศ์ Zingiberaceae

ชื่ออื่น ๆ ละเมียด Indian arrow root, Long zedoaria, Shoti, Zedoary

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

พืชล้มลุก เหง้าจะลอยขึ้นมาเหนือพื้นดินในขณะที่ยังมีเหง้า ใบแทงลงหัว ทำให้บางครั้งเรียกว่าขมิ้นหัวขึ้นเนื้อในเหง้าสีอ่อนกว่าขมิ้นชัน

สรรพคุณ

ราก แก้ก้องอืดเพื่อ

หัว สมานลำไส้ รักษาเมะเร็งโร รักษาเมะเร็งเพลิง รักษาบาดแผลเรื้อรัง ขับเสมหะ แก้อาเจียน แก้ไข้ บำรุงธาตุ แก้พิษโลหิต แก้ลม ขับปัสสาวะ แก้ฟกช้ำอักเสบ แก้ก้องอืดท้องเพื่อ แก้บวม แก้ระดูขาวตกหนัก ขับระดูขาว แก้ปวดท้อง

ใบ ขับปัสสาวะแก้ท้องมาน แก้ปัสสาวะพิการ แก้บวมซ้ำ

ไม้ระบุส่วนที่ใช้ แก้พิษไข้ ครั่นเนื้อครั่นตัว รักษาไล่ไส้ แก้โลหิต แก้ลม แก้บวม แก้เสมหะ แก้พยาธิอันทำให้คันทั่วร่างกาย แก้ฝี แก้ตานขโมยทำให้ตาฟาง ลดอาการเกร็งของกล้ามเนื้อเรียบ ลดกรดในกระเพาะอาหาร ช่วยให้เจริญอาหารขับน้ำเหลือง แก้ขัดเบา แก้ระดูขาวตกหนักฟอกเลือด แก้ท้องมาน สมานแผล แก้หนองใน ขับน้ำคาวปลา บิบบมดลูก แก้กระหายน้ำ แก้ลมอุทงคมาวาตะ ลมปัตมต แก้เจ็บตามกระดูก

ข้อมูลการวิจัยที่สำคัญ

สารเคมี

alanine ; alanine, phenyl: ; arginine : aspartic acid ; borneol ; borneol acetate; camphene ; camphor ; β -caryophyllene ; cineol ; 1,8-cineol ; curcemenol,pro: ; curcolone ; curculone ; curcuma furan sesquiterpene I ; curcumadiol ; curcumanolide A ; curcumanolide B ; curcumenol ; curcumenone ; curcumol ; curdione ; curdione,dehydro: ; curzeone ; curzerenone,iso: ; cystine ; β -elemene ; δ -elemene ; γ -elemene ; β -farnesene,trans: ; furanodiene ; furanodienone ; furanodienone,iso: ; furanogermacrene,iso: ; furangermanone ; furanogermenone ; germacrone ; germacrone, 13-hydroxy: ; (+)-germacrone-4 (S) -5 (S) - epoxide: ; glutamicacid ; glycine; histidine ; α -humulene ; leucine ; leucine,iso: ; linalool ; lysine : methane,ki-ferloyl: ; methane,ki-para-coumaroyl: ; methane,feruloyl-para-coumaroyl: ; methionine ; α -pinene ; β -pinene ; proline ; serine ; α -teroinene ; threonine ; tryptophan; tyrosine ; valine ; zederone ; zedoarol ; zedoarondiol ; zedrone.

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา

เป็นพิษต่อเซลล์ ยับยั้งการเป็นพิษต่อดับ ยับยั้งเอนไซม์ glutamate-oxaloacetate-transaminase, glutamate-pyruvate-transaminase ลดฤทธิ์ของ barbiturate ลดการอักเสบ ยับยั้ง complement ยับยั้งเนื้องอก ยับยั้งการก่อกลายพันธุ์ ไม่มีฤทธิ์ก่อกลายพันธุ์ ด้านเชื้อแบคทีเรีย ด้านเชื้อรา ด้านยีสต์ ด้านเชื้อปรสิตฆ่าพยาธิตัวกลม ฆ่าตัวติด ยับยั้งการหลั่งสารของกระเพาะอาหาร ขับน้ำดี ยับยั้งการเคลื่อนไหวของลำไส้ ยับยั้งการหดเกร็งของกล้ามเนื้อ ยับยั้งการดูดซึมของลำไส้ ยับยั้งการทำงานของกล้ามเนื้อลาย ฤทธิ์กระตุ้นการแบ่งตัว แก้ปวด ทำให้แท้ง ยับยั้งการฝังตัวของตัวอ่อน ยับยั้ง Calcuim channel ลดไขมันในเลือด ยับยั้งการเกาะกลุ่มของเกล็ดเลือด

ไม่แสดงความเป็นพิษเมื่อให้สารสกัดแห้งด้วยอัลกอฮอล์ (50%) ทางปากหรือโดยการฉีดเข้าใต้ผิวหนังขนาด 10 ก/กก เมื่อผสมแห้งลงในอาหารขนาด 200 ก/กก เป็นพิษต่อไก่ขนาด 400 ก/กก เป็นพิษต่อหนูขาวแรกเกิด และขนาด 320 ก/กก ทำให้หนูขาวอายุ 5 สัปดาห์ตายใน 6 วัน

แคนขาว

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Dolichandron serrulata* Seem.

วงศ์ Leguminosae

ชื่ออื่น ๆ แคนเก็ดทะหวา แคนตุ้ย แคนนา แคนแน แคนป่า แคนปีฮอ แคนพุงหมู แคนหุยฮ้อ แคนแหนแดง

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ผลัดใบ ใบประกอบออกเป็นคู่ ใบย่อยบาง ใบมน รูปไข่กลับ ปลายแหลม โคนใบไม่เท่ากัน ขอบหยัก ใต้ผิวมีต่อมเรียงตามเส้นกลางใบ ดอกช่อแบบติดดอกสลับ กลีบเลี้ยงเป็นรูปกรวย กลีบดอกเป็นหลอด ผลแตกได้ มีเมล็ดบาง ซึ่งมีปีก

สรรพคุณ

ราก แก้งท้อง แก้ฝีเปื่อยพัง แก้บวม แก้ตัวพยาธิ แก้ตกลโลหิต
เปลือก แก้ท้องร่วง แก้ ชำระล้างบาดแผล สมานแผล ห้ามเลือด แก้ฝีเปื่อยพัง แก้บวม แก้พยาธิ แก้ตกลโลหิต
ใบ แก้ไข้เปลี่ยนฤดู แก้ริดสีดวงจมูก แก้ปวดศีรษะ แก้นอนไม่หลับ
ดอก บำรุงกำลัง เจริญอาหาร แก้งท้อง แก้ฝีเปื่อยพัง แก้บวม แก้พยาธิ แก้ตกลโลหิต
ไม้ระบุน้ำที่ไข้ บำรุงจิตให้ผ่องใส แก้นอนไม่หลับ บำรุงโลหิต แก้ท้องร่วงแก้บิด แก้อาเจียน ชำระบาดแผล สมานแผล

แคนแดง

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Spathodea campanulata* Beauvois

วงศ์ Bignoniaceae

ชื่ออื่น ๆ แคนแสด พุ่มสุวรรณ African tulip tree Fire bell , Fire tree , Fountain tree, Syringe

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ยืนต้น เปลือกสีเทาอ่อน ใบประกอบเรียงเป็นคู่ตรงข้ามกัน ใบย่อยมี 3-6 คู่ ที่ปลายก้านมีใบเดี่ยว รูปไข่ รูปรี หรือรูปขอบขนาน ปลายใบเป็นติ่งแหลมขอบใบเรียบ โคนใบเรียว ดอกออกเป็นช่อที่ยอด ดอกจะออกย่อยบานครั้งละ 2-6 ดอก จากด้านนอกเข้าหาใจกลางช่อ กลีบดอกเชื่อมติดกันเป็นท่อรูปประฆังเปี้ยว ปลายแยกเป็น 5 กลีบ ขอบกลีบหยัก สีแดง หรือแดงอมส้ม ผลเป็นรูปฝักรูปเรือ สีดำ ฝักแก่จะแตกด้านเดียวเมล็ดจำนวนมาก มีปีกขาวล้อมรอบ

สรรพคุณ

ราก แก้เสมหะ แก้ลม คุมธาตุ แก้บาดแผล ชำระล้างบาดแผล แก้ฝีเปื่อยพัง แก้บวม แก้พยาธิ แก้ตกโลหิต

เปลือก แก้บิด แก้ก้องร่วง แก้ก้องผูก บำรุงธาตุ แก้ฝีเปื่อยพัง แก้บวม แก้พยาธิ แก้ตกโลหิต สมานแผล ชำระล้างบาดแผล ห้ามเลือด รักษาแผลโรคผิวหนังและเรื้อรัง

ใบ แก้ไข้เปลี่ยนฤดู แก่ริดสีดวงจมูก แก้ปวดศีรษะ รักษาแผล แก่นอนไม่หลับ

ดอก รักษาแผล บำรุงกำลัง เจริญอาหาร แก้ท้องอืด แก้ฝีเปื่อย แก้บวม แก้พยาธิ แก้ตกโลหิต

ผล แก้ท้องอืด แก้ฝีปากเปื่อยพัง แก้บวม แก้พยาธิ แก้ตกโลหิต

ไม้ระบุด้านที่ใช้ บำรุงจิตให้ผ่องใส แก่นอนไม่หลับ บำรุงโลหิต แก้ก้องร่วง แก้บิด แก้อาเจียน ชำระล้างบาดแผล สมานแผล

ข้อมูลการวิจัยที่สำคัญ

สารเคมี

Acubin ; cyaniding-3-O- β -D- rutinoside ; daucosterol ; oleanan-28-13-olide , 3- β acetox-12-hydroxy : ; oleanolic acid ; oleanolic acid, 3- β -acetox ; pelargonidin-3- β -D- rutinoside ; protocatechuic acid ; quercetin ; siarasinolic acid ; spathodol .

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา

ฆ่าตัวอ่อนของแมลง ฆ่าหอย ต้านมาลาเรีย ลดความดันโลหิต ทำให้หลอดเลือดขยายตัว ลดน้ำตาลในเลือด ยับยั้งเบาหวาน มีฤทธิ์เหมือน curare

ขนาดของสารสกัด 50 % เอทานอล ที่ทำให้หนูถีบจักรตายเป็นจำนวนครึ่งหนึ่งมีค่า 1 g/kg เมื่อฉีดเข้าทางช่องท้อง

น้ำเต้าตัน

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Crescentia cujete* Linn

วงศ์ Cucurbitaceae

ชื่ออื่น ๆ น้ำเต้าญี่ปุ่น Calabash , Calabash tree

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ยืนต้นสูง 3 – 10 ม กิ่งก้านแผ่กว้างตามแนวนอน ใบเดี่ยวติดเป็นกระจุก ๆ ตามกิ่ง รูปช้อนหรือรูปไข่กลับค่อนข้างยาว ปลายใบกลมหรือแหลมของใบเรียบ โคนใบแคบลงมาเป็นครีบ ดอกเดี่ยว ห้อยลง กลีบรองกลีบดอกแยกเป็น 2 กลีบ กลีบดอกเชื่อมติดกันเป็นท่อ ต่ำกว่ากึ่งกลางท่อลงมาเล็กน้อย มีรอยคอด แต่เหนือขึ้นไปโป่งออก ปลายแยกเป็น 5 กลีบ สีเขียวอมเหลือง ลายสีม่วง เกสรผู้ 4 ยาว 2 สั้น 2 เกสรเมีย 1 ภายในมี 1 ช่องมีไข่อ่อนจำนวนมาก ผลรูปเกือบกลม ผิวเกลี้ยงแข็ง เมล็ดแบน ๆ ฝังอยู่ในเนื้อเยื่อ

สรรพคุณ

เปลือก ใช้ล้างแผล แก้ท้องเดิน

ใบ แก้ฟกช้ำ

ผล เป็นยาระบายอ่อน ๆ ถ้าใช้มากจะทำให้ท้องเสีย

เนื้อในผล ขับเสมหะ แก้ไข้ แก้ปวดศีรษะ เป็นยาระบาย ขับปัสสาวะ เป็นพิษต่อก และสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมตัวเล็ก ๆ

ข้อมูลการวิจัย

สารเคมี

α - amyrin ; β -amyrin ; asperuloside ; aucubin ; furano-1,4-naphthoquinone ,2-(1' - hydroxy-ethyl) -8-hydroxy : ; furo (3,2b) - naphtha (2,3d)-furan 5,10 - dione, 9-hydroxy -3-hydroxy-metly: : furo (3,2b) -naphtho (2,3d) -furan-5,10-dione , 3-hydroxy-methyl : gentisic acid ; α -lapachone , 5-hydroxy-dehydro : ; α -lapachon , (2S,3S) -3-hydroxy-5 ,6-dimethoxy dehydroiso : ; α - lapachone , (2R) -5,6-dimethoxy dehydroiso : ; α -lapachone,5-hydroxy dehydroiso : ; α - lapachone , (2R) 5- methoxy dehydroiso : : naphtho [2,3-b]-furan-4,9-dione , 2-(1-hydroxy-ethyl) : ; naphtho [2,3-b]-furan-4,9-dione , 2-isopropenyl : ; naphtho [2,3-b]-furan-4,9-dione -dione , 5-hydroxy-2-(1- hydroxy-ethyl) : ; palmitic acid ; plumieride ; β - sitosterol ; stearic acid ; stigmasterol ; triacontan -1- ol

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา

ต้านเชื้อแบคทีเรีย ต้านยีสต์ กระตุ้นระบบประสาทส่วนกลาง กดระบบประสาทส่วนปลาย ทำให้เกิดความบกพร่องในการซ่อม DNA เป็นพิษต่อยีน

ไผ่

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Bambusa arundinacea* Willd.

วงศ์ Gramineae

ชื่ออื่นๆ จะกั๊ตวา ชารอง ชาเรียง ชางหนาม ทะงาน ทุน ไผ่ป่า ไผ่รวก ไผ่หนาม ระไซ วาคุ วาซุ ว่าฉู่ ว่าซือ ว่าทะ แวซุ

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ล้มลุกจำพวกหญ้า อายุหลายปี สูง 10-24 ม ใบเดี่ยว เรียงสลับรูปดาบแกมใบหอก กว้าง 0.5-1.5 ซม ยาว 7-22 ซม ปลายใบเรียวแหลม โคนใบมน ท้องใบมีขน ขอบใบสากคม ก้านใบยาวประมาณ 5 มม ดอกเป็นช่อขนาดใหญ่ ไม่มีกลีบเลี้ยงกลีบดอก

สรรพคุณ

ราก ขับปัสสาวะ แก้ไตพิการ แก้หนองใน ขับโลหิตระดู แก้มุตกิตระดูขาว แก้ไข้กาฬ แก้ไข้กาฬมุต แก้กระหายน้ำ แก้เบาแดง บำรุงเสมหะและโลหิต ชำระเสมหะและโลหิต ประสะโลหิต แก้ไข้พิษ

ขุยไผ่ แก้ทางเดินปัสสาวะ แก้เสมหะ แก้บิด แก้โรคตาแดง แก้หิด ไอ่ แก้ไข้

ใบ ขับฟอกล้างโลหิตระดูที่เสีย ประสะโลหิต ล้างทางปัสสาวะ

ผล แก้โรคตา แก้หิด ไอ่ แก้ไข้อันผอมเหลือง แก้ฟกบวม แก้ไข้

หน่อไม้ แก้หัวริดสีดวงทวารหนัก บำรุงร่างกาย

ตา แก่สตรีตกเลือดไม่หยุด ขับปัสสาวะ ดูดลมในกระเพาะอาหาร แก่ร้อนในกระหายน้ำ แก้กาฬเลือด

ข้อมูลการวิจัยที่สำคัญ

สารเคมี

Arabinogalactan ; p- bmzoquinone , 2,6 dimethoxy : chlorophyllin ; chryxanethemim ; p-coumaroylarabinoxylan tetrasaccharide ; cytokinin ; ferulicacid ; ferulylated aradinoxylanoligosaccharide ; homogentisic acid ; hydrocyanic acid ; inverease ; oxalic acid ; pentose ; sinaeic acid ; vanillic acid ; xylan .

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา

เป็นพืชต่อตัวอ่อน ลดน้ำตาลในหนูที่เป็นเบาหวาน ต้านแบคทีเรีย ลดการสร้างอสุจิ ลดการผสมพันธุ์ในหนู ฆ่าอสุจิ ลดคอเลสเตอรอล ลดพิษของสีแดง บำรุงผมและผิว ฆ่าตัวอ่อน ต้านการก่อกลายพันธุ์ ฤทธิ์เหมือน serotonin ต้านไวรัส ต้านมะเร็ง ลดอาการลมหายใจเหม็น ยับยั้ง trypsin ใช้ในเครื่องสำอางเพื่อดับกลิ่นและฆ่าเชื้อ เพิ่มการไหลเวียนของโลหิต ใช้ในการถนอมร่างกาย เพิ่มฤทธิ์กระตุ้น granulocyte ของ CD 11b , CD 15 และ CD 35 ไล่แมลง ฆ่าเชื้อแบคทีเรีย และราในเนื้อ กระตุ้นภูมิคุ้มกัน ทำให้ง่าย รักษาโรคอ้วน

สีเสียด

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Acacia catechu* (L. f.) Willd.

วงศ์ Leguminosae (Fabaceae) - Mimosoideae

ชื่ออื่น ๆ สะเจ สีเสียดแก่น สีเสียดเหนื่อ สีเสียดเหลือง Black catechu , Black cutch , Catechu , Cutch tree , Catechu tree

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ยืนต้นสูง 5 -15 ม มีหนามแหลมโค้งสั้นกว่า 1 ซม หนูปริรูปลิ้นแคบขนาดเล็ก ใบประกอบแบบขนนกสองชั้น เรียงสลับ ช่อใบย่อย 9 - 30 คู่ ใบย่อย 20 - 50 คู่ ใบย่อยรูปขอบขนานยาว 2 - 6 มม ดอกช่อเชิงลดออกเป็นกลุ่ม 1 - 4 ช่อที่ช่อใบ แกนกลางยาว 3.5 - 7.5 ซม กลีบดอกยาว 2 - 3 เท่าของกลีบเลี้ยง เกสรตัวผู้สีขาวหรือขาวแกมเหลือง ฝักรูปขอบขนานแบน กว้าง 1 - 1.5 ซม ยาว 5 - 7.5 ซม สีสน้ำตาล เป็นมัน มีเมล็ด 3 - 10 เมล็ด

สรรพคุณ

เปลือกต้น แก่ท้องร่วง แก่บิด แก่ลงแดง แก่อดิสาร แก่โรคผิวหนัง ล้างแผลถูกไฟไหม้ ชะล้างบาดแผล ล้างแผลหัวนมแตก สมานแผล

แก่น ฝาดสมาน

ยาง แก่ท้องร่วง แก่บิด แก่แผลในปากในคอ สมานแผล ห้ามเลือด แก่โรคผิวหนัง แก่บาดแผลถูกไฟไหม้ ชะล้างบาดแผล แก่ลงแดง แก่อดิสาร บำรุงธาตุ

เปลือกลูก แก่ท้องร่วง

เมล็ดในฝัก รักษาโรคหิด

ไม้ระบุนที่ไซ้ แก่ท้องร่วง แก่บิด แก่ลงแดง แก่อดิสาร สมานแผล ห้ามเลือด แก่อาเจียน ทาแผลน้ำกัดที่ง้ำมืองำมเท้า ล้างแผลถูกไฟไหม้ แก่โรคผิวหนัง

ข้อมูลการวิจัยที่สำคัญ

สารเคมี

Acacia catechu catechin tetramer ; Acacia catechu dicatechin ; arachidonic acid ; behenic acid ; (+) -catechin ; catechin,3',4',7 -tri-O-methyl : ; flavonoid AI ; foeniculin ; gallocatechin ,3',4',5,5',7-penta-O-methyl : ; hyperoside ; lignoceric acid ; linoleic acid ; linolenic acid ; myristic acid ; myristoleic acid ; octadecadienoic acid ; octadecenoic acid ; oleic acid ; palmitic acid ; palmitoleic acid ; pentadecanoic acid ; polysaccharide ; porifasterol , porifasterol- β -D-glucoside ; quercetin ; quercitrin ; stearic acid ; tannin

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา

ต้านเชื้อแบคทีเรีย ต้านไวรัส ต้านเชื้อรา เป็นพิษต่อปลา เป็นพิษต่อสาหร่าย มหาหอย ลดระดับน้ำตาลในเลือด เพิ่มระดับคอเรสเตอรอลในเลือด ลดความดันโลหิต ชะลอการหดเกร็งของลำไส้ คุมกำเนิด ตกตะกอนเม็ดเลือดขาว ต้านการก่อกลายพันธุ์ ยับยั้งการแบ่งตัวของเซลล์

การทดสอบความเป็นพิษ พบว่าสารสกัดกึ่งด้วย 50 % เอทานอล เมื่อนำฉีดเข้าช่องท้องหนูถีบจักรขนาดสูงสุดก่อนพบอาการพิษ มีค่า 100 มก/กก

สะบ้ายาย

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Mucuna pruriens* (L.) DC.

วงศ์ Leguminosae

ชื่อพ้อง *Mucuna nigricans* (Lour.) Steud. Var. cordata Craib

ชื่ออื่น ๆ หมามุ่ย

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้เลื้อย ใบประกอบแบบขนนกมีใบย่อย 3 ใบ เรียงสลับ ใบย่อยใบปลายรูปวงรีหรือรูปไข่ กว้างได้ถึง 6.5 ซม ยาวได้ถึง 12 ซม ใบย่อยคู่ข้างเบี้ยว เส้นใบ 5-6 คู่ มีขนทั้งสองด้าน ดอกช่อ ยาว 10-14 ซม ดอกย่อยมีได้ถึง 6 ดอก ก้านดอกย่อยยาวประมาณ 10 มม มีขน ใบประดับขนาดใหญ่และมักติดอยู่จนเป็นฝัก รูปไข่กว้าง ปลายแหลมหรือเรียวแหลมสั้น ใบประดับยาวกว่ากลีบเลี้ยง รูปแถบแกมใบหอก ปลายแหลมกว้าง 5 มม ยาว 22 – 30 มม กลีบเลี้ยงเชื่อมติดกันเป็นรูปถ้วย มีขนพิษแข็ง ปลายแยกเป็นแฉก แฉกล่างสุดยาว 6 – 10 มม แฉกข้างรูปสามเหลี่ยม กว้าง ปลายแหลม กลีบดอกสีขาวหรือสีครีม โคนกลีบอาจมีสีม่วง กลีบนอกสุดกว้าง 2.4 ซม ยาว 3.2

- 3.5 ซม กลีบคู่กว้าง กว้าง 6-7 ซม ยาว 13-14 ซม หนาประมาณ 2.5 ซม ปลายและโคนกลม ผิวมีขนสีน้ำตาลแดงและขนพิษแข็งเมล็ดรูปกระดุมแกมรูปไต กว้าง 2.5 ซม ยาว 3 ซม หนาประมาณ 1 ซม ขั้วเมล็ดสีดำ

สรรพคุณ

เมล็ด แก้กกลากเกลื้อน แก้กษัยผิวหนัง แก้กโรคผิวหนังทุกชนิด แก้น้ำเหลืองเสีย ฆ่าเชื้อแบคทีเรีย

น้ำมัน แก้กษัยผิวหนัง แก้กษัยทั้งปวง แก้กพิษ

ข้อมูลการวิจัยที่สำคัญ

ไม่มีรายงานวิจัย

สะแก

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Combretum quadrangulare* Kurz.

วงศ์ Combretaceae

ชื่อพ้อง *C. attenuatum* Wall. , *C. laccifera* Pierre , *C. quadrangulare* Kurz var . *lanceolatum* Gagnep.

ชื่ออื่น ๆ แก ขอนแซ่ จองแซ่ ชังแก แฝ่ง สะแกนา

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ยืนต้น สูง 5-10 ม ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม รูปวงรี รูปไข่กลับหรือรูปใบหอกกลับ กว้าง 3-8 ซม ยาว 6-15 ซม โคนใบสอบปลายใบเรียวแหลมหรือกลม ก้านใบยาว 5-6 มม ดอกช่อออกที่ซอกใบและปลายกิ่ง ยาว 4-5 ซม กลีบดอกสีขาว ผลแห้งมีเมล็ดเดี่ยว มีครีบบน 4 ครีบ เมล็ดรูปกระสวย สีน้ำตาลแดง

สรรพคุณ

ราก ฆ่าพยาธิ แก้ฝีต่าง ๆ แก้น้ำเหลืองเสีย แก้กามโรคเข้าซ้อออกดอก

รากและเนื้อไม้ รักษาการโรค แก้ฝีมะม่วง

เนื้อไม้ แก้กามโรคเข้าซ้อออกดอก แก้นองใน แก้กบาดแผลในที่ลับ แก้ฝีมะม่วง

กระพี้ แก้ก้นทวารเด็ก

ใบ แก้พิษปวดเมื่อยร่างกาย ถ่ายพยาธิ รักษาแผล แก้บิด คุมธาตุ

ใบ – ก้าน แก้ว

ยอด แก้ว

ผล ถ้ายพยธิไส้เดือนตัวกลม

เมล็ด ขั้วพยธิไส้เดือนในท้อง แก้วพยธิเส้นด้าย แก้วตานขาง แก้วตานขโมย ขั้วพยธิตานขาง แก้วฝิตานขาง แก้วพยธิตัวตืด ถ้ายพยธิ

เมล็ดใน ขั้วพยธิเส้นด้าย ขั้วพยธิไส้เดือน

ทั้งห้า ขั้วพยธิต่าง ๆ ในท้อง ขั้วพยธิไส้เดือน ขั้วพยธิเส้นด้าย แก้วตานขโมย แก้วฝิตานขาง แก้วอุจจาระเหม็นคาว แก้วปวดท้อง ท้องล้น

ไม่ระบุส่วนที่ใช้ แก้วฝิตานขาง ขั้วพยธิในท้อง แก้วโรคปวดท้องหรือบิด

ข้อมูลการวิจัยที่สำคัญ

สารเคมี

Ayanin ; 4(H)-1-benzopyran-4-one,5-hydroxy-2-(4'-hydroxy-3,5'-dimethoxy-phenyl)-3,7-dimethoxy ; ; combretol ; daucosterol ; olean-12-en-28oic acid ; olean -12-en-28-oic acid ,3,6-diketo ; ; β -sitosterol ; urs-12-en-30-oic acid ,3 β ,6 β , 18 β -trihydroxy ;

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา

ต้านแบคทีเรียฆ่าไส้เดือน ฆ่าพยธิตัวกลม พยธิเส้นด้าย ฆ่าปลา ฤทธิ์เหมือนเลือดทำให้เกิดการเกาะกลุ่มของเม็ดเลือดแดง

การทดสอบความเป็นพิษเฉียบพลันของเมล็ดสะแกนา พบว่า เมื่อกรอกสารสกัดเมธานอล 80 % ให้สัตว์ทดลอง ทำให้สัตว์ทดลองตายภายใน 1 – 3 วัน มีค่า LD₅₀ ในหนูขาวเพศผู้ 4.5 และ 3.5 ก/กก และในหนูถีบจักรเพศผู้ 4.0 และเพศเมีย 3.8 ก/กก เช่นเดียวกับสารสกัดเอทานอล 80 % มีค่า LD₅₀ ในหนูขาวเพศผู้ 4.5 และเพศเมีย 3.86 ก/กก และในหนูถีบจักรเพศผู้และเพศเมีย 2.97 ก/กก การฉีดเข้าช่องท้อง ค่า LD₅₀ มีค่า 178 มก/กก ในหนูขาวเพศผู้และเมีย 84 มก/กก ในหนูถีบจักรเพศผู้ และ 56 มก/กก ในหนูถีบจักรเพศเมีย

การทดสอบความเป็นพิษกึ่งเฉียบพลันของเมล็ดสะแกนา พบว่าเมื่อกรอกสารสกัดเมธานอล 80 % ทางปากในขนาดวันละ 1 ก/กก เป็นเวลา 28 วัน ทำให้หนูขาวเพศเมียมีน้ำหนักตัวเพิ่มช้ากว่ากลุ่มควบคุม แต่ไม่พบการเปลี่ยนแปลงของระดับอัลบูมิน ยูเรีย และเอ็นไซม์ alkaline phosphatase และ transaminase ในขณะที่สารสกัดเอทานอล 80 % ขนาดวัน 1 และ 2 ก/กก เป็นเวลา 7 – 17 วัน ทำให้หนูถีบจักรตาย โดยพบการคั่งของเลือดที่ลำไส้ ตับ และไต โดยไม่พบความผิดปกติในหนูขาวที่ได้รับสารสกัด ขนาดวันละ 2 ก/กก เป็นเวลา 7 วัน

ส้มกบ

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Oxalis corniculata* L.

วงศ์ Oxalidaceae

ชื่อพ้อง *O. corniculata* L. var. *villosa* Hodk. f. ex Ridl., *O. repens* Thunb.

ชื่ออื่นๆ ผักแว่น ส้มส้ม ส้มดิน ส้มลังกา ส้มสามตา หญ้าตานทราย Creeping lady's sorrel, Creeping woodsorrel, Indian sorrel

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ล้มลุกขนาดเล็กอายุหลายปี ลำต้นทอดเลื้อยชูยอดขึ้นบนหรือลำต้นตั้งตรง ใบประกอบเรียงสลับมีใบย่อย 3 ใบ รูปวงรีแกมหัวใจกลับกว้าง 5 – 15 ซม ดอกช่อออกเป็นกระจุกที่ซอกใบ ยาวถึง 20 ซม ดอกย่อย 1 – 5 ดอกอาจมีได้ถึง 8 ดอก กลีบเลี้ยงรูปใบหอก กว้าง 0.5 – 2 มม ยาว 2-6 มม กลีบดอกรูปช้อนถึงขอบขนานถึงรูปใบหอก สีเหลือง ยาว 3.5 – 10 มม ผลเป็นรูปฝักทรงกระบอกยาว หัวเหลี่ยมสี่เหลี่ยม กว้าง 2 – 4 มม ยาว 9-20 มม มีขนละเอียดแตกตามยาวของฝัก เมล็ดมีช่องละ 5 – 11 เมล็ด

สรรพคุณ

ใบ แก้อาการ รักษาไฟลามก แก้ไข้ ดับพิษ ถอนพิษต่าง ๆ แก้ปวดฝี แก้ฝีในคอ แก้ต่อมทอนซิลอักเสบ แก้ผิวไหม้ แก้เลือดออกตามไรฟัน ผาดสมาน แก้บิด แก้แมลงกัดต่อย แก้คันตา

เถา กัดเสมหะ ล้างเมือกมันในลำไส้ ฟอกขับโลหิตระดู แก้อา

เปลือก กัดเสมหะ แก้อา ขี้ขับโลหิตระดู ขำระเมือกมันในลำไส้

ทั้งต้น แก้อา เสมหะ ล้างเมือกในลำไส้ ขับโลหิตระดู แก้เจ็บคอ แก้ปวดฟัน แก้ฟกช้ำหกล้ม และแผลไฟลามก แก้วริดสีดวงทวาร แก้วบวม แก้วท้องร่วง แก้บิด แก้วติชาน แก้วตกขาว แก้วอาเจียนเป็นเลือด แก้วเลือดกำเดาออก

ไม้ระบุส่วนที่ใช้ ใช้ดื่บพิษ แก้ปวดฝี แก้วบวม แก้วฝีในคอ แก้วต่อมทอนซิลอักเสบ แก้วไข้คอตัน แก้วต่อมน้ำลายอักเสบ

ข้อมูลการวิจัยที่สำคัญ

สารเคมี

Ascorbic acid ; ascorbic acid ,dehydro: ;glyoxylic acid ; octacosan -1 ol ; oxalic acid ;pyruvic acid ; β -sitosterol ; vitexin ; vitexin ,iso ; vitexin - 2'' -O- β -D-glucopyranoside

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา

มีฤทธิ์เหมือนฮอร์โมนเอสโตรเจน ด้านความดันโลหิตสูง เพิ่มความแรงและอัตราการเต้นของหัวใจ คลายกล้ามเนื้อเรียบ ลดระดับน้ำตาลในเลือด

การทดสอบความเป็นพิษพบว่า สารสกัดพืชทั้งต้นด้วย 50 % เอทานอล เมื่อฉีดเข้าช่องท้องหนูถีบจักร ขนาดที่ทำให้สัตว์ทดลองตายเป็นจำนวนครั้งหนึ่งมีค่ามากกว่า 1 ก/กก

มะดูก

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Siphonodon celastrineus* Griff.

วงศ์ Celastraceae

ชื่ออื่น ๆ ยายปลวก

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ยืนต้นสูง 20 – 30 ม ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปวงรีหรือรูปวงรีแกมใบหอก กว้าง 3 – 6 ซม ยาว 7 – 13 ซม ขอบใบหยักโค้งแกมฟันเลื่อย ดอกช่อซี่ร่ม ออกที่ซอกใบ ดอกย่อย 2 – 6 ดอก ก้านดอกสั้น กลีบดอกสีเหลืองมีเส้นหรือจุดประสีแดง ผลสดรูปไข่ เมื่อสุกสีเหลืองแกมส้ม

สรรพคุณ

ราก แก้ประดงเข้าข้อ แก้น้ำเหลืองเสีย แก้กามโรค แก้เส้นเอ็นพิการ แก้โรคผิวหนัง แก้พิษฝ้ายใน บำรุงกระดูก ดับพิษในกระดูก แก้พิษอักเสบภายใน

ไม้ระบุส่วนที่ใช้ แก้ประดงเข้าข้อ แก้น้ำเหลืองเสีย แก้โรคผิวหนัง แก้เลือดลมกษัย

ข้อมูลการวิจัยที่สำคัญ

สารเคมี

ไม่มีรายงานการวิจัย

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา

ยับยั้งเอนไซม์ HIV-1 reverse transcriptase

มะเดื่อชุมพร

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Ficus racemosa* L.

วงศ์ Moraceae

ชื่อพ้อง *F. glomerata* Roxb.

ชื่ออื่น ๆ ทุแสด เตื่อเกลี้ยง เตื่อน้ำ มะเดื่ออุทุมพร Country fig tree

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ สูงได้ถึง 30 ม มีน้ำยางขาว กิ่งอ่อนและผลมีขนละเอียดสีขาว ใบเดี่ยวเรียงสลับ รูปวงรี รูปไข่ รูปขอบขนานหรือรูปใบหอก กว้าง 3.5 – 8.5 ซม ยาว 6 – 19 ซม ดอกช่อเกิดภายในฐานรองดอกที่มีรูปร่างคล้ายผลออกที่ลำต้นและกิ่ง แยกเพศอยู่ในช่อเดียวกัน ผลสด รูปไข่แกมสามเหลี่ยม เมื่อสุกสีแดงแกมชมพู

สรรพคุณ

ราก แก้ไข้ แก้ท้องร่วง กล่อมเสมหะ กล่อมโลหิต กระทุ้งพิษไข้ แก้ไข้หวัด แก้ไข้กาฬ แก้ไข้หัว แก้ไข้พิษ แก้พิษทุกชนิด แก้ไข้ตักกะลีลา แก้โรคงูสวัดและเริม แก้โรคกาฬ แก้ร้อนใน แก้บาดแผล

ต้น แก้ท้องร่วง แก้บาดแผล

เปลือก แก้ท้องร่วง แก้บาดแผล สมานบาดแผล กล่อมเสมหะ กล่อมโลหิต แก้ไข้ แก้ลม แก้บิด แก้ปวดท้อง ปวดมน

ใบ แก้น้ำดี

ผล ขับลม

ยาง แก้งูสวัดและเริม

ไม้ระบุด้านที่ใช้ แก้ไข้ แก้ไข้ตักกะลีลา แก้ท้องเดิน แก้ไข้หวัด แก้ไข้กาฬ แก้ลม บำรุงธาตุ ขับเสมหะ กล่อมเสมหะ กล่อมโลหิต กระทุ้งพิษ

ข้อมูลการวิจัยที่สำคัญ

สารเคมี

α - amyrin acetate ; β - amyrin ; bergapten ; berinn I ; ceryl behenate ; daucosterol ; friedelin ; gluanol acetate ; glutinol ; glutinol acetic ; lanosta-8 , 22-dien - 3 β -ol , 13 β , 14 β , 17 β -(H-20 α -H) ; ; lupeol ; lupeol acetate ; β -sitosterol ; stigmasterol

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา

ลดน้ำตาลในเลือด ยับยั้งเอนไซม์ glucose 6-phosphatase และ arginase กระตุ้นเอนไซม์ glucose 6-phosphate dehydrogenase ด้านเชื้อบิดมีตัว ลดความดันโลหิต กัดหัวใจ คลายกล้ามเนื้อเรียบ ทำให้หลอดเลือดคลายตัว ยับยั้งการฝังตัวของตัวอ่อน เป็นพิษต่อเซลล์ ด้านเชื้อแบคทีเรีย ด้านไวรัส ขับพยาธิ คลายอาการหดเกร็งของกล้ามเนื้อ แก้ปวด ลดไข้ ลดการอักเสบ มีฤทธิ์เหมือน agglutinin ทำให้เกิดการจับกลุ่มของเม็ดเลือดแดง ลดไขมันในเลือด ย่อยโปรตีน

การทดสอบความเป็นพิษ พบว่าเมื่อนิذสารสกัดจากเปลือกต้น ด้วยเอทานอลและน้ำ (1:1) เข้าช่องท้องของหนูถีบจักร พบว่าขนาดสูงสุดที่สัตว์ทดลองทนได้คือ 100.0 มก/กก ถ้าเป็นสารสกัดจากใบด้วยปิโตรเลียมอีเธอร์ ให้ทางสายยางเข้าทางกระเพาะอาหารของหนูถีบจักร ขนาดที่ทำให้หนูตายครั้งหนึ่งคือ มากกว่า 3.0 ก/กก ส่วนสารสกัดจาก galls ด้วยเอทานอลและน้ำ (1:1) เมื่อนิذเข้าช่องท้องของหนูถีบจักร ขนาดที่ทำให้หนูตายครั้งหนึ่งคือ 500 มก/กก และเมื่อให้สารสกัดจากผลแห้ง และส่วนที่อยู่เหนือดินด้วยวิธีเดียวกันนี้ พบว่าขนาดที่ทำให้หนูตายครั้งหนึ่งคือ 825 มก/กก และ 464 มก/กก ตามลำดับ

มะอึก

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Solomon stramonifolium* Jacq.

วงศ์ Solanaceae

ชื่อพ้อง *S. ferox* L.

ชื่ออื่น มะเขือปู่ มะปู่

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้พุ่ม ลำต้นตั้งตรง สูง 1 – 2 ม ทุกส่วนมีขนละเอียด สีน้ำตาลอ่อน ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปไข่กว้างหรือรูปโล่ ขอบใบหยักเว้าเป็นซี่คมพู่ กว้าง 15 – 25 ซม ยาว 20 – 30 ซม ผิวใบมีขนทั้งสองด้าน ดอกช่อออกเป็นกระจุกที่ซอกใบ กลีบดอกสีขาว ผลสด รูปทรงกลม เมื่อสุกสีเหลืองแกมน้ำตาล เมล็ดจำนวนมาก

สรรพคุณ

ราก แก้ดีฝ่อ ดีกระตุก แก้ไข้สันนิบาต แก้น้ำลายเหนียว บำรุงถุงน้ำดี แก้ถุงน้ำดีอักเสบ ขับเสมหะ กัดฟอกเสมหะ กระจุกพิษ ดับพิษร้อนภายใน ระบายปวด กระจุกพิษไข้หัวทุกชนิด รักษาแผล แก้เสมหะ แก้ไอ แก้น้ำลายไหล แก้ไข้ พอกแก้คัน พอกแผล แก้ไข้เพื่อดี ดับพิษสะอึกในไข้

ผล แก้เสมหะ แก้ไอ แก้น้ำลายเหนียว แก้ไข้สันนิบาต กัดฟอกเสมหะ กระจุกพิษ ดับพิษร้อนภายใน แก้ดีฝ่อ ดีกระตุก

เมล็ด แก้วปดฟัน
ใบ รักษาโรคฝี เป็นยาพอก
ไม่ระบุส่วนที่ใช้ แก้วดีฝ่อ แก้วกระตุก แก้วน้ำลายเหนียว

ข้อมูลการวิจัยที่สำคัญ

สารเคมี

Cuscohygrine ; solacaproine ; solamine ; solapalmitine ; solasodine .

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา

ต้านมะเร็ง เป็นพิษต่อโรทะเล

มะระขี้นก

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Momordica charantia* L.

วงศ์ Cucurbitaceae

ชื่ออื่น ๆ ผักเหย ผักไห มะระ มะร่อยรู มะห้อย มะไห่ สุพะเด Balsam apple, Balsum pear, Bitter cucumber, Bitter gourd, Bitter melon, Carilla fruit

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้เถา มีมือเกาะ ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปฝ่ามือ กว้างและยาวประมาณ 4 – 7 ซม ขอบใบเว้า เป็นแฉกลึก 5 – 7 ซม ดอกเดี่ยว ออกที่ซอกใบ แยกเพศ อยู่บนต้นเดียวกัน กลีบดอกสีเหลือง รูป ระฆัง ผลเป็นผลสด รูปกระสวย ผิวขรุขระ มีรสขม

สรรพคุณ

ราก แก้วพิษ รักษาโรคผิวหนัง ผาดสมาน แก้วพิษดับร้อน แก้วบิต ตำยุงจระเข้เป็นเลือด แผล ฝีบวมอักเสบ ปวดฟันที่เกิดจากลมร้อน สมานแผล คุมธาตุ บำรุงธาตุ

เถา บำรุงน้ำดี ยาระบายอ่อนๆ ดับพิษไข้และโลหิต แก้วใช้เพื่อตีฟิการ แก้วพิษทั้งปวง เจริญอาหาร แก้วโรคลมเข้าข้อและเท้าบวม แก้วปวดตามข้อนิ้วมือนิ้วเท้า แก้วโรคม้าม แก้วโรคตับ ขับ พยาธิในท้อง แก้วพิษน้ำดีฟิการ กัดเสมหะ บำรุงน้ำดี แก้วพิษดับร้อน แก้วบิต แก้วฝ่ออักเสบ แก้วปวด ฟัน แก้วใช้

ใบ แก้วใช้ ดับร้อน แก้วปากเปื่อยเป็นขุม ขับพยาธิ ขับระดู บิ่บมดลูก ขับลม แก้วธาตุไม่ ปกติ ทำให้นอนหลับ แก้วปวดศีรษะ แก้วพิษ แก้วไอเรื้อรัง ยาระบายอ่อนๆ แก้วเสียดท้อง บำรุงธาตุ ขับพยาธิเส้นด้าย ดับพิษฝีที่ร้อน รักษาแผล บำรุงน้ำดี แก้วใช้หวัด ใช้ตัวร้อน ยาพอกเลือด แก้ว

ร้อนใน แก้มำม แก่ตบพิการ แก่ฟกบวมอักเสบ แก่ปวดเนื่องจากลมคั่งในข้อ ทำให้อาเจียน แก่โรคกระเพาะ แก่บิด แผลฝีบวมอักเสบ เจริญอาหาร ฟอกโลหิต รัตถานและถอนไส้ฝ

ดอก แก่พิษ แก่บิด

ผล แก่พิษฝ แก่ฟกบวม แก่อักเสบ แก่โรคลมเข้าข้อ บำรุงน้ำดี ขับพยาธิ แก่ปากเปื่อย ปากเป็นขุม บำรุงระดู ดับพิษร้อน ถ่ายท้อง แก่พิษ ขับลม แก่คัน แก่ธาตุไม่ปกติ แก่เสียตท้อง แก่เจ็บปวดอักเสบ ระบายอ่อนๆ แก่บวม แก่โรคผิวหนัง บำบัดโรคเบาหวาน ยาบำรุง ทาหิด ฝาดสมาน แก่โรคเม็ดผื่นคันในต้วเด็ก แก่พิษไข้ แก่หัวเข่าบวม แก่ปวดตามข้อ แก้มำม แก่ตบพิการ เจริญอาหาร ใช่มากๆเป็นยาถ่ายอย่างแรง รักษาโรคเรื้อน บำรุงธาตุ แก่ไข้ แก่เจ็บปวดจากพิษต่างๆ ดับร้อน แก่ร้อนใน กระหายน้ำ ทำให้ตาสว่าง แก่บิด ตาบวมแดง แผลบวมเป็นหนอง

เมล็ด แก่พิษ เป็นยากระตุ้นความรู้สึกทางเพศ เพิ่มพูนลมปราณ บำรุงธาตุ บำรุงกำลัง

ทั้งห้า บำรุงน้ำดี ดับพิษทั้งปวง เจริญอาหาร บำรุงน้ำนม แก่ไข้

ไม่ระบุส่วนที่ใช้ แก่ไข้เพื่อดี บำรุงโลหิต แก่โรคลมเข้าข้อ หัวเข่าบวม บำรุงน้ำดี ระบาย แก่โรคมำม โรคตับ ยาฟอกเลือด ถ่ายพยาธิเข็มหมุด ยาเจริญอาหาร ดับพิษ แก่คัน ทาหิด แก่โรคผิวหนัง บำบัดเบาหวาน ขับพยาธิ

ข้อมูลการวิจัยที่สำคัญ

สารเคมี

Alanine ; β - alanine ; alanine , phenyl : ; β -amyrin ; arginine ; asparagines ; aspartic acid ; bitter gourd inhibitor BG-I-A ; butyric acid , γ -amino calceolarioside E ; capric acid ; α -carotene , epoxide ; β -carotein 5,6 - epoxy : ; δ - carotein ; γ - carotein ; charantin , charine ; cholesta - trans -7, trans-22,25 (27) -trien-3 β -ol , 5 α : 3-O- β -D-glucosyl-24 β -ethyl : ; citruline ; cyptoxanthine ; cucurbita -5,24-dien- 3 β -ol , 10 α : ; cucurbita -5,24-dien- 3 β ,7 β ,23-trihydroxy : 7-O- β -D-glucoside ; cucurbita B ; cucurbita K ; cycloartenol ; cycloartenol,24 - methylene : ; p-cymene ; diosgenin ; α -elaeostearic acid : ; α -elaeostearic acid : ; ethylene ; D - galacturonic acid ; gentisic ; α -glucose ; β -glucose ; glycine ; gypsogenin ; hexadecane -1-ol ; histidine ; inulin ; lauric acid ; lectin inhibitor ; lectin ; leucine ; leucine , iso : ; linoleic acid ; linolenic acid ; lutein ; lycopene ; lycine ; MAP-30(33-35); (-) -menthol ; momorcharaside A ; monorcharaside B ; monorcharin I ; monorcharin II ; α - monorcharin ; β - monorcharin ; γ - monorcharin ; momordenol ; momordica agglutinin ; Momordica charntia inhibitor protein ; Momordica charntia cytostatic factor ; Momordica charntia cytostatic factor 11000 daltons ; Momordica charntia cytostatic factor 40000 daltons ; Momordica charntia lectin ; Momordica

charntia steroid glycoside ; Momordica cucurbitance 3 ; Momordica cucurbitance 6 ; Momordica elastase inhibitor MCEI-I ; momordica lecyin ; momordica protein ; momordica protein MS-4 ; momordica trysin inhibitor MCTI-I ; momordica trysin inhibitor MCTI-II ; momordicilin ; momordicin ; momordicin 8 ; momordicin II ; momordicin ; momordicin I ; momordicin II ; momordicin III ; momordicinin ; momordicoside A ; momordicoside B ; momordicoside C ; momordicoside D ; momordicoside E ; momordicoside E-1 ; momordicoside EX ; momordicoside F ; momordicoside F' ; momordicoside F-1 ; momordicoside F-2 ; momordicoside G ; momordicoside H ; momordicoside I ; momordicoside J ; momordicoside K ; momordicoside L ; momordin ; momordin #2 ; momordin A ; momordin B ; momordal ; multiflorenol ; mutatochrome ; mycose ; myristic acid ; nerolidol ; oleanolic acid ; oleic acid ; ornithine ; p-insulin ; palmitic acid ; palmitoleic acid ; pentadecan-1-ol ; petroselinic acid ; phytofluene ; proline ; ribosome-inactivating protein1 ; ribosome-inactivating protein 2 ; ribosome – inactivating protein 3 ; ribosome-inactivating protein 4 ; rosmarinic acid ; rubixanthin ; serine ; β -sitosterol ; α -spinasterol ; squalene ; steric acid ; stigmast -5- ene-3 β ,25-diol ; stigmas-5,25(27) –diene - 3 β -ol , 3-O-(6'-O-palmitoyl – β -D-glucosyl) : ; stigmas-5,25-dien-3 β -ol ; stigmas-5,25(27) –diene - 3 β – D –glucoside ; stigmas-7,22,25-triene-3 β -ol ; stigmas-7,22-diene-3-(-ol ; stigmasterol ; ; taraxerol ; threonine ; trehalose ; α - trehalose ; trypsin inhibitor MCI-3 ; tryptamine , 5-hydroxy : ; tyrosine ; v-insurin ; verbascoside ; vicine ; zeatin ; zeatin riboside ; zeaxanthine ; zeinoxanthin

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา

ต้านมะเร็ง ยับยั้งการส่งเสริมมะเร็ง จับกับอนุมูลอิสระ ยับยั้งอนุมูลออกซิเจน เป็นพิษต่อเซลล์ เป็นพิษต่อ gene ยับยั้งการเกาะกลุ่มของเซลล์ ยับยั้งการสังเคราะห์ DNA ยับยั้งการสังเคราะห์ RNA ยับยั้งการทำงานของ ribosome ยับยั้งการแบ่งตัวของเซลล์ ยับยั้งการสังเคราะห์โปรตีน ทำให้แท้ง ยับยั้งการเจริญเติบโตของรากพืช ยับยั้งการออกของของพืชอื่น ไม่มีฤทธิ์ก่อกลายพันธุ์ ยับยั้งการก่อกลายพันธุ์ ยับยั้งการเจริญเติบโตของสัตว์ทดลอง ปรับปรุงภูมิคุ้มกันเพิ่มปริมาณ hemoglobin ตกตะกอนเม็ดเลือดแดง ลดจำนวนเม็ดเลือดขาว มีฤทธิ์เหมือนฮอร์โมนแอนโดรเจน กดระบบประสาทส่วนกลาง ต้านฮีสตามีน ยับยั้งระบบพาราซิมพาเธติก กระตุ้นให้มดลูกบีบตัว คู่มกำเนิด ยับยั้งการสร้างอสุจิ ทำอสุจิ ต้านเชื้อแบคทีเรีย ต้านไวรัส ต้านโปรโตซัว ต้านเชื้อไมโครแบคทีเรีย ต้านยีสต์ ต้านเชื้อมาลาเรีย ทำหอย ทำพยาธิ ทำตัวอ่อนแมลง ตึงดูตแมลง ไล่แมลง รบกวนการกินอาหารของแมลง ทำแมลง แก้วปวด ลดการอักเสบ

ต้านออกซิเดชัน ยับยั้งการเกิด lipid peroxide เพิ่มปริมาณไกลโคเจน เพิ่มระดับไกลโคเจนที่ตับ เพิ่มระดับคอเลสเตอรอลในเลือด ลดระดับคอเลสเตอรอลในเลือด ยับยั้งภาวะคอเลสเตอรอลในเลือดสูง กระตุ้นการสร้างไขมัน ยับยั้งการสลายไขมัน มีผลต่อเมตาบอลิซึมของไขมัน เพิ่มระดับไขมันในเลือด สลายไขมันกระตุ้นขบวนการ gluconeogenesis ยับยั้งเอนไซม์ guanylate cyclase, hexokinase, fructose diphosphate, trypsin เหนี่ยวนำเอนไซม์ α -glutamyltransferase ยับยั้งระดับน้ำตาลในเลือดสูง ลดระดับน้ำตาลในเลือด เพิ่มระดับน้ำตาลในเลือด ยับยั้งการดูดซึมของกลูโคสเข้าสู่เซลล์ ยับยั้งการใช้กลูโคส เพิ่มปริมาณอินซูลินในเลือด การกระตุ้นการหลั่งอินซูลิน เหนี่ยวนำอินซูลิน ยับยั้งเอนไซม์ glucose-6-phosphatase, glucose oxidase, hexokinase

การทดสอบความเป็นพิษพบว่า เมื่อฉีดสารสกัดพืชทั้งต้นด้วย 50 % เอทานอล มาฉีดเข้าใต้ผิวหนังหรือให้หนูถีบจักรกินขนาด 10 มก/กก ไม่พบพิษ เมื่อฉีดสารสกัดนี้เข้าช่องท้องหนูถีบจักร ขนาดที่ทำให้สัตว์ทดลองตายร้อยละ 50 (LD_{50}) มีค่าเท่ากับ 681 มก/กก ฉีดสารสกัดส่วนที่เหนือดินด้วย 50% เอทานอล เข้าช่องท้องหนูถีบจักร ขนาดที่ทำให้สัตว์ทดลองตายร้อยละ 50 (LD_{50}) มีค่าเท่ากับ 681 มก/กก ขณะที่อีกการทดลองหนึ่งพบค่า LD_{50} ของสารสกัดชนิดเดียวกันนี้มีค่าสูงกว่า 1000 มก/กก (200) สารแอลคาลอยด์ที่แยกได้จากมะระ เมื่อให้กระต่ายกินขนาด 56 มก/ตัว หรือฉีดเข้าช่องท้องหนูถีบจักร 14 มก/กก ไม่พบพิษ

ฉีดน้ำคั้นจากผลเข้าช่องท้องหนูขาว ขนาด 15 มล/กก หรือ 40 มล/กก หรือฉีดเข้าช่องท้องกระต่ายขนาด 6 มล/กก หรือ 15 มก/กก ไม่พบพิษ น้ำต้มผลแห้ง ให้คนกินขนาด 500 มก ไม่พบพิษ ส่วนน้ำต้มผลสดฉีดเข้าช่องท้องหรือฉีดเข้าใต้ผิวหนังหนูถีบจักรค่า LD_{50} เท่ากับ 16 ไมโครกรัม/มล หรือ 270 ไมโครกรัม/มล ตามลำดับ

ฉีดสารสกัดผลด้วย 50 % เอทานอล เข้าช่องท้องหนูถีบจักรพบ LD_{50} เท่ากับ 681 มก/กก ให้ตัว gerbil กินสารสกัดผลด้วย 95 % เอทานอล ขนาด 1.1 ก/กก นานติดต่อกัน 30 วัน ไม่พบพิษ ฉีดสารสกัดเมล็ดด้วยน้ำ เข้าช่องท้องหนูขาวพบ LD_{50} เท่ากับ 25 มก/กก

ไพล

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Zingiber montanum* (Koen.) Theilade

วงศ์ Zingiberaceae

ชื่อพ้อง *Z. cassumunar* Roxb. , *Z. purpureum* Roscoe

ชื่ออื่น ๆ ปูลอย ปุเลย มันสะล่าง วานไฟ

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ล้มลุก สูง 0.7 – 1.5 ม มีเหง้าใต้ดิน เปลือกนอกสีน้ำตาลแกมเหลือง เนื้อในสีเหลืองแกมเขียวมีกลิ่นเฉพาะ แตงหน่อหรือลำต้นเทียมขึ้นเป็นกอ ประกอบด้วยกาบหรือโคนใบหุ้มซ้อนกัน ใบเดี่ยวเรียงสลับ รูปขอบขนานแกมใบหอก กว้าง 3.5 – 5.5 ซม ยาว 18 – 35 ซม ดอกช่อ แทงจากเหง้าใต้ดิน กลีบดอกสีนวล ใบประดับสีม่วง ผลเป็นผลแห้ง

สรรพคุณ

ราก แก้โรคอันบังเกิดแต่โลหิตอันออกทางปากและจมูก ขับโลหิต แก้อาเจียนเป็นโลหิต แก้ปวดท้อง ทำให้ประจำเดือนมาตามปกติ แก้ท้องอืดท้องเฟ้อ แก้ท้องผูก แก้โรคผิวหนัง แก้เคล็ดยอก

ต้น แก้อุจจาระอันประกอบไปด้วยอุปัทวะให้เป็นปกติ แก้อาตุพิการ

ใบ แก้ไข้อันเมื่อยชบ แก่ครันเนื้อครันตัว แก้ปวดเมื่อยตามร่างกาย

ดอก กระจายโลหิตอันเกิดแต่อกฤณญาณธาตุ แก้อาเจียนเป็นโลหิต แก้เลือดกำเดาออกทางจมูก แก้ไข้ใน ขับระดูประจำเดือน

เหง้า ขับโลหิตร้ายทั้งหลายให้ตกเสีย แก้ฟกช้ำ เคล็ดบวม ขับลมในลำไส้ ขับระดูไล่แมลง แก่จุกเสียด รักษาโรคเหน็บชา แก้ปวดท้อง เป็นบิตมูกเลือด ช่วยสมานแผลสมานลำไส้ แก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ แก้ปวดท้อง แก้ท้องผูก

ทั้งต้น แก้ไข้ร้อนใน กระหายน้ำ

ไม้ระบุส่วนที่ใช้ แก้แผลเป็นหนอง แผลเปื่อย แก้บวม แก้เจ็บคอ แก้อาการเคล็ดยอก ฟกช้ำ ขับเลือดเสีย

ข้อมูลการวิจัยที่สำคัญ

สารเคมี

Alflabene ; benzaldehyde , 2,4,5-trimethoxy ; ; benzaldehyde,3,4-dimethoxy ; ; benzene , 3,4-dimethoxy -1 (but-1-enyl) : 4-tricosanic ester ; benzene, 3,4- dimethoxy -1 (buta-1,3-dienyl): ; but-1-ene , (trans) -1- (2,4,5-trimethoxy - phenyl) : ; but - 1-ene , (trans) -1-(3,4- dimethoxy - phenyl): ; but-3-en-1-ol , (trans)-4- (3,4-dimethoxy-phenyl) : ; but-3-1-ol , (trans)-4-(3,4-dimethoxy-phenyl) : palmitate ; but-3-en-1-ol , cis-4-(3',4'' -dimethoxy-phenyl) : ; but-3-en-1-ol , trans -4,(3',4' Dimethoxyphenyl) : ; but-3-en-1-ol , trans-4, (3',4'dimethoxy-phenyl) : acetate ; but-3-en-1-yl palmitate , trans - 4-(3',4'- dimethoxy-phenyl) : ; but-3-en-1-yl -acetate , cis-4-(3',4' dimethoxyphenyl) : ; but -3-cne , 4-(2',4',5'- trimethoxy-phenyl) : ; but -3-cne , 4-(3 ' 4'- dimethoxy-phenyl) : ; but-trans-1-ene , 1-(3,4-dimethoxy-phenyl) : ; but-trans-1-ene , 3-hydroxy -

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา

ต้านเชื้อรา ต้านเชื้อแบคทีเรีย ลดการอักเสบ แก้ปวด กระตุ้นการผลิตน้ำดี ไล่แมลง
ฆ่าแมลง ต้านออกซิเดชั่น ต้านฮีสตามีน เป็นยาชาเฉพาะที่ ฆ่าพยาธิ แก้หืด ยับยั้ง หัวใจเต้น
ผิดปกติ กัดการทำงานของหัวใจ ลดอัตราการเต้นของหัวใจ ลดความแรงในการเต้นของ
หัวใจ ยับยั้ง cholinergic คลายกล้ามเนื้อดลูก ลดการหดเกร็งของลำไส้ คลายกล้ามเนื้อ
เรียบ ลดความดันโลหิต การศึกษาทางเภสัชจลนศาสตร์ของสารสำคัญ ทำให้โครโมโซมผิด
ปกติ

การทดสอบความเป็นพิษ พบว่าให้หนูกินสารสกัดแห้งด้วย 50 % เอทานอล หรือน้ำดื่มเข้า
ได้ผิวน้ำ ขนาด 10 ก/กก ไม่พบพิษให้หนูกินสารสกัดแห้งด้วยอัลกอฮอล์หรือด้วยเฮกเซน
ขนาดที่ทำให้สัตว์ทดลองตายร้อยละ 50 มีค่า 20 ก/กก หรือ 80 ก/กก ตามลำดับ และพบว่า
เมื่อผสมเหง้าโพลีในอาหารหนู (ร้อยละ 0.5, 3 และ 18) ให้กินนาน 6 เดือน ไม่พบพิษ

เปราะหอม

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Kaempferia galanga* L.

วงศ์ Zingiberaceae

ชื่ออื่น ๆ ว่านตีนดิน ว่านแผ่นดินเย็น ว่านหอม หอมเปราะ Galanga

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ล้มลุก มีเหง้าใต้ดิน ใบเดี่ยวแทงออกจากเหง้า รูปค่อนข้างกลม แผ่นราบไปบนดิน ท้อง
ใบมีขน เนื้อใบค่อนข้างหนา ดอกช่อออกตรงกลางระหว่างใบ สีขาวแต้มม่วง ผลเป็นผลแห้ง
แตกได้

สรรพคุณ

ไม่ปรากฏสรรพคุณในการใช้เป็นสมุนไพรเดี่ยว

ข้อมูลการวิจัยที่สำคัญ

สารเคมี

Benzoic acid acid , apra — hydroxy ; car —3-en-5-one ; chlorogenic acid ; cinamic
acid ethyl ester ; cinamic acid ethyl ester , trans — para- methoxy ; cinnamic acid , para —
methoxy ; cinnamic acid ethyl ester , para-methoxy ; trans cinnamic acid , para-methoxy ; ; rans
— cinnamic acid ethyl ester , para-methoxy ; trans-cinnamic acid ethyl ester para-methoxy ; ;
vanillic acid .

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา

ลดปฏิกิริยา alkylating activity ของ ethylmethane sulfonate ฆ่าไส้เดือน ยับยั้ง monoamine oxidase ไม่มีฤทธิ์ก่อกลายพันธุ์ ยับยั้งการเกาะกลุ่มของ Hela cell ยับยั้งการบีบตัวของลำไส้ ยับยั้งมะเร็ง ออกฤทธิ์เหมือนฮีสตามีน กระตุ้นกล้ามเนื้อเรียบ ทำให้ความดันโลหิตสูง ด้านเชื้อแบคทีเรีย เหนียวน้ำ glutathione- S-transferase ยับยั้งเชื้อรา ฆ่าแมลง ลดการอักเสบ

สารสกัดหัวเปราะหอมด้วยอัลกอฮอล์ : น้ำ 1: 1 ในขนาด 10 ก/กก ไม่เป็นพิษ ไม่ว่าจะให้ทางปาก หรือฉีดเข้าใต้ผิวหนัง

เถาหัวด้วน

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Sarcostemma acidum* Voigt

วงศ์ Asclepiadaceae

ชื่อพ้อง *S. brevistigma* Wight & Arn.

ชื่ออื่นๆ พญาไร้ใบ Moon plant, Sour creeper

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้เถาไร้กิ่ง กิ่งก้านเป็นข้อๆ สีเขียว ทุกส่วนมีน้ำยางสีขาว ดอกออกที่ข้อ และที่ปลายกิ่ง เป็นกระจุก สีขาวอมเขียว กลีบรองกลีบดอก 5 แฉก ขนาดเล็ก กลีบดอก 5 กลีบ ติดกันที่โคน กลีบรูปไข่หรือขอบขนาน ผลเป็นฝัก เมล็ดรูปไข่

สรรพคุณ

ราก เจริญอาหาร ดับพิษไข้ บำรุงกำลัง บำรุงตับ ปอด และหัวใจ แก่พิษสุนัขบ้า

ลำต้น ทำให้อาเจียน เป็นยาถ่ายน้ำเหลืองเสีย

เถา แก่น้ำเหลืองเสีย เป็นฝีพุพองขึ้นตามตัว

ทั้งต้น เป็นยาขม เป็นยาเย็น ขับน้ำเหลืองเสีย

น้ำยาง บรรเทาอาการกระหาย

ไม่ระบุส่วนที่ใช้ ดับพิษไข้ บำรุงน้ำดี แก้ไข้ เพื่อตีพิษการ ดับพิษโลหิต เจริญอาหาร

ข้อมูลการวิจัยที่สำคัญ

สารเคมี

α - amyryl ; β -amyryl ; n- octacosane .

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา

ลดไข้

การทดสอบความเป็นพิษพบว่า เมื่อฉีดสารสกัดด้วยอัลกอฮอล์ (1:1) เข้าช่องท้องหนูถีบจักร ขนาดที่ทำให้สัตว์ทดลองตายครั้งหนึ่งสูงกว่า 1 ก/กก

นมควาย

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Fissistigma minuticalyx* Chatterjee

วงศ์ Annonaceae

สรรพคุณ

ราก แก้กษัย แก่เบาเหลืองเบาแดง

ต้น แก้กษัย

ไม้ระบุส่วนที่ใช้ แก้กษัย แก่เส้นเอ็น แก่ปวดหลัง แก่ปวดท้อง

ข้อมูลการวิจัยที่สำคัญ

ไม่มีรายงานการวิจัย

นมควาย

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Uvaria hannii* Sincl.

วงศ์ Annonaceae

สรรพคุณ

ราก แก้กษัย แก่เบาเหลืองเบาแดง

ต้น แก้กษัย

ไม้ระบุส่วนที่ใช้ แก้กษัย แก่เส้นเอ็น แก่ปวดหลัง แก่ปวดท้อง

ข้อมูลการวิจัยที่สำคัญ

ไม่มีรายงานการวิจัย

นมจว

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Artabotrys harmandii* Finet & Gagnep.

วงศ์ Annonaceae

สรรพคุณ

ราก แก้กษัยกลับ ไซ้ซ้ำ แก้กโรคผอมแห้งของสตรีที่คลอดบุตรที่อยู่ไฟไม่ได้ บำรุงให้
เกิดน้ำนม

ต้น แก้กษัยกลับ ไซ้ซ้ำ แก้กษัย แก้กพิษผิดสำแดง บำรุงน้ำนม แก้กฝิ่นคั้น
เนื้อไม้ แก้กษัยกลับ ไซ้ซ้ำ

ผล แก้กฝิ่นคั้นตามตัว แก้กโรคผิวหนัง

ไม้ระบุด้านที่ใช้ บำรุงน้ำนม แก้กฝิ่นคั้น แก้กไซ้ฝิ่นคั้น

ข้อมูลการวิจัยที่สำคัญ

ไม่มีรายงานการวิจัย

ปอหมัน

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Cordia dichotoma* Forst.f.

วงศ์ Boraginaceae

ชื่อพ้อง *C. oblique* Willd., *C. myxa* C.B Clarke, *C. subcordata* Lamk.

ชื่ออื่น ๆ ผักหม่อง มันทู ลำบูอิน หมัน หมันตง Indian cherry

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ยืนต้นขนาดเล็ก ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปไข่กว้างหรือรูปไข่ ฐานกลมหรือทู่ ใบเรียบ
ดอกสมบูรณ์เพศ สีขาว ก้านดอกสั้น กลีบรองกลีบดอกเชื่อมติดกันเป็นรูปประฆัง กลีบดอก
เชื่อมติดกันเป็นหลอด ผลมีเนื้อนุ่มรูปไข่

สรรพคุณ

เปลือก แก้กปวดท้อง แก้กหวัด แก้กปวดศีรษะ รักษาแผลสในปาก แก้กบิด แก้กษัย

ผล ดับพิษร้อน ขับเสมหะ ใช้มากเป็นยาระบาย

เนื้อในเมล็ด แก้กกลากเกลื้อน

ข้อมูลการวิจัยที่สำคัญ

สารเคมี

Allantoin ; arachidic acid ; behenic acid ; *Cordia dichotoma* arabinoglucan I ; *Cordia*
dichotoma arabinoglucan II ; linoleic acid ; oleic acid ; palmitate acid ; polysaccharide I ;
polysaccharide II ; stearic acid .

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา

ขับปัสสาวะ รักษาหวัด ด้านแบคทีเรีย ด้านฮีสตามีน แก้วปวด แก้วอักเสบ

การทดสอบความเป็นพิษ พบว่าเมื่อฉีดสารสกัดส่วนที่อยู่เหนือดินด้วยน้ำ : อัลกอสอล 1:1 เข้าช่องท้องหนูถีบจักร ขนาดที่ทำให้สัตว์ทดลองตายครั้งหนึ่งคือ 25 มก/กก

อ้อยแดง

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Saccharum officinarum* L.

วงศ์ Poaceae (Gramineae)

ชื่อพ้อง *S. sinense* Roxb.

ชื่ออื่น ๆ กะทึ อ้อย อ้อยขม อ้อยดำ อ่าโป Sugarcane

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ล้มลุกอายุหลายปี ลำต้นสูง 63-6 ม เส้นผ่าศูนย์กลาง 2-5 ซม สีม่วงแดง มักมีไข ฉ่ำน้ำ มีรสหวาน ลื่นใบเป็นเยื่อ ยาวประมาณ 5 มม มักมีขน ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปแถบ กว้าง 3-6 ซม ยาว 1-2 ม ปลายเรียวแหลม ขอบสาก ดอกช่อดอกแขนง ยาว 50-100 ซม ช่อดอกยาว 2.6-40 มม กาบช่อย่อยแผ่นล่างยาว 2.8-4.0 มม กาบล่างยาว 2.5-3.5 มม ดอกย่อยบน ๆ ไม่มี กาบล่าง อับเรณูสีเหลือง ยาว 1.0-1.8 มม ยอดเกสรตัวเมียสีม่วง

สรรพคุณ

ราก แก้วไอ

ลำต้น แก้วไข แก้วไขส้มปะชวร ขับปัสสาวะ บำรุงหัวใจ แก้วเสมหะ แก้วหืด แก้วนิ้ว แก้วข้าว

ตา แก้วตัวร้อน ดับพิษตานซาง บำรุงธาตุ น้ำ บำรุงกำลัง ขับปัสสาวะ บำรุงธาตุ น้ำอ้อย แก้วกำเดา และลม ผายธาตุ แก้วเสมหะ แก้วหืดไอ แก้วไขส้มปะชวร บำรุงกำลัง บำรุงหัวใจ ทำให้เจริญอาหาร แก้วร้อนในกระหายน้ำ แก้วข้าวใน ลำทางเดินปัสสาวะ ขับน้ำเหลือง ขับปัสสาวะ แก้วข้าว แก้วนิ้ว แก้วปัสสาวะพิการ แก้วปวดประจำเดือน แก้วพิษยาง

นอง

ทั้งต้น แก้วปัสสาวะพิการ แก้วนิ้ว แก้วขัดเบา แก้วข้าว

ไม่ระบุส่วนที่ใช้ บำรุงกำลัง บำรุงหัวใจ เจริญธาตุทั้ง 4 ดับพิษโลหิตแดงอักเสบ บำรุงอาโปธาตุ ทำให้เกิดน้ำปัสสาวะ ผายธาตุ แก้วกำเดาและลม แก้วเสมหะในคอ แก้วปัสสาวะพิการ แก้วข้าว ขับปัสสาวะ แก้วนิ้ว แก้วโตพิการ แก้วหนองใน แก้วไข แก้วไขส้มปะชวร

ข้อมูลการวิจัยที่สำคัญ

สารเคมี

Abscisic acid ; cis-aconitic acid ; apigenin ; apigenin , 5,7-dimethyl : 4'-O- β -D-glucoside ; apigenin , 5 -O-methyl : ; arabinose ; arundoin ; benzoic acid , 4-hydroxy : ; caffeic acid ; caff acid , 3,4 -di-O-methyl: ; calcium ; campesterol ; carlinoside , neo : ; coniferyl alcohol ; p-coumarin acid ; coumarin ; cylindrin ; ferulic acid ; feruloyl- α -L-arabinofuranosyl (1,3)-O- β -D-xylopyranosyl (1,4) -D-xylopyranose O- β -D-xylopyranosyl (1,4)-O-(5-O-trans) : ; flavone , 3',4',5,7-tetrahydroxy -3,6-dimethoxy : ; flavone , 5,7-dimethylxy : 3'-O- β -D-glucoside ; flavone,7-hydroxy-5-methoxy : 3'-O- β -D-galactoside ; fructose ; galactose ; gibberellin A-1 ; gibberellin A-3 ; gibberellin A-19 ; gibberellin A-20 ; gibberellin A-29 ; glucose ; lupeol , O-methyl : ; luteolin ; luteolin-6-methoxy : ; malic acid ; medioresinol ; orientin ; orientin , iso : ; orientin , iso : 3',7- dimethoxy : ; orientin , iso : 3',7- dimethyl ether ; orientin -3',7- dimethyl ether ; peonidin-3-O- β -D-galactoside ; phenyl , 2,5-dimethoxy : 4'-O- β -D-glucoside ; phenyl-O-D-glucoside , 3,4,6- trimethoxy : ; phenyl-O-D-glucoside ,3,4-dimethoxy : ; phosphorus ; phytosterol ; potassium ; propan-1-one , 3-hydroxy-1-(3,5-dimethoxy-phenyl): ; protein ; saccharan A ; saccharan B ; saccharan C ; saccharan D; saccharan E ; saccharan F ; Saccharm glucan B-O- ; schaftoside ; schaftoside , iso-neo : ; schaftoside , iso: ; sinapyl alcohol ; β -sitosterol ; stigmasterol ; sucrose ; sugar , invert : ; swertiajaponin ; swertisin ; syringaresinol ; taraxerol methyl ether ; tricin ; tricin-7-glucoside ; tricin-7-glucoside sulfate ; tricin-7- O-(2''-O-rhamnosyl)-galacturonide ; tricin-7-O- β -D-glucopyranoside ; tricin-7-rhamnosyl-galacturonide vaniloyl-1-O- β -D-glucoside ; vicienin 2 ; D — xylopyranose , O-(5-O-feruloyl- β -L-arabinofuranosyl)-(1-3)-O- β -D-xylopyranosyl-(1,4) : ; xylose

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา

ทำให้แห้ง ด้านการฝังตัวของตัวอ่อนที่ผนังมดลูก แก่ปวด ทำให้หัวใจเต้นช้าลง ขับปัสสาวะ ลดความดันโลหิต เป็นพิษต่อเซลล์ macrophage ลดน้ำตาลในเลือด ด้าน insulin เพิ่ม insulin ด้านแบคทีเรีย ไม่ทำให้เกิดมะเร็ง ทำให้แพ้ ด้านพิษต่อดับกระตุ้นภูมิคุ้มกัน ลดคลอเลสเทอรอล ยับยั้ง glutamate-oxalate-transaminase และ glutamate-pyruvate transaminase ลดไขมันในเลือด เพิ่ม phospholipid ในตับ ทำให้น้ำหนักลด ลดอาการยึดติดของข้อ ใช้เลี้ยงสัตว์ มีผลต่อระบบเมตาบอลิซึมและการเจริญเติบโตของหนูขาว ใช้ในการทำ

ยาเม็ดเพื่อให้ปลดปล่อยยาช้าลง เพิ่มกากในอุจจาระ เพิ่มการเจริญเติบโตของพืช เพิ่มระดับคอเลสเตอรอล และ β -lipoprotein ในเลือด เพิ่มระดับ glycoprotein ในตับ ลดระดับไตรกลีเซอไรด์ในเลือด ต้านเชื้อรา กระตุ้นการทำงานของ yeast ใช้ในเครื่องสำอาง ใช้เป็นอาหารสัตว์ จับอนุมูลอิสระ

เมื่อป้อนต้นอ้อยให้หนูขาวในขนาด 500 มล/กก เป็นเวลา 12 เดือน ไม่พบพิษ

อ้อยช้าง

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Lannea coromandelica* (Houtt.) Merr.

วงศ์ Anacardiaceae

ชื่อพ้อง *Dialium coromandelicum* Houtt., *Harberlia grandis* Dennst., *Lannea gransdis* (Dennst.) Engler, *Odina pinnata* Rottl., *O. wodier* Roxb.

ชื่ออื่น ๆ กอกกั้น กุก ช้าเกาะ ช้างโน้ม ซาเกาะ ตะคร้ำ ปี่เซียง แม่หยูว้าย เส้โทกิ เล่งสู๊ไค่ หวิด

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ยืนต้นผลัดใบขนาดกลาง กิ่งอ่อนมีขนรูปดาวใบประกอบแบบขนนกปลายคี่ ยาว 15 – 30 ซม. เรียงสลับ ใบย่อย เรียงตรงข้าม รูปไข่ ปลายใบเรียวแหลมแกมรูปหัวใจ โคนใบเบี้ยว มีขนรูปดาวทั้งสองด้าน เส้นใบ 8 คู่ ดอกช่อแยกแขนง แยกเพศ ช่อดอกตัวผู้ยาว 10-25 ซม. กลีบเลี้ยงรูปไข่แกมสามเหลี่ยมปลายมน ยาวประมาณ 0.75 มม. กลีบดอกรูปไข่แกมขอบขนาน ปลายมนยาวประมาณสองเท่าของกลีบเลี้ยง โค้งงอในดอกตัวเมีย ผลสดรูปไต ช่อละประมาณ 20 ผล กว้างประมาณ 0.5 ซม. ยาว 1 ซม. มีกลีบเลี้ยงติดอยู่เมล็ดแข็งมาก

สรรพคุณ

เปลือก ดับพิษต่าง ๆ สมานเสมหะ แก้ปวดฟัน

แก่น แก้เสมหะเหนียว แก้กระหายน้ำ ทำให้ชุ่มชื้นในคอ ทำให้ชุ่มชื้นในอก แก้ไอ

ไม้ระบูนที่ใช้ ดับพิษร้อน แก้พิษต่าง ๆ ขับเสมหะ ทำให้ชุ่มคอ แก่น้ำลายเหนียว แก้กระหายน้ำ ขับปัสสาวะ แก้บิด แก้ท้องร่วง ใช้ภายนอกเป็นยาห้ามเลือด แก้ล้าบาดเจ็บเรื้อรัง

ข้อมูลการวิจัยที่สำคัญ

สารเคมี

Ellagic acid ; cyanin,leuko : ; delphinidin , leuko : ; morin ; phlobatannins ; physcion ; physcion anthranol B ; quercetin ; quercetin , iso : ; quercetin-3-arabinoside ; rutin ; β -sitosterol ; tannin ; uronic acid .

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา

ต้านการอักเสบ ลดความดันโลหิต ต้านแบคทีเรีย

หญ้าพันงูขาว

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Achyranthes aspera* L.

วงศ์ Amaranthaceae

ชื่อพ้อง *A. aspera* L. var. *rubro-fusca* Wight, *Cyathula geniculata* Lour.

ชื่ออื่น ๆ ครอบงู พันธุ์งู หญ้าตีนงูขาว Prickly chaff-flower, Rough-chaffed flower, Washerman's plant

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ล้มลุกอายุหลายปี สูงถึงประมาณ 1 ม หรือมากกว่า มักแตกกิ่งก้านมาก กิ่งเป็นสี่เหลี่ยมมนบริเวณเหนือข้อปล้อง ส่วนที่ยังอ่อนอยู่มีขน ใบเดี่ยวเรียงตรงข้าม รูปวงรีแกมขอบขนานหรือรูปไข่กลับ กว้าง 1 – 5 ซม ยาว 2 – 10 ซม ปลายใบเรียวแหลมถึงกลม โคนใบสอบแคบมีขน ก้านใบยาว 0.5 – 1.5 ซม ดอกกระจุกออกที่ด้านข้างและปลายกิ่ง ยาวถึง 50 ซม ใบประดับบางและแห้ง รูปไข่ปลายเรียวแหลม คงอยู่จนติดผล ยาว 2 – 3 มม กลีบรวมรูปไข่แกมใบหอก ผิวเกลี้ยง ยาวประมาณ 5 มม ผลกระเปาะผิวเกลี้ยงปลายตัด เมล็ดรูปทรงกระบอก ผิวเรียบ

สรรพคุณ

ราก ทำให้เลือดไหลเวียนคล่อง บวม น้ำ ขับปัสสาวะเป็นเลือด ประจำเดือนไม่มาตามปกติ ปวดข้อ บิด มาลาเรีย ไทรอยด์ คอตีบ (เป้าคอ) แผลอักเสบมีหนอง ใช้กับแผลฟกช้ำที่เกิดจากการกระทบกระแทก ขับปัสสาวะ แก้ปัสสาวะหยุดย้อย แก้น้ำ ทำให้นอนหลับ

ต้น ขับประจำเดือน แก้อักเสบ ขับปัสสาวะ

ใบ แก้อาการปวดท้องขึ้นตุ่มตามก้นบว แก้อักเสบเป็นเม็ดยอดในคอ แก้อาการปวดคอเป็นเม็ดยอด เป็นตุ่มในคอ แก้อาการปวดคอ ขับปัสสาวะ ทำให้อาเจียน

ดอก แก้วเสมหะที่คั่งค้างในทรวงอก ละลายก้อนนิ้ว แก้วเสมหะ แก้วเสมหะ
ในท้อง แก้วเสมหะ

เมล็ด ทำให้อาเจียน แก้วเสมหะ

ทั้งต้น แก้วปวดท้อง แก้วร้อน ระบายความร้อน ขับปัสสาวะ ขับโลหิตประจำเดือนได้ดี
เจริญธาตุ แก้วพิษฝี แก้วไข้ แก้วตรีโทษ ขับเหงื่อ ช่วยย่อยอาหาร ยาระบาย แก้วอาการบวม
แก้วไตอักเสบ แก้วนิ้ว ลดความดันเลือด ทำให้เลือดไหลเวียนดี แก้วหวัด แก้วไข้ มาลาเรีย เจ็บคอ
ปอดบวม หนองในและฟกช้ำที่เกิดจากการกระทบกระแทก

ไม่ระบุส่วนที่ใช้ ขับเหงื่อ ระบายความร้อน แก้วพิษฝี เจริญธาตุไฟ แก้วไข้ตรีโทษ ขับ
ปัสสาวะ แก้วหนองใน ลำทางเดินปัสสาวะ แก้วนิ้ว แก้วปัสสาวะพิการ แก้วตานเสมหะ

ข้อมูลการวิจัยที่สำคัญ

สารเคมี

Achyranthes aspera alkaloid ; *Achyranthes aspera* saponin ; *Achyranthes* saponin C ;
Achyranthes saponin D ; chryanthine ; alanine , phenyl : ; arachidonic acid ; arginine ; behenic
acid ; betaine ; calcium ; cystine ; β -ecdysone ; hentriacontan-4-one , 36,37-dihydroxy : ; n-
hentriacontane ; heptacosan-2-one , 16-hydroxy-26-methyl : ; heptacosan -7-ol , 27-cyclo : ;
heptatriacont -1-en-3-ol , 4-methyl : ; histidine ; lauric acid ; leucine ; leucine , iso : ; myristic
acid ; oleanolic acid ; oleic acid ; oxidase , indole-indole - acetic acid : ; oxidase , polyphenol : ;
palmitic acid ; pentatriacontan -17-ol ; peroxidase ; β -sitosterol ; stearic acid ; threonine ;
tritriacontan -1-ol ; tryptophan ; valine

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา

ต้านเชื้อรา ต้านยีสต์ ต้านเชื้อแบคทีเรีย ต้านมาลาเรีย เป็นพืชต่อเซลล์ ต้านโรคเรื้อน
ต้านไวรัส ยับยั้งการฝังตัวของตัวอ่อนที่ผนังมดลูก มีฤทธิ์เหมือนฮอร์โมนเอสโตรเจน ทำให้แท้ง
มีฤทธิ์เหมือนฮอร์โมนแอนโดรเจน ต้านเอสโตรเจน คุมกำเนิด เป็นพืชต่อตัวอ่อนในครรภ์
ยับยั้งการหลั่งน้ำย่อยของลำไส้เล็ก ยับยั้งการหดเกร็งของกล้ามเนื้อ กล้ามเนื้อมดลูกคลายตัว มี
ฤทธิ์ก่อกลายพันธุ์ บำรุงหัวใจ กระตุ้นหัวใจ กระตุ้นเอนไซม์ phosphorylase เพิ่มปริมาณ
เอนไซม์ peroxidase และ polyphenol oxidase ยับยั้งเอนไซม์ ATP-ase (Na^+/K^+) ทำให้กล้ามเนื้อ
มดลูกบีบตัว กระตุ้นการหดตัวของกล้ามเนื้อ ต้านความดันโลหิตสูง ลดน้ำตาลในเลือด
ยับยั้งคอเลสเตอรอลสูงในเลือด ยับยั้งการมีไขมันและปริมาณไตรกลีเซอไรด์สูงในเลือด ฆ่า
พยาธิไส้เดือน ฆ่าหอย ฆ่าตัวอ่อนของแมลง ฆ่าวัชพืช แรงการลอกคราบของแมลง ยับยั้งการมี
oxalate สูงกว่าปกติในปัสสาวะ ยับยั้งการงอก การเจริญเติบโตและการเจริญของรากพืช

การทดสอบความเป็นพิษ พบว่าเมื่อให้หนูถีบจักรกินสารสกัดจากพืชทั้งต้นด้วยเอทานอลและน้ำ (50 %) ขนาดที่หนูทนได้สูงสุดก่อนเกิดอาการพิษคือ 1.0 ก/กก ถ้าให้ใบสดเข้าสู่กระเพาะอาหารโดยตรงแก่หนูถีบจักรทั้งสองเพศ ขนาดที่ทำให้สัตว์ตายเป็นจำนวนครั้งหนึ่งคือ 121.6 ก/กก

หมีเหม็น

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Litsea glutinosa* (Lour.) C.B. Robinson

วงศ์ Lauraceae

ชื่ออื่นๆ กำปรนบาย ดอกจุม ดังสีไพร ทังบวนมัน มะเยื่อ มือเบาะ ยูปเหยา เส่ปียู้ หมีหมูทะลวง หมีเหม็น อีเหม็น

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ยืนต้นสูง 5-15 ม ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปวงรีแกมขอบขนานหรือรูปไข่กลับ กว้าง 5-9 ซม ยาว 10-20 ซม ปลายใบกลมหรือเรียวแหลมโคนใบสอบเป็นคريبหรือกลม ขอบใบเรียบหรือเป็นคลื่นเล็กน้อย ผิวใบด้านบนเกลี้ยงเป็นมัน ด้านล่างมีขน ก้านใบยาว 1-2.5 ซม มีขน ดอกช่อซี่ร่มออกที่ซอกใบ แยกเพศอยู่คนละต้นช่อดอกตัวผู้มีประมาณ 8-10 ดอก กลีบรวมลดรูปลงเหลือ 1-2 กลีบ หรือไม่มี ผลสดรูปทรงกลม เมื่อสุกสีม่วงเข้ม ผิวมัน

สรรพคุณ

ราก แก้ปวดตามกล้ามเนื้อ

เปลือกต้น แก้ปวดมดลูก แก้ก้น แก้อักเสบ แก้แสบตามผิวหนัง แก้บิด

ใบ แก้ปวดมดลูก แก้ไข้ แก้ปวด ถอนพิษร้อน

เมล็ด ใช้ตำพอก แก้ปวดฝี แก้พิษอักเสบต่าง ๆ

ยาง แก้บาดแผล แก้ฟกช้ำ

ข้อมูลการวิจัยที่สำคัญ

สารเคมี

Actinodaphnine ; boldine ; boldine , iso ; ; laurlliptine ; laurelliptine , N-acetyl ; ; laurotetanine ; laurotetanine , N-acetyl ; ; laurotetanine , N-methyl ; ; liriidenine ; Litsea arabonoxylan PPS ; litseferine ; polysaccharide ; reticuline ; sebiferine .

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา

ต้านเชื้อแบคทีเรีย ต้านเชื้อรา ยับยั้งการหดเกร็งของลำไส้ แก้ก้องเดิน

การทดสอบความเป็นพิษพบว่า เมื่อฉีดสารสกัด 50 % เอทานอลของส่วนที่อยู่เหนือดิน เข้าช่องท้องหนูถีบจักร ขนาดที่ทำให้สัตว์ทดลองตายเป็นจำนวนครึ่งหนึ่งมีค่ามากกว่า 1 ก/กก.

คุมกาแดง

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Strychnos minor* Dennst.

วงศ์ Strychnaceae

ชื่ออื่นๆ คุมกาขาว

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้เลื้อย มีมือเกาะแยกเป็น 2 ใบ รูปไข่หรือรูปหอก ดอกช่อออกที่ด้านข้างหรือที่ยอด แต่ละช่อมีหลายดอก กลีบดอกมี 3 กลีบ เชื่อมติดกันเป็นหลอดครึ่งบนมีขน ผลค่อนข้างกลม มีเมล็ด 1 – 8 เมล็ด แบน นูนตรงกลาง

สรรพคุณ

เถา แกะใช้เพื่อเสมหะ บำรุงธาตุไฟ แก่ริดสีดวง ขับผายลม ทำให้อุจจาระงวด

เมล็ด รักษาความดันโลหิต

ไม้ระบุนที่ใช้ รักษาอัมพาต บำรุงหัวใจ ทำให้เจริญอาหาร บำรุงประสาท บำรุงเพศ ของบุรุษ บำรุงกล้ามเนื้อลำไส้ แก่ปวดหลัง เจ็บท้องหลังคลอด

ข้อมูลการวิจัยที่สำคัญ

สารเคมี

Henningsoline ; Henningsoline N₆- oxide

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา

ไม่มีรายงานการวิจัย

ตะขบป่า

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Flacourtia indica* Merr

วงศ์ Flacourtiaceae

ชื่ออื่น ๆ มะเกว้นนก มะเกว้นป่า

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้พุ่ม หรือไม้ยืนต้นขนาดเล็ก ตามลำต้นมีหนาม ใบเดี่ยว รูปขอบขนาน หรือรูปไข่แกมขอบขนาน ขอบใบหยัก ดอกสีขาว ออกด้านข้างหรือที่ปลายกิ่ง ผลกลม เนื้อนุ่ม สีม่วงหรือเกือบดำ มีรสหวานรับประทานได้

สรรพคุณ

ราก แก้โรคผิวหนัง แก้ประดงผื่นคันตามตัว

ต้น แก้โรคผิวหนัง แก้ประดงผื่นคันตามตัว

เนื้อไม้ ขับพยาธิ ขับไล่เดือน แก้กามโรค แก้โรคผิวหนัง แก้ประดงผื่นคันตาม

แก้ท้องร่วง แก้บิดมูกเลือด เป็นยาขับเหงื่อ

หนาม แก้พิษฝีต่าง ๆ แก้ไข้ ลดความร้อน แก้ไข้พิษ แก้ไข้กาฬ

ข้อมูลการวิจัยที่สำคัญ

สารเคมี

Daucosterol ; (-)- flacourtin ; ramontoside ; β -sitosterol .

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา

ลดความดันโลหิต ลดอุณหภูมิของร่างกาย มีฤทธิ์ฆ่าหอย

การทดสอบความเป็นพิษ พบว่าเมื่อฉีดสารสกัดส่วนที่อยู่เหนือดินของพืชที่สกัดด้วยเอทานอลและน้ำ (1:1) เข้าช่องท้องของหนูถีบจักร ขนาดที่ทำให้สัตว์ทดลองตายครั้งหนึ่งมีขนาดมากกว่า 1.0 ก/กก

ตานหม่อน

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Vernonia elliptica* DC.

วงศ์ Compositae

ชื่อพ้อง *Vernonia elaeagnifolia* DC.

ชื่ออื่น ๆ ข้าวหมักหลอด ตานค้อน ตานหม่น

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ใบพุ่มเลื้อย ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปใบหอกกลับ ขอบใบเรียบ หรือหยักห่าง ๆ ดอกเป็นช่อออกที่ยอดหรือซอกใบ กลีบดอกสีนวล ผลเป็นผลแห้งไม่แตก

สรรพคุณ

ราก แก้กษิตานซาง บำรุงเนื้อหนังให้สดชื่น ขับพยาธิไส้เดือน คุมธาตุ
ใบ แก้กษิตานซาง บำรุงเนื้อหนังให้ชุ่มชื้น คุมธาตุ ขับพยาธิไส้เดือน
ทั้งต้น แก้กษิตานซาง บำรุงเนื้อหนังให้ชุ่มชื้น ขับไล่เดือนในท้อง คุมธาตุ บำรุง
ธาตุ

ไม้ระบูนี่ใช้ แก้กษิตานซาง บำรุงเนื้อให้ชุ่มชื้น สมานริดสีดวงทวาร คุมธาตุ เป็นยา
เบื่อพยาธิ เป็นยารักษาไส้ คุมอาจรม ขับไล่เดือนในท้อง

ข้อมูลการวิจัยที่สำคัญ

สารเคมี

Kaempferol ; Kaempferol 3-O-galactoside

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา

ต้านเชื้อแบคทีเรีย

ताल

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Borassus flabellifer* L.

วงศ์ Palmae

ชื่อพ้อง *Borassus flabelliformis* Murr.

ชื่ออื่น ๆ ตะนอด ตาลโตนด ตาลใหญ่ ถาล ทอดู ทะเนดท์ ท้าง โหนด African fan palm, Brab palm, Butia palm, Fan palm, Lontar palm, Palmyra palm

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ต้น สูง มักมีลักษณะตรงช่วงกลางลำต้น ใบคล้ายพัด เกสรเพศผู้และเพศเมีย
มีลักษณะเป็นก้านยาว ดอกเพศเมียมีขนาดใหญ่กว่าดอกเพศผู้ ผลรูปไข่กลับสีน้ำตาลค่อนข้าง
ใหญ่

สรรพคุณ

ราก แก้กษิตานซาง แก้กษิตาน แก้กษาง แก้กษาร้อน แก้กษาร้อนในกระหายน้ำ ขับพยาธิ
ชูกำลัง ขับโลหิต แก้ประดง ขับปัสสาวะ

ใบ แก่ปากเปื่อย แก่บิต แก่ท้องเสีย แก่โลหิต แก่อุจจาระเป็นโลหิต
 ก้านใบ (กาบทาง) แก่ปากเปื่อย แก่บิต แก่ท้องเสีย แก่โลหิต แก่อุจจาระเป็นโลหิต
 แก่หูเป็นน้ำหนอง

งวงตาล แก่พิษตานซาง ขับพยาธิ บำรุงเนื้อ ทำดวงจิตให้ชื่นบาน แก่ซาง แก่ประดง
 แก่ตานขโมยเด็ก แก่ลงท้อง แก่โลหิต แก่ไข้ริดสีดวงปากเปื่อย ช่อดอกตัวผู้ขับปัสสาวะ

ต่างงวงตาล แก่กษัย แก่นิ้ว ขับปัสสาวะ ขับมูกิต กัดตานเสมหะ กัดตานเลือด
 กัดตานลม

น้ำตาลสด ชูกำลัง ทำให้ชุ่มชื้นใจ บำรุงหัวใจ แก้อ่อนเพลีย แก่พิษซาง ขับเลือดลม
 บำรุงหัวใจให้สดชื่น แก่เสมหะเหนียว เจริญอาหาร

น้ำจากผล ชูกำลัง บำรุงหัวใจให้ชุ่มชื้น แก่เสมหะเหนียว เจริญอาหาร กินผายธาตุ
 จาว แก่นิ้วในไต แก่นิ้วในถุงน้ำดี

ทั้งห้า แก่พยาธิตานซาง คุมธาตุ

ไม่ระบุส่วนที่ใช้ ชูกำลัง ขับพิษตานซาง บำรุงจิตให้ชื่นบาน บำรุงหัวใจ รั้ดับพิษ

ข้อมูลการวิจัยที่สำคัญ

สารเคมี

Polysaccharide ; BF-A ; BF-B ; glucan I

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา

ก่อกลายพันธุ์ ทำให้เกิดความผิดปกติของโครโมโซม ต้านเชื้อแบคทีเรีย ไม่มีฤทธิ์ลด
 น้ำตาลในเลือด เร่งการเจริญเติบโตของพืชอื่น

การทดสอบความเป็นพิษพบว่า เป็นพิษต่อระบบประสาท และทำให้ตายเมื่อกิน ดอก
 ตานเป็นพิษต่อกบ เมื่อสัมผัสกับผิวหนัง โดยพบว่า ความเข้มข้นที่ทำให้กบตายครั้งหนึ่งมีค่า
 54.1 ไมโครกรัม/มิลลิลิตร

หญ้าคา

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Imperata cylindrical* (L.) Raeuschel.

วงศ์ Poaceae (Gramineae)

ชื่อพ้อง *I. Arundinacea* Cirillo , *Lagurus cylindricus* L.

ชื่ออื่น ๆ แก้วอี ลาลาง ลาลแล Alangalang, Cogon, Cogongrass, Lalang grass

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ล้มลุกอายุหลายปี สูง 10-120 ซม มีเหง้าใต้ดิน ลำต้นตั้งตรง ปล้องเรียบ ข้อมีขน ยาว 1-9 มม กาบใบเกลี้ยงหรือมีขน ใบเดี่ยวเรียงสลับ รูปแถบ กว้าง 2-15 มม ยาว 6-70 ซม แผ่นใบแข็ง ขอบคม เส้นใบยาว 0.5-2.5 มม ดอกช่อแยกแขนง รูปทรงกระบอก กว้าง 10-25 มม ยาว 3-24 ซม มีขนคล้ายไหมสีขาว ช่อดอกย่อยรูปขอบขนาน แกมรูปใบหอก ยาว 2.6-4.1 มม ปกคลุมด้วยขนคล้ายไหมสีขาว ยาว 10-15 มม กาบช่อย่อยคล้ายกัน เป็นเยื่อมีขนคล้ายไหม กลางลำยาว 1.2-1.8 มม กาบบนยาว 0.8-1.5 มม อับเรณูสีเหลือง ยอดเกสรตัวเมียสีม่วง ผลแห้งกว้าง 0.3-0.4 มม ยาว 0.9-1.0 มม

สรรพคุณ

ราก ขับปัสสาวะ แก้ขัดเบา แก้ปัสสาวะพิการ แก้กระเพาะปัสสาวะอักเสบ บำรุงไต แก้ตีชาน แก้น้ำ แก้ไตพิการ ขับระดูขาว แก่ตับอักเสบ แก้ไข้ แก้ไอ แก้ความดันโลหิตสูง แก้เลือดกำเดาออก แก้อาเจียนเป็นเลือด แก้ปัสสาวะเป็นเลือด แก้หนองใน แก้ประจำเดือนมา มากผิดปกติ ห้ามเลือด แก่ร้อนในกระหายน้ำ

เหง้า ขับปัสสาวะ

รากและเหง้า ขับปัสสาวะ

ทั้งต้น แก้ไข้พิษ แก้ไข้กาฬ

ใบ แก้ลมพิษ ผื่นคัน แก้ปวดเมื่อยหลังคลอด

ช่อดอก ห้ามเลือดบาดแผลจากของมีคม แก้อาเจียนเป็นเลือด แก้ปวด

ผล ห้ามเลือด แก้เลือดกำเดาออก แก้ปัสสาวะเป็นเลือด แก่อุจจาระเป็นเลือด แก้แผลบวมอักเสบ และมีหนอง

ไม้ระบูนุ่นที่ใช้ ขับปัสสาวะ แก้ขัดเบา แก้ปัสสาวะพิการ แก่ร้อนในกระหายน้ำ แก้ไข้กาฬ แก้ไข้ท้องเดิน แก้พิษไข้เพื่อคั่ง แก่ร้อนกลุ่มต่าง ๆ แก้พิษโลหิต ดับพิษฝี แก้กระเพาะปัสสาวะอักเสบ บำรุงไต แก้เบื่ออาหาร แก้ตีชาน แก่อ่อนเพลีย

ข้อมูลการวิจัยที่สำคัญ

สารเคมี

Arundoin ; benzaldehyde , 4-hydroxy ; ; benzoic acid ; benzoic acid , 4-hydroxy ; ; campesterol ; catechol ; chlorogenic acid ; chlorogenic acid , iso ; ; o-coumaric acid , ; p- coumaric acid ; cylindol A ; cylindol B ; cylindrene ; cylindrin ; gentisic acid ; graminone A ; graminone B ; imperance ; neochlorogenic acid ; orientin , iso ; ; oxalic acid ; scopoletin ; scopolin ; β -sitosterol ; stigmasterol ; tryptamine , 5-hydroxy ; ; vanilic acid ; vanillin .

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา

ต้านเชื้อแบคทีเรีย ต้านเชื้อไวรัส ยับยั้งการวางไข่ของแมลงฆ่าตัวอ่อนแมลง ต้านพิษงู ยับยั้งการหลั่งฮีสตามีน ลดการอักเสบ รักษาแผลในกระเพาะอาหาร เพิ่มการกักเก็บ ^{86}Rb ของเซลล์กล้ามเนื้อหัวใจ ลดปริมาณการขับถ่ายปัสสาวะ ลดความดันโลหิต ขยายหลอดเลือด ห้ามเลือด ยับยั้งการเกาะกลุ่มของเกล็ดเลือด ยับยั้งเอนไซม์ 5-lipoxygenase ยับยั้งความเป็นพิษต่อตับ ต้านมะเร็ง เป็นพิษต่อเซลล์ ยับยั้งการเจริญเติบโตของรากพืช ยับยั้งการเจริญเติบโตของพืช

การทดสอบความเป็นพิษพบว่า เมื่อฉีดสารสกัดพืชที่อยู่เหนือดินด้วย 50 % เอทานอลเข้าช่องท้องหนูถีบจักร ขนาดที่ทำให้สัตว์ทดลองตายเป็นจำนวนครึ่งหนึ่งเท่ากับ 1 ก/กก

จันอิน-จันโอ

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Diospyros decandra* Lour.

วงศ์ Ebenaceae

ชื่ออื่น ๆ จัน(ทั่วไป); จันขาว,จันลูกหอม,จันโอ,จันอิน (กลาง)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ต้น ขนาดกลาง สูง 10-20 ม ลำต้นตรง ใบ เป็นใบเดี่ยว เรียงสลับกัน รูปขอบขนาน หรือ มนแกมขอบขนาน กว้าง 2.5-3 ซม ยาว 7-10 ซม โคนใบมน หรือ สอบแคบ ปลายใบสอบ ทุ่ ๆ หรือ แหลม เนื้อใบหนา เมื่อยังอ่อนอยู่มีขนยาวสีแดงคลุม ดอก ดอกเพศผู้ และดอกเพศเมียอยู่ต่างต้นกัน ดอกเพศผู้ ออกรวมกันเป็นช่อเล็ก ๆ ช่อหนึ่งๆมีประมาณ 3 ดอก ตามส่วนต่าง ๆ มีขนสีน้ำตาลแดง กลีบรองกลีบดอก กลีบดอก 5(4) กลีบ ยาว 4-7 มม เรียงเป็นรูปถ้วยปากกว้าง แต่โคนกลีบไม่ติดกัน มีขนสีน้ำตาลแดงแน่นทั้งสองด้าน เกสรตัวผู้มี 14-18 อัน (9 อันฝ่อ) เกสรตัวเมีย รังไข่รูปป้อม มีขนคล้ายเส้นไหม ผล กลม หรือ แป้น เส้นผ่าศูนย์กลาง 4-5 ซม ยาว 3-4 ซม ผิวเกลี้ยง ผลแก่สีเหลือง หอม เนื้อนุ่ม ผลสุกเนื้อละเอียด ผลมีกลีบที่ไม่เชื่อมติดกัน มีขนแน่นทั้ง 2 ด้าน ปลายกลีบโค้งกลับ ไม่มีเส้นตามใบผิวกลีบ

สรรพคุณ

ผล ผลสุกกินได้ แก้อาการนอนไม่หลับ กระวนกระวาย และแก้ท้องเสีย ใช้เข้าเครื่องยา เป็นยาขับระดู แก้อาการมีนัง ชิมเศร้า แก้ปัสสาวะขัด

ข้อมูลการวิจัยที่สำคัญ

สารเคมี

ผลมี glucosidic acid ที่ให้อนุพันธ์ของ pyrocatechuic หรือ phlobaphene

จึงจัด

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Aniseia martinicensis* Choisy

วงศ์ Convolvulaceae

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้เถา ใบเดี่ยว ใบรูปขอบขนานแคบ ปลายเป็นติ่ง มีปลายใบทุ่แต่ไม่มาก ดอกเดี่ยว สีขาวมีใบประดับ รูปหอกแคบ กลีบเลี้ยง 3 กลีบ กลีบดอกเป็นรูปปากแตรสีขาว มีขน ผลเป็น ผลแห้งรูปไข่ ภายในมีเมล็ดไม่เกิน 4 มีขนปกคลุม

สรรพคุณ

ราก แก้พิษ แก้ลมบาทจิตร แก้เสมหะ ช่วยย่อยอาหาร แก้ไข้คลื่นเหียนอาเจียน ประหารเสียซึ่งเตโชอันกล้าให้ถอยลง

ไม่ระบุส่วนที่ใช้ แก้เสมหะ ลม และดี กระทำให้อาหารงวด ทำให้เตโชอันกล้าให้ถอยลง

ข้อมูลการวิจัยที่สำคัญ

ไม่มีรายงานการวิจัย

ครามป่า

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Indigofera suffruticosa* Mill.

วงศ์ Leguminosae

ชื่ออื่น ๆ ครามเถื่อน ครามใหญ่ West Indian indigo

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ล้มลุก ใบประกอบด้วยใบย่อย 5-15 ใบ เรียงตัวตรงข้าม รูปไข่กลับแกมขอบขนาน หลังใบมีขนนุ่ม ดอกขนาดเล็ก สีส้มอ่อน ช่อดอกแบบ ติดดอกสลับ ผลเป็นฝักโค้ง ภายในมี เมล็ด 2-4

สรรพคุณ

ราก แก้ก้องเดิน

ทั้งต้น แก้ไข ขับปัสสาวะ เป็นยาระบาย ช่วยย่อยอาหาร

ข้อมูลการวิจัยที่สำคัญ

สารเคมี

Canavanine ; α -D-glucose , 2-3-4-6-tetra-O-(3-nitro-propanoyl) ; ; indigo ; indirubin ;
louisfieserone ; (+) — D-pinitol ; β -sitosterol

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา

ต้านเชื้อแบคทีเรีย ต้านยีสต์ฆ่าแมลง ฆ่าหอย

ครามป่า

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Tephrosia purpurea* Pers.

วงศ์ Leguminosae

ชื่ออื่น ๆ Purple tephrosia

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้พุ่ม ใบประกอบมีใบย่อย 7-13 รูปไข่กลับหรือรูปหอกกลับ ดอกสีแดงหรือม่วง
ออกตรงข้ามใบ เป็นดอกช่อแบบติดดอกสลับ หรือเป็นกระจุก ผลเป็นฝัก มีขนปกคลุม

สรรพคุณ

ราก แก้ก้องเดิน

ทั้งต้น แก้ไข ขับปัสสาวะ เป็นยาระบาย

ข้อมูลการวิจัยที่สำคัญ

สารเคมี

Apollinine ; ascorbic acid ; benzoic acid , para-hydroxy ; ; betulinic acid ; caffeic acid
; chalcone , β -hydroxy- benzofuran ; ; cholesterol ; coumestone , 3-9-dihydroxy-2-methoxy :
; coumestone , 3-9-dihydroxy ; ; cyanidine ; deguelin ; deguelin , dehydro ; ; delphinidin : (-)-
derrcine , iso : dehydro : ; elliptone ; flavanone , 5-7-dimethoxy —8-(2-3-epoxyflavonoid-3-
methyl-buthyl) ; ; flavanone , 7-methoxy-8-(3-methoxy-3-methyl-but-1-enyl) ; ; flemichapparin

B ; flemichapparin C ; glabrannin , dimethyl : ; kanjone ; karanjic acid , methyl : ; karanjin ; lanceolatin A ; lanceolatin B ; linoleic acid ; linolenic acid ; lonchocarpin , iso : ; (-)-lonchocarpin, iso : lupeol : maackiain ; (-) — maackiain ; maxima isoflavone A ; maxima isoflavone C ; maxima isoflavone D ; maxima isoflavone G ; obovatin, O-methyl : ; oleic acid ; palmitic acid ; palmitic acid ; palmitoleic acid ; pongamol ; pongamol methyl ether ; pongamol , methyl : ; pongamol ,O- methyl : protein ; protocatechuic acid ; purpureamethide ; purpurenone ; (+)-purpurin ; purpuritenin ; purpuritenin A ; purpuritenin B ; quercetin ; quercetin glycoside ; rotenolone ; rotenone ; rotenone , 12(a) — hydroxy : ; rutin ; semiglabin ; (-)-semiglabin ; semiglabin-pseudo : ; semiglabinol ; β -sitorol ; α -spinasterol ; stearic acid ; strigmasta —7-14-diene-3- β -ol ; stigmasterol ; tephroglabin ; tephrone ; tephrosia flavanone ; tephrosin ; tephrosin , iso : ; tepurindiol ; terephthalic acid ; n-tetratriacontane ; α -toxicarol ; triacontan-1-ol ; ursolic acid .

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา

ต้านเชื้อบิดมีตัว ต้านเชื้อแบคทีเรีย ป้องกันป็นผุ ต้านเชื้อรา กระตุ้นเชื้อราฆ่าพยาธิฆ่าหอยไล่แมลง แก้ปวด ต้านการอักเสบ กดระบบประสาทส่วนกลาง เสริมฤทธิ์บาร์บิทูเรต ลดความดันโลหิต ยับยั้งการงอกของพืช ยับยั้งการเป็นพิษต่อตับ กระตุ้นเอนไซม์ alkaline phosphatase และ glutamate-oxaloacetate-transaminase เพิ่มระดับบิลิรูบินในพลาสมา เป็นพิษต่อเซลล์

การทดสอบความเป็นพิษ สารสกัดทั้งต้นด้วยเอทานอล : น้ำ (1:1) ฉีดเข้าช่องท้องหนูถีบจักร ขนาดที่ทำให้สัตว์ทดลองตายครั้งหนึ่งมีค่า เท่ากับ 1.138 ก/กก สารสกัดทั้งต้นด้วยเบนซิน ขนาด 100 มล/กก ฉีดเข้าช่องท้องหนูขาว พบความเป็นพิษ

สมอไทย

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Terminalia chebula* Retz.

วงศ์ Combretaceae

ชื่ออื่น ๆ ม่าแน สมออัพยา หมากแน Chebulic myrabolans , Myrobolan wood

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ยืนต้นสูง 20-30 ม กิ่งอ่อนมีขนสีเหลืองถึงน้ำตาลเหลือง ร่วงเร็ว ใบเดี่ยว เรียงตรงข้ามหรือเกือบตรงข้าม รูปไข่ รูปไข่แกมใบหอกถึงรูปวงรีกว้าง กว้าง 2.5 -5.5 (-8.5) ซม ยาว 4.5 - 11 (- 15.5) ซม ปลายใบมนหรือกลม โคนใบกลมหรือตัดหรือเบี้ยว ผิวใบมีขน เส้นใบ 5 - 8 (- 10) คู่ ก้านใบยาว 8-11 (- 24) ซม ที่รอยต่อระหว่างก้านใบและแผ่นใบ มีต่อม 2 ต่อม ใบประดับรูปแถบ กว้าง 0.3 -0.5 มม ยาว 3.5 มม ปลายแหลม มีขนทั้งสองด้าน ดอกช่อออกที่ซอกใบและปลายกิ่ง ยาว 3-5 ซม แกนกลางมีขนสั้น ดอกย่อยสีขาว ไม่มีก้านต้น กลีบเลี้ยงเชื่อมติดกัน ปลายแยกเป็นแฉกรูปคล้ายสามเหลี่ยม 0.7-0.8 มม ยาว 0.5 -0.8 มม ผลสดรูปกระสวย กว้างถึงเกือบกลม กว้าง 1.3 - 2.1 ซม ยาว 2-3.6 ซม ผิวเกลี้ยง มีสันมน 5 - 10 สัน

สรรพคุณ

เปลือกต้น ถ่านน้ำเหลือง

แก่น แก้วตาอีกเสบ แก้วไข

ใบ ระบายอ่อน ๆ แก้วพิษร้อนใน แก้วกระหายน้ำ รู้ถ้ายรู้ปิดเอง คุมธาตุ แก้วไขเพื่อเสมหะ แก้วลมจุกเสียด ผายธาตุ

ผล ระบายอ่อน ๆ รู้ถ้ายรู้ปิดเอง คุมธาตุ ผาดสมาน แก้วบิต แก้วไข แก้วเสมหะ พิการ แก้วตีพิการ ดีพล่ง ดีเดือด แก้วชัย แก้วอ่อนเพลีย เปื้ออาหาร แก้วไขเพื่อลม แก้วน้ำดี แก้วคูเสมหะ แก้วไขเพื่อดี แก้วริดสีดวงทวาร แก้วเจ็บคอ แก้วโรคลม แก้วลมจุกเสียด ผายธาตุ แก้วในกองลม ใช้ระบายในโรคป่วงหรือลมป่วงต่าง ๆ แก้วไขเพื่อเสมหะ แก้วเสมหะ แก้วโลหิต และดี ถ่านพิษไข้ แก้วพิษร้อนภายใน แก้วกระหายน้ำ แก้วโลหิตในท้อง บำรุงธาตุ แก้วไขเพื่อโลหิต

ก้านแข็งจากใบและยอดอ่อน แก้วอุจจาระ ธาตุพิการ แก้วติสาร แก้วบิตมูกเลือด คุมธาตุ แก้วไขในกองติสารและอุจจาระธาตุ แก้วไขเนื่องจากลำไส้อีกเสบ แก้วพิษ แก้วพิษทำให้ร้อน แก้วอาเจียน แก้วเสมหะพิการ แก้วเมื่อยอดภายใน สมานแผล

ไม้ระบุนที่ใช่ แก้วลมจุกเสียด ผายธาตุ แก้วท้องผูกเรื้อรัง รู้ถ้ายรู้ปิดเอง ระบาย พืชอุจจาระ ขับระดู

ข้อมูลการวิจัยที่สำคัญ

สารเคมี

Arachidonic acid ; arjungenin ; arjunglucoside I ; arjunolic acid ; behenic acid ; bellericoside ; chebulagic acid ; chebulanin ; chebulic acid ; chebulic acid triethyl ester ; chebulinic acid ; chebuloside I ; chebuloside II ; chebupentol ; corilagin ; p-coumaric acid

;daucosterol ; diphynoyl -D-glucose , 2,3(S)-hexahydroxy : ; ellagic acid ; gallic acid ; gallic acid ethyl ester ; galloyl - β -D-glucose, 2,3-di-O : linoleic acid ; mannitol isomer ; maslinic acid ; micromeric acid , 2 α -hydroxy : oleic acid ; oxalic acid ; palmitic acid ; punicalagin ; punicalin ; quercetin ; quercitrin , iso : ; rutin ; shikimic acid ; β -sitosterol ; stearic acid ; tannin ; tannin (hydrolysable) ; terchebin ; terchebulin ; terfiavin A ; terfiavin B ; terfiavin C ; terfiavin D ; terminoic acid triacontanoic acid ; ursolic acid , 2 α hydroxy : vanillic acid

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา

ต้านเชื้อแบคทีเรีย ต้านเชื้อรา ต้านเชื้อไวรัส ต้านไวรัสที่ก่อโรคพิษ ต้านยีสต์ ต้านพยาธิที่ก่อโรคเท้าช้าง ฆ่าไส้เดือน ฆ่าหอย รบกวนการกินอาหารของแมลง เป็นพิษต่อปลา ต้านเชื้อบิดมีตัว แก้ท้องร่วง รักษาฝีช้ำ แก้หวัด รักษาสิว ยับยั้งฟันผุ มีฤทธิ์ฝาดสมาน ตกตะกอนน้ำสุจิ ยับยั้งการฝังตัวของตัวอ่อนที่ผนังมดลูก กระตุ้นกล้ามเนื้อเรียบในหลอดยับยั้งการหดเกร็งของกล้ามเนื้อเรียบ ยับยั้งการอักเสบ รักษาแผลในลำไส้ ระบายนท้อง ต้านฮีสตามีน ต้านออกซิเดชั่น แก้ปวดลดน้ำตาลในเลือด ลดระดับไขมันในเลือด ยับยั้งภาวะระดับคลอเลสเทอรอลในเลือดสูง ยับยั้งภาวะระดับไตรกลีเซอไรด์ในเลือดสูง ทำให้ผมร่วง ลดความดันโลหิต ต้านความดันโลหิตสูง เพิ่มแรงบีบตัวของหัวใจ ยับยั้งกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือด ยับยั้ง complement alternative และ classical pathway ปรับปรุงภูมิคุ้มกันของร่างกาย ตกตะกอนเม็ดเลือดแดง กระตุ้นเอ็นไซม์ glutamate – pyruvate transaminase, γ - glutamyl transpeptidase ยับยั้งเอ็นไซม์ HIV – transcriptase, HIV protease, DNA polymerase, tyrosinase ATPase (Na^+/K^+) เป็นพิษต่อไต เป็นพิษต่อตับ ยับยั้งความเป็นพิษต่อตับ ยับยั้งภาวะยูเรียในเลือดสูงเกินระดับปกติ ยับยั้งการก่อกลายพันธุ์ เป็นพิษต่อเซลล์ ทำให้ hepatitis B surface antigen หมดฤทธิ์ เหนี่ยวนำ tumor necrosis factor

การทดสอบความเป็นพิษ พบว่าสารสกัดใบหรือเนื้อไม้ด้วย 50% เอทานอล เมื่อฉีดเข้าช่องท้องหนูถีบจักร ขนาดที่ทำให้สัตว์ทดลองตายเป็นจำนวนครึ่งหนึ่ง มีค่าเท่ากับ 175 มก/กก หรือ 825 มก/กก ตามลำดับ สารสกัดเปลือกหรือผล ด้วย 50% เอทานอล เมื่อฉีดเข้าช่องท้องหนูถีบจักร ขนาดสูงสุดก่อนเกิดอาการพิษมีค่า 25 มก/กก และ 100 มก/กก ตามลำดับ สารสกัดผลด้วย 50% เอทานอล เมื่อฉีดเข้าใต้ผิวหนังหนูถีบจักรหรือให้กินขนาด 10 ก/กก ไม่พบพิษ การผสมลูกสมอไทยในอาหาร ให้หนูขาว ด้วยปริมาณ 25% ในอาหารติดต่อกันนาน 10 วัน พบว่าเป็นพิษต่อตับและไต

ลั่นทมแดง

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Plumeria rubra* L.

วงศ์ Apocynaceae

ชื่อพ้อง *P. acuminata* Aiton , *P. acutifolia* Poir.

ชื่ออื่น ๆ จำปาหอม จำปาเขา จำปาจีน จำปาลาว ลั่นทม Frangipani, West Indian red

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ยืนต้น สูงถึง 8 ม ใบเดี่ยว เรียงสลับเวียนรอบกิ่ง รูปวงรี กว้าง 6–8 ซม ยาว 14–34 ซม ปลายใบแหลมหรือเรียวแหลม โคนใบรูปลิ้นหรือแหลม ก้านใบยาวถึง 7 ซม ดอกช่อ กระจุกออกที่ปลายกิ่ง กลีบดอกสีขาว ชมพูแดงหรือเหลือง เชื่อมติดกันเป็นหลอด ปลายผาย ออกเป็นรูปกรวย มี 5 กลีบ รูปไข่กลับ มีกลิ่นหอม ผลออกเป็นฝักคู่เช่นเดียวกับลั่นทมขาว กว้าง 2–3 ซม ยาว 10–16 ซม มีปีกสีขาว ยาว 1.6–2.8 ซม

สรรพคุณ

ราก เป็นยาถ่าย ทำให้แห้ง

เปลือกกราก เป็นยาถ่าย แก้โรคไขข้ออักเสบ ขับลม

เปลือกต้น แก้ไข้ ทาปูนวดให้ร้อนแรงทำให้มีเลือดมาเลี้ยงมากในโรคปวดตามข้อ ขับปัสสาวะ เป็นยาถ่าย ขับระดู แก้ไข้ แก้ปวดฟัน แก้คัน แก้ท้องเดิน แก้โรคโกโนเรีย

เนื้อไม้ แก้ไอ ขับพยาธิ เป็นยาถ่าย

แก่น คุมกำเนิด แก้โรคหิด ถ่ายพิษกามโรค ถ่ายพิษโลหิตสตรี ถ่ายเสมหะและโลหิต ถ่ายพิษทั้งปวง ถ่ายโรคน้ำเหลืองเสีย แก้โรคน้ำเหลืองเสีย แก้โรคผิวหนัง

ใบ แก้บาดทะยัก จากตะปูที่ขึ้นสนิม แก้ปวดบวม รักษาหิด

ยางต้น แก้โรคไขข้ออักเสบ แก้คัน แก้ปวดฟัน ขับปัสสาวะ ขับระดู แก้ไข้ ทาปูนวดให้ร้อนแรงในโรคปวดตามข้อ ถ่ายเสมหะและโลหิต ถ่ายพิษทั้งปวง แก้กามโรค เป็นยาระบาย

ไม้ระบู้ส่วนที่ใช้ แก้บิด แก้อ่อนใน แก้ท้องผูก บำรุงปอด แก้พิษ แก้ไอ

ข้อมูลการวิจัยที่สำคัญ

สารเคมี

Acetophenone , para-hydroxy ; almandin ; alamicin ; allamcin ; 1,4-benzoquinone , 2,5-dimethoxy ; ; (+)-L-bornesitol ; car-2-ene : car-3-ene ; citral ; cycloart-22-en-3 α -2-dol ; p-cymene ; essential oil ; fulvoplumierin ; linalool ; liri dendrin ; lupeol ; lupeal carboxylic acid ; olean-12-ene , 3 α -27-dihydroxy : : oleanolic acid ; oleanolic acid , 3-epi : 6 α -hydroxy

;phenethyl alcohol : α -pinene ; β -pinene ;plumenoside ;plumeria polyprenol ;plumeric acid ;
plumeric acid methyl ester ;plumericin ;plumericin A ,proto: ; plumercin A , 1 α - proto : ;
plumericin ,iso : ; plumericine A , proto: ;plumerinine ; plumeruboside ;plumeride ;plumeride
coumerate ; plumieride coumerate glucoside ; 1 α - plumieride ; plumieride ,13-deoxy : ;
plumieride ,13-O-caffeoyl: ; plumieride ,13-O- coumaroyl : plumieride , 13-O-trans-p-
coumaroyl: ; plumieride,15-demethyl: ; plumieride,8-iso: ;rubinol;stigmast-7-en3 β -ol ;
stigmasterol ;taraxasterol acetate ;ursolic acid

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา

ต้านเชื้อแบคทีเรีย ต้านเชื้อรา ต้านยีสต์ ต้านไวรัส แก้ปวด ยับยั้งการหดเกร็งของลำไส้ มีฤทธิ์ชาเฉพาะที่ ทำให้กล้ามเนื้อคลายตัว ลดอัตราการเต้นของหัวใจ คลายกล้ามเนื้อเรียบ ลดความดันโลหิต ยับยั้งเอนไซม์ HIV -1 reverse transcriptase ต้านการเกาะกลุ่มของเซลล์ ต้านเนื้องอก เป็นพิษต่อเซลล์ ยับยั้งการก่อกลายพันธุ์

บอระเพ็ด

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Tinospora crispa* Miers ex Hook.f. & Thoms

วงศ์ Menispermaceae

ชื่อพ้อง *T. tuberculata* Beumee , *T. rumphii* Boerl.

ชื่ออื่น ๆ เครือเขาสอ จุ่งจิง เจตมูลหนาม ตัวเจตมูลยาน เกาหัวด้วน หางหนู

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้เถา ลำต้นมีตุ่มปมทั่วไป ขึ้นเกาะเกี่ยวตามต้นไม้ มักมีรากอากาศคล้ายเชือกเส้นเล็ก ห้อยย้อยลงมาเป็นสาย ใบเป็นใบเดี่ยว รูปใบพลูหรือรูปหัวใจ ค่อนข้างกลม โคนใบหยักเว้าลึก ปลายใบหยักคอดเป็นติ่งสั้น ๆ มีขนประปรายขอบใบเรียบ ดอกเล็ก สีเหลืองอ่อน ออกรวมกันเป็นช่อตามปมของลำต้น ทั้งกลีบดอกและกลีบรองกลีบ ดอกมีอย่างละ 6 กลีบ ผลกลมรี มีเนื้อเยื่อบาง ๆ หุ้มเมล็ด

สรรพคุณ

ราก เจริญอาหาร ดับพิษร้อนถอนพิษไข้ แก้ไข้สูงมีอาการเพ้อคลั่ง แก้ไข้เหนือ แก้ไข้สันนิบาต แก้ไข้พิษ แก้โลหิตอันเป็นพิษ แก้โลหิตอันเป็นพิษ แก้โลหิตอันเป็นพิษ

ต้นและเถา แก้วทุกชนิด แก้วเหนื่อ (อันบังเกิดเพื่อโลหิต) แก้วไข่ แก้วตรีโทษ แก้วพิช แก้วร้อนใน แก้วกำพ ไข่เพื่อโลหิต แก้วเพื่อดีและลม แก้วพิชฝิดาษ ระบายความร้อนทำให้เนื้อเย็น ดับพิษร้อน ทำให้เลือดเย็น แก้วกำพอันเกิดเพื่อฝิดาษ แก้วกำพ แก้วโรคแทรกทุกชนิดของไข้ทรพิษ กระทำเพลิงธาตุให้บริบูรณ์ กระทำให้เกิดกำลัง เจริญไพเราะให้สมบูรณ์ ชับน้ำย่อยอาหาร แก้วกระหายน้ำ อันเป็นเพื่อโลหิตและลม แก้วสมุทรานกำเร็บ แก้วเลือดลมเดินไม่สะดวก ปวดเมื่อยตามร่างกาย มีอายุยืน ชับเสมหะ แก้วร้อนใน กระหายน้ำ แก้วสะอึก บำรุงไพเราะ เป็นยาอายุวัฒนะ แก้วเลือดลมไม่ปกติ แก้วกระหายน้ำ บำรุงกำลัง บำรุงน้ำดี ช่วยเจริญอาหาร แก้วตีฟักการ แก้วเลือดฟักการ

ทั้งต้น แก้วเหนื่อ แก้วพิช บำรุงน้ำดี ช่วยเจริญอาหาร แก้วเพื่อดี แก้วกำพ แก้วร้อนในกระหายน้ำ

ใบ พอกปิดฝี แก้วฟกบวม แก้วปวดแสบปวดร้อน ลดความร้อน ถอนพิษไข้ เจริญอาหาร แก้ว แก้วเหนื่อ แก้วกำพ แก้วพิช แก้วกำพ แก้วเพื่อดี แก้วร้อนใน แก้วกระหายน้ำ บำรุงน้ำดี แก้วตีฟักการ แก้วโรคผิวหนัง ดับพิษอันปวดแสบปวดร้อน แก้วระมะนาด แก้วปวดฟัน ฆ่าพยาธิในลำไส้ในท้อง ฆ่าพยาธิในหู ฆ่าพยาธิตามไรฟัน ฆ่าพยาธิไล่เดือน ฆ่าแมลงเข้าหู ชับพยาธิ ฆ่าพยาธิ ฆ่าแม่พยาธิ ฆ่าแม่พยาธิคือมะเร็ง

ดอก ถ่ายพยาธิในอุทรให้ตก ถ่ายพยาธิในหูในตก ถ่ายพยาธิในฟันให้ตก ชับพยาธิ

ผล , ลูก แก้วเสมหะอันเป็นพิษ แก้วพิช แก้วไข่ แก้วเสมหะ

ไม่ระบุส่วนที่ใช้ เป็นยาเจริญอาหาร แก้วเจสียง ไข่จับสั้น รักษาโรคผิวหนัง ฆ่าพยาธิ ลดไข้ ลดความร้อน ถอนพิษไข้ แก้วทั้งปวง แก้วปวดหัว ตัวร้อน แก้วพิช แก้วกำพ แก้วเพื่อโลหิต ลดน้ำตาลในกระแสเลือด ทำให้อาเจียน แก้วพิษงูบางชนิด แก้วฝิดาษ แก้วโรคจิตสติดวงทวารหนัก แก้วตีฟักการ บำรุงน้ำดี แก้วเสมหะ แก้วเลือดลม แก้วลงท้อง เจริญไพเราะ ดับพิษโลหิต ทำให้ฟันทน แก้วชางวันพุธ ทำให้ร่างกายแข็งแรง มีสุขภาพอนามัยดี ไม่แก่เร็ว มีลักษณะกระชุ่มกระชวย ยาชูกำลัง แก้วอิดโรยอ่อนเพลีย กินไม่ได้นอนไม่หลับ ชับเหงื่อ ทำให้เลือดขมและเย็น แก้วกระหายน้ำ แก้วร้อนใน

ข้อมูลการวิจัยที่สำคัญ

สารเคมี

Annonaine , N-formyl : ; berberine ; borapetol A ; borapetol B ; borapetoside A ; borapetoside B ; borapetoside C ; borapetoside D ; borapetoside E ; borapetoside F ; borapetoside FD ; borapetoside G ; borapetoside H ; ceryl alcohol ; choline ; diosmetin ; genkwanin ; genkwanin-7-O- β -D-glucoside ; jatrorrhizine ; luteolin-4'-methyl ether 3'-O- β -D-glucoside ; luteolin -4'-methyl ether 7-O- β -D-glucoside ; nuciferine , nor : N-acetyl ; nuciferine , nor : N-

formyl : ; palmatine ; picroretin ; β -sitosterol ; stigmasterol ; tembetarine ; tinocrisposide ;
 tinotuberide ; tinotufalin B ; tinotufalin E ; tinotufalin F ; tinotufolin A ; tinotufolin B ;
 tinotufolin C ; tinotufolin AD; tyramine , N-cis-feruloyl ; tyramine , N-trans-feruloyl :

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา

ลดน้ำตาลในเลือด เร่งการหลั่งอินซูลิน แก้ปวด ลดการอักเสบ ลดไข้ เพิ่มความดันโลหิต กระตุ้นกล้ามเนื้อเรียบ ผลต่อโครโมโซม เป็นพิษต่อปลา ต้านแบคทีเรีย ต้านมาเลเรีย ไล่แมลง ผ่าตัวงูเห่าเขียว

การทดสอบความเป็นพิษ พบว่าเมื่อป้อนหรือฉีดสารสกัดด้วยแอลกอฮอล์และน้ำ 1:1 เข้าใต้ผิวหนัง ขนาด 10 ก/กก ไม่พบพิษ

เถาว์ลยเปรียง

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Derris scandens* Benth.

วงศ์ Leguminosae

ชื่ออื่นๆ เครือเขาหนั่ง เถาตาปลา พานไส

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้เถาเลื้อยขนาดใหญ่ ยอดอ่อนมีขนนุ่ม ใบประกอบแบบขนนก เรียงสลับ ใบย่อยรูปไข่หรือรูป วงรี ดอกช่อออกที่ซอกใบ ดอกย่อยรูปดอกถั่ว กลีบดอกสีขาว ผลเป็นฝัก

สรรพคุณ

ราก แก้กระษัยเหน็บชา

เถา ขับปัสสาวะ ถ่ายเส้นเอ็น ถ่ายกระษัย แก้เส้นเอ็นชอต แก้เมื่อยขบ ทำให้เส้นหย่อน แก้ปวด แก้ไข้ แก้ปัสสาวะพิการ แก้โรคบิด แก้โรคหัด แก้ไอ ถ่ายเสมหะ ขับเสมหะ ถ่ายเสมหะลงสู่คูถวาร ถ่ายอุจจาระ ขับระดู บิษมดลูก

ไม้ระบุส่วนที่ใช้ ถ่ายเส้นเอ็น แก้เส้นเอ็นชอต ถ่ายกระษัย ถ่ายเสมหะลงสู่คูถวาร ขับปัสสาวะ แก้โรคบิด แก้ไอ แก้โรคหัด ถ่ายกระษัยเหน็บชา ถ่ายเสมหะ บำรุงเส้นเอ็น แก้เมื่อยขบ แก้เหน็บชา แก้ปัสสาวะพิการ

ข้อมูลการวิจัยที่สำคัญ

สารเคมี

Eturunagarone ; rubustic acid ; sandinone ; scandenin 4,4' -di-O-methyl ; ; warangalone ; wighteone , 3' - γ - γ -dimethyl-allyl ; ; wighteone , 8- γ - γ -dimethyl-allyl

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา

ต้านแบคทีเรีย ด้านการบีบตัวของลำไส้ ฤทธิ์เหมือนฮีสตามีน ลดความดันโลหิต คลายกล้ามเนื้อเรียบ ฆ่าปลา ฆ่าแมลง

เมื่อฉีดสารสกัดส่วนที่อยู่เหนือดินด้วยอัลกอฮอล์และน้ำ (1:1) เข้าช่องท้องหนูถีบจักร พบว่าขนาดที่ทำให้สัตว์ทดลองตายครั้งหนึ่งคือ 1ก/กก และเมื่อป้อนสารสกัดลำต้นด้วยอัลกอฮอล์และน้ำ (1:1) ในขนาด 10 ก/กก ไม่พบพิษ หรือเมื่อฉีดเข้าใต้ผิวหนังก็ไม่พบพิษเช่นกัน

เถาเอ็นอ่อน

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Cryptolepis buchanani* Rome. &Schult

วงศ์ Asclepiadaceae

ชื่ออื่น ๆ กวน เครือเถาเอ็น ตีนเป็ดเครือ เมื่อย นออหมี หมอนตีนเป็ด ญาลิเลน

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้เถาเนื้อแข็ง มีน้ำยางขาว ใบเดี่ยวเรียงตรงข้าม รูปไข่ หรือรูปไข่กลับ ดอกช่อออกที่ซอกใบกลีบดอกสีเหลืองอ่อน ผลแห้ง แตกได้ รูปไข่ แกมใบหอก เมล็ดสีน้ำตาลมีขนสีขาว

สรรพคุณ

เถา แก้กุดเมื่อยทำให้เส้นเอ็นหย่อน บำรุงเส้นเอ็น แก้เอ็นพิการ ทำให้ร่างกายแข็งแรง ทำให้จิตใจชุ่มชื้น แก้กุดหลัง แก้กิดกระษัย

ใบ แก้กุดเมื่อยชบ แก้เสียตามร่างกาย

เมล็ด ขับลมในลำไส้ แก้กุดท้อง แน่นจุกเสียด ท้องขึ้น อืดเฟ้อ

ไม้ระบูนที่ใช้ บำรุงเอ็นให้แข็งแรง แก้เอ็นพิการ แก้เอ็นแข็ง แก้กุดเมื่อย แก้กระษัย แก้กุดเสียดในโรคกระษัย แก้กุดเสียด ขับลมแก้แน่นอืดเฟ้อ

ข้อมูลการวิจัยที่สำคัญ

สารเคมี

พบกรดอะมิโนชนิดต่าง ๆ เช่น asparagines, serine, argenine รวมทั้ง GABA

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา

คลายกล้ามเนื้อเรียบ

ตะไคร้หางนาค

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Phyllanthus taxodifolius* Beilie

วงศ์ Euphorbiaceae

ชื่ออื่น ๆ ตะไคร้หางสิงห์ เลี้ยวน้ำ เลี้ยวน้อย เลี้ยวเล็ก

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้พุ่ม ใบบางรูปกลม ดอกช่อขนาดเล็ก ออกได้เส้นกลางใบ ผลเป็นรูปแคปซูล กลม ภายในผลมีเมล็ด 3 เมล็ด

สรรพคุณ

ราก ขับปัสสาวะ แก้ปัสสาวะพิการ แก้ไตพิการ แก้บวมน้ำ แก้ไข้ แก้ก้อน แก้เลือดออกตามไรฟัน

ต้น ฟอกปัสสาวะ ล้างถ่ายปัสสาวะ แก้กระษัย บำรุงไต แก้ตีพิการ

ไม้ระບูส่วนที่ใช้ ขับปัสสาวะ แก้กระเพาะปัสสาวะอักเสบ แก้กระษัย บำรุงไตให้ทำงานถ่ายปัสสาวะ แก้ไข้ แก้ก้อน แก้ตีพิการ แก้เลือดออกตามไรฟัน ขับหนอง

ข้อมูลการวิจัยที่สำคัญ

ไม่มีรายงานการวิจัย

ตะไคร้หางนาค

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Rotula aquatica* Lour.

วงศ์ Boraginaceae

ชื่ออื่น ๆ ตะลี้ที่เดาะ มะนอดน้ำ หางนาค

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้พุ่มสูง 2-3 ม ใบเดี่ยวเลี้ยงสลับ ใบรูปไข่แกมขอบขนาน ก้านใบสั้น ดอกเล็ก กลีบดอก 5 กลีบ ลักษณะกลีบดอกเรียวมีปลายแหลม กลีบดอกสีม่วงหรือชมพู ผลนึ่งค่อนข้างกลม แต่ละผลมีเมล็ด 4 เมล็ด

สรรพคุณ

ราก ขับปัสสาวะ แก้ปัสสาวะพิการ แก้ไตพิการ แก้บวมน้ำ แก้ไข้ แก้ร้อน แก้เลือดออกตามไรฟัน

ต้น ฟอกปัสสาวะ ล้างถ่ายปัสสาวะ แก้กระษัย บำรุงไต แก้ดีพิการ

ไม้ระบุด้านที่ใช้ ขับปัสสาวะ แก้กระเพาะปัสสาวะอักเสบ แก้กระษัย บำรุงไตให้ทำงาน ถ่ายปัสสาวะ แก้ไข้ แก้ร้อน แก้ดีพิการ แก้เลือดออกตามไรฟัน ขับหนอง

ข้อมูลการวิจัยที่สำคัญ

ไม่มีรายงานการวิจัย

ตะคร้อ

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Schleichera oleosa* Merr.

วงศ์ Sapindaceae

ชื่ออื่น ๆ กาซ้อ กาซ้อง คอส้ม ค้อ เคาะ เคาะจ๊ก คู้ย สะอู้เส็ก ตะคร้อไข่ ปั้นร้ว ปั้นโรง มะเคาะ มะจัก มะโจ๊ก Ceylon oak

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ ผลัดใบ แต่ผลิใบใหม่ไว สูง 10-25 ม ลำต้นส่วนมากคดงดและเป็นปุ่มปม แตกกิ่งต่ำ เปลือกสีน้ำตาลอมเทา แตกสะเก็ดหนาๆ โดห้อยย้อยลง เปลือกในสีน้ำตาลแดง เรือนยอดเป็นพุ่มแผ่กว้าง ทรงรูปกรวยหรือรูปร่ม หนิ กิ่งอ่อนและยอดอ่อนมีขนสีเทา ใบอ่อนสีแดงเรื่อ ๆ ใบเป็นช่อ ช่อออกเรียงเวียนสลับ ดูเป็นกลุ่มตามปลาย ๆ กิ่งช่อยาว 20-40 ซม แต่ละช่อมีใบย่อยปรึ ๆ รูปขอบขนานแกมรูปไข่กลับ ติดตรงข้ามหรือเยื้องกันเล็กน้อย 1-4 คู่ ปลายสุดของช่อจะมีขนาดยาวและใหญ่สุด โคนใบสอบ ปลายใบมนหรือหยักสั้น ๆ เนื้อใบค่อนข้างหนา ใบอ่อนมีขนตามเส้นใบ ใบแก่เกลี้ยง หลังใบสีเขียวเข้มกว่าท้องใบขอบใบมักเป็นคลื่น ดอกมีขนาดเล็กสีเหลืองอ่อน ออกรวมกันเป็นช่อเป็นพวงเหมือนทางกระรอกช่อจะห้อยย้อยลง ผลกลมหรือกลมรี ๆ ผิวสีน้ำตาลอมเหลือง ผิวเกลี้ยง ปลายผลเป็นจะงอยแหลมแข็ง

สรรพคุณ

เปลือกต้น สมานท้อง แก่ท้องร่วง
น้ำมันในเมล็ด แก่ผมร่วง

ข้อมูลการวิจัยที่สำคัญ

สารเคมี

Betulin ; betulinic acid ; lupeol ; lupeol acetate ; scopoletin ; β -sitosterol ; tannin

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา

ยับยั้งเอนไซม์ reverse transcriptase

การทดสอบความเป็นพิษ พบว่าเมื่อฉีดสารสกัด ส่วนที่ออกเนื้อดินของพืชด้วยเอทานอล และน้ำ (1:1) เข้าช่องท้องหนูถีบจักร ขนาดที่ทำให้สัตว์ทดลองตายครั้งคือ 750.0 มก/กก

เจตพังคิ

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Cladogynos orientalis* Zipp. Ex Span.

วงศ์ Euphorbiaceae

ชื่อพ้อง *Adenochlaena siamensis* Ridl.

ชื่ออื่น ๆ ตองตาพราน ตะเกีย ใบหลังขาว เปล้าเงิน เปล้าน้ำเงิน มนเขา สมี หนาด
ตะกั่ว

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้พุ่ม กิ่งก้านมีขนรูปดาวสีขาว ใบเดี่ยว เรียงสลับ ใบรูปไข่หรือรูปวงรี ท้องใบมีขนสี
ขาว ดอกเป็นช่อออกที่ซอกใบ แยกเพศผู้อยู่บนต้นเดียว ไม่มีกลีบดอก ผลแห้งไม่แตก มี 3 พู

สรรพคุณ

ราก แก่ท้องขึ้น ปวดแน่นท้อง ขับผายลม แก่ท้องร่วง แก่ลมกาฬ แก่สันนิบาตลง
โลหิตสดออกมา แก่ลงแดงถ่ายอุจจาระเป็นโลหิต แก่ลมในกองธาตุ แก่บวม แก่คุดทะราด แก่
อุจจาระเป็นโลหิต

เปลือก แก่โรคผิวหนัง แก่กลาก แก่เกลื้อนฆ่าเชื้อโรคภายใน

ไส้ แก่พยาธิให้ออกจากอุทร ฆ่าเชื้อโรคภายใน

ใบ แก้ว แก้วอันบังเกิดแต่ดับ แก้ว แก้วหวัดในเด็ก แก้วกำเดาในเด็ก แก้วลม
แก้วดับอีกเสบ แก้ว ถอนพิษไข้ แก้วหวัดในเด็ก แก้วกำเดาในเด็ก แก้วลม แก้วดับอีกเสบ แก้ว
นอนไม่หลับ

ดอก แก้วสตรีมีครรภ์ตกเลือด แก้มดลูกพิการ

ลก ขับเสมหะให้สำรอกออกมา

ทั้งต้น แก้วลมจุกเสียด ท้องขึ้นอืดเพื่อ แก้วท้องร่วง

ไม่ระบุส่วนที่ใช้ แก๊ท้องขึ้น ปวดแน่นท้อง ขับถ่ายลม แก้มจุกเสียด

ข้อมูลการวิจัยที่สำคัญ

สารเคมี

Chettaphanin-II

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา

ลดความดันโลหิต กระตุ้นการหดตัวของกล้ามเนื้อเรียบ มีฤทธิ์เหมือน histamine
ยับยั้งเอนไซม์ reverse transcriptase

จึงจัด

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Aniseia martinicensis* Choisy

วงศ์ Convolvulaceae

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้เถา ใบเดี่ยว ใบรูปขอบขนานแคบ ปลายเป็นติ่ง มีปลายใบหู่แต่ไม่มาก ดอกเดี่ยว สีขาวมีใบประดับ รูปหอกแคบ กลีบเลี้ยง 3 กลีบ กลีบดอกเป็นรูปปากแตรสีขาว มีขน ผลเป็น ผลแห้งรูปไข่ ภายในมีเมล็ดไม่เกิน 4 มีขนปกคลุม

สรรพคุณ

ราก แก้วพิษ แก้วลมบาทจิตร แก้วเสมหะ ลม และดี ช่วยย่อยอาหาร แก้ไข้คลื่นเหียน อาเจียน ประหารเสียซึ่งเตโชอันกล้าให้ถอยลง

ไม่ระบุส่วนที่ใช้ แก้วเสมหะ ลม และดี กระทำให้อาหารรวด ทำให้เดโชอันกล้าให้ถอย
ลง

ยาง

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Dipterocarpus alatus* Roxb.

วงศ์ Dipterocarpaceae

ชื่ออื่น ๆ กาดิล ชะยาง เคาะ จ้อง จะเตี้ยล ชันนา ทองหลัก ราลอย ลอยด์ ยางกุ้ง
ยางขาว ยางควาย ยางตั้ง ยางนา ยางเนิน นางแม่น้ำ ยางหยวก Gurjin

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ สูงได้ถึง 40 ม ไม้ผลัดใบ ลำต้นตรง เปลือกต้นเรียบหนา สีเทา
ปนขาว ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปไข่แกมใบหอก กว้าง 8–15 ซม ยาว 20–35 ซม เนื้อใบหนา
โคนใบมน ปลายใบแหลมเรียว ก้านใบยาวประมาณ 4 ซม ยอดอ่อนมีกาบใบหุ้ม ร่วงง่าย ดอก
ช่อออกที่ซอกใบใกล้ปลายกิ่ง กลีบดอกสีชมพู เชื่อมติดกันที่โคนกลีบ ปลายบิดเวียนไปทางเดียว
กัน ผลแห้งไม่แตก มีกลีบเลี้ยง ซึ่งขยายเป็นปีกติดอยู่ ปีกยาว 2 ปีก ปีกสั้น 3 ปีก

สรรพคุณ

เปลือก แก่ท้องร่วง แก่ริดสีดวง พลวก

แก่น แก่ท้องร่วง

ใบ คุมกำเนิด แก่ปวดฟัน ฟันโยกคลอน แก่แมงกินฟัน รักษาแกมโรค

น้ำมัน ขับเสมหะ ห้ามหนอง แก่แกมโรค แก่ริดสีดวงทวาร (ริดสีดวงทวาร) สมาน

แผล ขับปัสสาวะ แก่โรคเรื้อน ฆ่าแมงกินฟัน คุมกำเนิด

ยางจากต้น คุมกำเนิด ฆ่าเชื้อ ขับปัสสาวะ รักษาโรคทางเดินปัสสาวะอักเสบ

กล่อมเสมหะ แก่แกมโรค สมานแผล ฆ่าแมงกัดฟัน แก่ริดสีดวงทวารหนัก ห้ามหนอง

ไม่ระบุส่วนที่ใช้ แก่แกมโรค กล่อมเสมหะ ห้ามหนอง สมานแผล

ข้อมูลการวิจัยที่สำคัญ

สารเคมี

ไม่มีรายงานการวิจัย

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา

ป้องกันการเจาะเข้าทางผิวหนังของพยาธิใบไม้

ข้าวเย็นเหนือ

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Smilax corbularia* Kunth

วงศ์ Smilacaceae

ชื่ออื่น ๆ หัวข้าวเย็นเหนือ หัวข้าวเย็นวอก

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้เถาเนื้อแข็ง ใบโต เถาเป็นหนามแหลมคมเป็นไม้เลื้อยหัว หัวโต เนื้อที่หัวสีแดงเข้ม
ละเอียด

สรรพคุณ

ราก แก้กามโรค แก้เส้นเอ็นพิการ แก่น้ำเหลืองเสีย แก้พุพองผื่นคัน แก้ปัสสาวะ
พิการ แก้พยาธิในท้อง แก้พยาธิต่าง ๆ

หัว แก้พยาธิในท้อง แก้พยาธิต่าง ๆ แก้กามโรค แก้ปัสสาวะพิการ แก้เส้นเอ็นพิการ
แก่น้ำเหลืองเสีย แก้มะเร็งคุดทะราด แก้อ่อนในกระหายน้ำ แก้พุพองผื่นคัน ทำให้ฝยุบแห้ง
ดับพิษในกระดูก แก้เบาแดง ขับปัสสาวะ แก้ประดง รักษาโรคผิวหนัง

ต้น แก้ไข้เรื้อรัง ไข้ตัวร้อน แก้อาการโรค 4 ประการ

ใบ แก้ไข้เหนือ ไข้สันนิบาต

ดอก แก้พิษงูเห่า

ผล แก้อาการโรคผิวหนัง

ข้อมูลทางการวิจัยที่สำคัญ

สารเคมี

Diosgenin

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา

ยับยั้งเนื้องอก เป็นพิษต่อเซลล์

เมื่อป้อนหนูถีบจักรแรกเกิดด้วยสารสกัดหัวด้วยน้ำในขนาด 25-80 มก/กก ติดต่อกัน 3
เดือน ไม่พบอาการพิษ

มะเขือขื่น

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Solanum aculeatissimum* Jacq.

วงศ์ Solanaceae

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ล้มลุก ลำต้นตั้งตรง สูง 0.14 – 1 ม ลำต้นมีขนต่อมสั้น ๆ มีหนามแหลม ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปไข่ กว้าง 4 – 12 ซม ยาว 4.5 – 18 ซม โคนใบรูปหัวใจ ขอบใบเว้าเข้าเป็นพูตื้น ๆ ผิวใบด้านบนมีขน ก้านใบยาว 1 – 10 ซม ดอกช่อออกเป็นกระจุกสั้น ๆ ที่ซอกใบ ดอกย่อย 4 – 6 ดอก กลีบดอกสีขาวเชื่อมติดกันเป็นรูปกรวยสั้น ๆ ผลสดรูปทรงกลมหรือทรงกลมแป้น เมื่อสุกมีสีส้ม เมล็ดจำนวนมาก

สรรพคุณ

ราก แก้เสมหะ ทำให้น้ำลายน้อยลง แก้ไข้สันนิบาต แก้น้ำลายเหนียว กระทุ้งพิษไข้ แก้ร้อนในกระหายน้ำ แก้ไอ

ผล ขับเสมหะ แก้น้ำลายเหนียว แก้ไอ แก้ไข้สันนิบาต

เมล็ด รักษาหมีเหืองเพลิง

ไม้ระบุส่วนที่ใช้ ขับเสมหะ แก้น้ำลายเหนียว

ข้อมูลการวิจัยที่สำคัญ

สารเคมี

Aculeatiside A ; Aculeatiside B (1,3) ; diosgenin ; lanosterol ; β -sitosterol ; solasodine ; solasonine

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา

ไม่มีฤทธิ์ยับยั้งเอนไซม์ glutamate-pyruvate-transaminase ทำให้เกิดการสะสมแคลเซียม มีพิษทำให้หัวใจตายเมื่อกิน

โตไม้รูลัม

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Elephantopus scaber* L.

วงศ์ Compositae

ชื่อพ้อง *Elephantopus mollis* H.B.&K.

ชื่ออื่นๆ ชีไฟนกุ่ม คิงไฟนกุ่ม เคยโป้ ตะชี โกวะ หญ้าไก่นกุ่ม หญ้าปราบ หญ้าไฟนกุ่ม หนาดผา หญ้าสามสอบสองหาบ หนาด มีแคลน

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ล้มลุก ลำต้นสั้น ใบเดี่ยว เรียงซ้อนสลับเป็นวงรูปขอบขนาน หรือรูปใบหอกกลับ มักแผ่ราบไปกับผิวดิน ขอบใบหยักฟันเลื่อย ท้องใบมีขนมากกว่าหลังใบ ดอกช่อแทงออกจากกลางต้น ก้านช่อแตกแขนงได้ ดอกย่อยขนาดเล็ก กลีบดอกสีม่วง ออกเป็นกระจุกที่ปลายก้านดอกรองรับด้วยใบประดับแข็ง ผลเป็นผลแห้ง ไม่แตก

สรรพคุณ

ราก ขับปัสสาวะ แก้ไข้ตัวร้อน แก้ไข้หวัด แก้ไอเรื้อรัง แก้ก้องเสีย แก้บิด ขับพยาธิ ขับระดู บิษมดลูก แก้ปวดฟัน แก้ฝี แผลมีหนอง บวมอักเสบทั้งหลาย เป็นยาคุมสำหรับหญิงที่คลอดบุตรใหม่ เป็นยาบำรุง เป็นยาขับไล่เดือน รักษาโรคบุรุษ

ใบ แก้ไข้ ขับปัสสาวะ แก้อ่อนเพลีย รักษาการโรค รักษาโรคบุรุษ เป็นยาคุมสำหรับหญิงที่คลอดบุตรใหม่ เป็นยาบำรุง เป็นยาขับพยาธิไล่เดือน แก้ไอ ทำให้เกิดความกำหนัด

ทั้งต้น ขับปัสสาวะ แก้ไข้ แก้ไข้จับสั่น ขับน้ำเหลืองเสีย แก้บิด แก้ก้องเสีย แก้ไอบำรุงหัวใจ ขับเหงื่อ ขับระดู ขับพยาธิตัวกลม แก้ปัสสาวะพิการ บำรุงความกำหนัด แก้กษัย ขับไล่เดือน แก้กามโรค แก้บวมน้ำ แก้นิ่ว แก้ไข้หวัด แก้เจ็บคอ แก้น้ำตาแดง แก้ตีชาน แก้เลือดกำเดาออกง่าย แก้ฝี แก้แผลมีหนอง แก้แผลงู แก้แมลงมีพิษกัดต่อย

ไม่ระบุส่วนที่ใช้ บำรุงกำลัง ชูกำลัง ตัดกระษัย บำรุงกระษัยไม่ให้เกิด แก้ปัสสาวะพิการ บำรุงความกำหนัด ขับปัสสาวะ แก้ไข้จับสั่น แก้ไอ แก้ไข้ ขับพยาธิไล่เดือน แก้กามโรค แก้โรคหลอดลมอักเสบ แก้ปอดบวม แก้น้ำอัสเสบ แก้บิด รักษาตัวบวม รักษาไตอักเสบ

ข้อมูลการวิจัยที่สำคัญ

สารเคมี

Crepiside E ; cynaropicrin , deacyl ; cynaropicrin —3-β-D-glucopyranoside , deacyl ; dotriacontan-1-ol ; elephantopin , 11-13-dihydro-deoxcy ; elephantopin , 11-13-dihydro: elephantopin , deoxcy ; elephantopin-deoxcy ; friedelano , epi ; friedelano , epi ; lupeol ; stigmasterol ; stigmasterol -3-O-β-D-glucoside ; triacontan-1-ol ; zaluzanin C , gluco ;

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา

ยับยั้งเชื้อแบคทีเรีย ยับยั้งเชื้อไวรัส ต้านความเป็นพิษต่อตับ ลดไข้ ลดการอักเสบ ลดความดันโลหิตและยับยั้งการเคลื่อนไหวของลำไส้ กระตุ้นมดลูก ยับยั้งเอนไซม์ reverse transcriptase , glutamate-oxaloacetate-transaminase และ glutamate-pyruvate-transaminase

การทดสอบความเป็นพิษพบว่า น้ำต้มหรือสารสกัด 50 % เอทานอลจากพืชทั้งต้น ไม่มีพิษเมื่อให้หนูถีบจักรกินแม้จะให้ในขนาดที่สูงถึง 6.0 ก/กก และพบว่าขนาดของสารสกัดทั้งสองชนิดที่ทำให้หนูถีบจักรตายร้อยละ 50 มีค่ามากกว่า 2 ก/กก เมื่อนำฉีดเข้าช่องท้อง

ตะโก

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Diospyros rhodocalya* Kurz

วงศ์ Ebenaceae

ชื่ออื่นๆ ตะโกนา ตะโกนา โก นมวัว มะโก มะถ่านไฟผี้

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ต้น ขนาดกลาง สูงประมาณ 15 ม ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงสลับกัน รูปไข่กลับสี่เหลี่ยม ขนมเปื่อยปนกลาย ๆ หรือ รูปป้อมๆ เมื่อยังอ่อนอยู่มีขนนุ่ม ดอก ดอกเพศผู้ และดอกเพศเมีย อยู่ต่างต้นกัน ดอกเพศผู้ ออกเป็นช่อเล็ก ๆ ตามง่ามใบ ช่อหนึ่งมีประมาณ 3 ดอก ก้านดอกยาว ประมาณ 1-2 มม มีขนนุ่มกลีบรองกลีบดอก 4 กลีบ ยาว 3-4 มม โคนกลีบเชื่อมติดกันเป็นรูปถ้วย ปากกว้าง ดอกเพศเมีย ดอกเดี่ยวๆ ตามง่ามใบ ก้านดอกยาว 2-3 มม มีขนนุ่ม กลีบรองกลีบดอก และกลีบดอกเหมือนดอกเพศผู้แต่ใหญ่กว่า เกสรผู้มี 8-10 อัน มีขนแข็งแซม รังไข่ป้อม มีขน คล้ายเส้นไหม ภายในแบ่งเป็น 4 ช่องแต่ละช่องมีไข่อ่อน 1 หน่วย ท่อรังไข่มีท่อเดียว มีขนแน่น

สรรพคุณ

ต้น น้ำต้มเปลือก และเนื้อไม้ กินเป็นยาบำรุง กระตุ้นร่างกาย และแก้โรคกามตายด้าน ผล มีรสฝาด เผื่อนขม กินแก้ท้องร่วง ตกเลือด แก้วมวน ขับพยาธิและแก้ฝีเน่าเปื่อย ใช้เป็น สีย้อมผ้า

เปลือกผล เฝายเป็นถ่านแช่น้ำ,กินขับระดูขาว และปัสสาวะ

สารสำคัญ: ผล มี tannin

เพกา

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Oroxylum indicum* (L.) Kurz.

วงศ์ Bignoniaceae

ชื่ออื่น ๆ กาโตโต้ง ดอกกะ ต้อกกะ ตุแก เบโก มะลิตไม้ มะลันไม้ ลิตไม้ ลันฟ้า หมาก
ลันกำ หมากลันช้าง Broken bone, Indian trumpet flower

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ยืนต้น สูง 5-12 ม ใบประกอบแบบขนนกสามชั้น เรียงตรงข้าม ยาว 1-2 ม ใบ
ย่อยรูปวงรีป้อม กว้าง 5-7 ซม ยาว 7.5-12 ซม ดอกช่อออกที่ปลายยอด ดอกย่อยขนาดใหญ่
กลีบดอกสีเขียวมีย่านสีม่วงแดง เชื่อมติดกันเป็นรูปปากแตร ฉ่ำน้ำ ผลเป็นฝักรูปดาบ ยาว 45
-90 ซม เปลือกแข็ง เมล็ดจำนวนมาก สีเขียว บางสีเยื่อสีขาวคล้ายกระดาษ โปร่งใส หุ้ม

สรรพคุณ

ราก บำรุงธาตุไฟ แก้ท้องร่วง แก้ไข้สันนิบาต แก้อักเสบ ทำให้เกิดน้ำย่อยอาหาร
แก้ไข้รากสาด แก้บิด

เปลือกราก แก้ปวดท้อง แก้บิด แก้ท้องเสีย ขับเหงื่อ ผาตสมาน เป็นยาบำรุง

เปลือกต้น สมานแผล บำรุงน้ำเหลือง ดับพิษโลหิต ขับเลือดเน่าในเรือนไฟ แก้ฝี
แก้เสมหะจุกคอ รักษาเมะเร็งเพลิง ขับเหงื่อ แก้ไข้ช้ออักเสบชนิดเฉียบพลัน ช่วยเจริญอาหาร
แก้บิด แก้อาเจียน แก้ไข้รากสาด แก้จุกเสียด

ฝัก แก้อ่อนในกระหายน้ำ ขับผายลม บำรุงธาตุ ช่วยเจริญอาหาร แก้ท้องเสีย แก้
เข้าช้อ ขับเหงื่อ เป็นยาระบาย แก้ปวดท้อง ระจับไอ สมานแผล

เมล็ด เป็นยาระบาย

ทั้ง 5 สมานแผล แก้ท้องร่วง บำรุงธาตุ แก้น้ำเหลืองเสีย แก้อักเสบบวม แก้ไข
เพื่อลมเพื่อเลือด

ข้อมูลการวิจัยที่สำคัญ

สารเคมี

Aloe emodin ;apigenin ; baicalein ; baicalein-7-O- β -gentiobioside ; baicalin ; benzoic
acid ; catalponol ; catalponone ; chrysin ; chrysin-7-O- β -D-glucoside ; chrysin-7-O- β -D-
glucurono-pyranoside ; chrysin-7-O- β -gentiobioside ; p-coumaric acid ; ellagic acid ; faramol ;
flavone ,5,6-dihydroxy-7-methoxy : ; flavone ,5- hydroxy-6,7-dimethoxy : ; flavone ,6,7-
dihydroxy-3-methoxy : ; flavone 6,7-dihydroxy-3-methoxy : ;potassium salt ; hispidulin ; α -

lapachone 2-dehydro : iso ; naphthalenone ,1, (2h) : 3,4-dihydro-4-hydroxy-3-(3-hydroxy-methyl-but-cis-2-enyl) : (3r,4r) : ; Naphthalenone ,1, (2h) : 3,4-dihydro-3(s) , 4(r)-dihydroxy-2(s)-(3-methyl-but-2-enyl) : ; naphthalenone, 1,2 (h) : 3,4-dihydro : 4(r) —hydroxy-3(r) —(3-methyl-but-2-enyl) :: naphtha (2,3b)-furan 4,9-dione ,2 acetyl : ; naphtha [1,2b]- furan-5-one , 4(h) : 2,3,3 (a) ,9(b)-tetrahydro : 2(1-hydroxy-1-methyl_ethyl) ; (2r,3ar,9br) : ; naphthro [1,2b]-furanol , 2,3,3 (a) , 4,5,9 (b)- hexahydro-2-(1-hydroxy-1-methyl-ethyl)-5 : (2r,3ar,5s,9br) : ; naphthol [2' , 3b]- furan-4,9- dione ,4(h) ,9(h) : 2-(1-hydroxy-methyl-ethyl) : ; naphthl [2,3b]-furan-4-one , 3(a-h) : 2,3,9,9 (a)- tetrahydro : 9-hydroxy-2-iso-propenyl ; ; naphtha [2,3b]-oxirene-7,2' — naphthol [1,8-de] —1',3'-dioxin , 1 (a), 2, 7, 7(a)- tetrahydro : 2,3-dihydroxy : (1as,2r,7as) : ; oroxin A ; oroxin B ; oroxylin A ; prunetin ; scutellarein ; scutellarin : β -sitosterol ; terphthalate , dimethyl :

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา

แก้ปวด ต้านมาลาเรีย ต้านแบคทีเรีย ยับยั้งการหดเกร็งของกล้ามเนื้อ ลดไขมันในเลือด ขับปัสสาวะ ต้านการแพ้ รักษาแผลในกระเพาะอาหาร ยับยั้งการย่อยโปรตีน ลดพฤติกรรมธรรมชาติของสัตว์ทดลอง ยับยั้งเนื้องอก ไม่ก่อกลายพันธุ์ ทำให้ DNA แยกเป็น single-strand กระตุ้นการสร้าง DNA กระตุ้นเอนไซม์ ornithine decarboxylase ฤทธิ์ก่อกลายพันธุ์

การทดสอบความเป็นพิษ พบว่าเมื่อป้อนสารสกัดเปลือกเพกา ด้วยอัลกอฮอล์ 70 % ให้หนูถีบจักรขนาด 100 มก/กก. หรือ 800 มก/กก. ครึ่งเดียวไม่เกิดอาการเป็นพิษ ป้อนสารสกัดเดียวกันนี้ให้หนูถีบจักรขนาด 800 มก/กก วันละ 1 ครั้ง ติดต่อกัน 300 วัน ไม่เกิดพิษ ฉีดสารสกัดนี้เข้าช่องท้องหนูขาวขนาด 200 มก/กก. วันละครั้งติดต่อกัน 5 วัน หนูไม่ตาย แต่การฉีดเข้าช่องท้องขนาด 460 มก/กก. ครึ่งเดียวมีหนูตายประมาณ 10-20% และการฉีดเข้าช่องท้องขนาด 800 มก/กก. จะทำให้หนูตายเพิ่มขึ้นเป็น 60-70 % การป้อนสารสกัดเปลือกเพกาด้วยน้ำร้อนให้หนูถีบจักรขนาดที่ทนได้สูงสุด ก่อนมีการเป็นพิษเท่ากับ 1 มก/กก. การฉีดสารสกัดเปลือกถั่วหรือรากด้วยอัลกอฮอล์ 50 % เข้าช่องท้องหนูถีบจักรขนาดที่ทนได้สูงสุดคือ 1ก/กก. ส่วนการฉีดสารสกัดผลเพกาด้วยอัลกอฮอล์ด้วย 50% เข้าช่องท้องหนูถีบจักรขนาดที่ทนได้สูงสุดเท่ากับ 100 มก/กก.

คาง

ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Albizia lebbekoides* Benth .

วงศ์ Leguminosae

ชื่อพ้อง *A. odoratissima* Baker

ชื่ออื่น ๆ คาง จามรีดง จามรีป่า Black siris , Ceylon rose wood

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ยืนต้น กิ่งก้านมีขน ใบประกอบเป็นรูปขนนก มี 3-4 ใบ ใบย่อยของแต่ละใบประกอบมี 15-25 คู่ เรียงตรงข้าม ไม่มีกึ่งก้าน ใบย่อยรูปขอบขนาน ปลายมนหรือแหลม มีขนปกคลุมทั้ง 2 ด้าน ดอกช่อออกด้านข้าง เป็นดอกช่อช่อดกกลุ่มย่อย กลีบเลี้ยงรูปกระดิ่ง กลีบดอกเป็นหลอด ผลเป็นฝัก สีน้ำตาลเข้ม มีขนปกคลุม

สรรพคุณ

ราก แก้งท้อง แก้ฝีเปื่อยพัง แก้บวม แก้ตัวพยาธิ แก้ตกลโลหิต

เปลือก แก้พิษฝี พิษงู แก้ไล่พิษการ แก้แผลเน่าในโรคเรื้อนเรื้อรัง เป็นยาอายุวัฒนะ บำรุงเนื้อหนังเส้นเอ็นให้สมบูรณ์ แก้ฝีเปื่อยพัง แก้บวม แก้ตัวพยาธิ แก้ตกลโลหิต แก้งท้อง แก้โรคผิวหนัง แก้ไอ แก้คุดทะราด บำรุงธาตุ แก้แผลเรื้อรัง

ใบ แก้ไอ แก้โรคผิวหนัง แก้ฝี แก้แผลกลาย

ดอก แก้งท้อง แก้ฝีเปื่อยพัง แก้บวม แก้ตัวพยาธิ แก้ตกลโลหิต บำรุงธาตุ แก้ปวดบาดแผล แก้ฟกบวม แก้คุดทะราด แก้พิษงู แก้ไขอันเกิดจากพิษตาอักเสบ บำรุงกำลัง แก้พิษบาดแผล แก้พิษ แก้ตาอักเสบ

ผล แก้งท้อง แก้ฝีเปื่อยพัง แก้บวม แก้ตัวพยาธิ แก้ตกลโลหิต แก้โรคตา

ไม้ระบุส่วนที่ใช้ แก้พยาธิทำให้เน่าเปื่อย แก้งท้องหรือตกลโลหิตเป็นพิษบวม แก้ฝี แก้ปวดบาดแผล แก้พิษงู แก้ฟกบวม แก้คุดทะราด

ข้อมูลการวิจัยที่สำคัญ

สารเคมี

ไม่มีรายงานวิจัย

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา

ลดความดันโลหิต ลดระดับน้ำตาลในเลือด

การทดสอบความเป็นพิษ สารสกัดเปลือกต้นด้วยเอทานอล : น้ำ (1:1) ขนาด 10 ก/กก
ให้ทางปากหรือนิดเข้าใต้ผิวหนัง ไม่พบความเป็นพิษ

บทที่ 3

สรุปผลการดำเนินโครงการฯ และข้อเสนอแนะ

สรุปค่าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการฯ

3.1 งบประมาณที่ได้รับการจัดสรร	100,000	บาท
3.2 ค่าตอบแทน	4,000	บาท
3.3 ค่าใช้สอย	47,312	บาท
3.4 ค่าวัสดุ	48,688	บาท
รวมงบประมาณที่ใช้จริง	100,000	บาท

ในฐานข้อมูลที่จัดทำประกอบด้วยตำรับยาพื้นบ้านของจังหวัดอุบลราชธานี โดยแบ่งเป็นตำรับยาที่เกี่ยวข้องกับโรคต่าง ๆ ได้ดังนี้

ยาแก้ริดสีดวง	1	ตำรับ
ยาแก้โรคกระเพาะอาหาร	1	ตำรับ
ยาแก้ท้องผูก	2	ตำรับ
ยาแก้เมาในไต	4	ตำรับ
ยาแก้ปวดเส้นเอ็น	2	ตำรับ
ยาบำรุงเลือด	1	ตำรับ
ยาแก้กินของผิด	2	ตำรับ
ยาแก้ซางเหลืองในเด็ก	1	ตำรับ
ยาแก้ท้องเสีย	2	ตำรับ
ยาแก้ท้องอืด	2	ตำรับ
ยาแก้เมาในกระเพาะปัสสาวะ	1	ตำรับ
ยาแก้ฝี	1	ตำรับ
ยาแก้กินผิดหลังคลอด	1	ตำรับ
ยาขับน้ำนม	1	ตำรับ

นอกจากนั้นยังสามารถค้นหารายละเอียดข้อมูลสมุนไพรที่น่าสนใจได้

ปัญหาและอุปสรรค

1. เนื่องจากการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสมุนไพรต้องอาศัยการติดต่อกับหมอพื้นบ้าน ซึ่งมักจะอยู่ในหมู่บ้านและต่างอำเภอ การติดต่อสื่อสารไม่ค่อยสะดวกเพราะไม่มีโทรศัพท์จึงต้องสุมไปเองก่อนเมื่อพบหมอพื้นบ้านแล้วจึงนัดครั้งต่อไป แต่ในบางครั้งก็ไม่พบหมอพื้นบ้านจึงทำให้เกิดปัญหาในการสอบถามข้อมูล
2. แหล่งข้อมูลข่าวสารและรายงานการวิจัยในอุบลราชธานีมีไม่เพียงพอแก่การค้นคว้า โดยเฉพาะฐานข้อมูลรายงานการวิจัยทางองค์ประกอบทางพฤกษเคมีที่ทันสมัย
3. การเก็บข้อมูล โดยเฉพาะการถ่ายภาพสมุนไพรประสบปัญหาเนื่องจากพืชแต่ละชนิดมีฤดูกาลงอกและออกดอกแตกต่างกัน ทำให้ไม่สามารถเก็บข้อมูลได้ครบถ้วน ประกอบกับ สมุนไพรที่ถูกนำมาใช้ในตำรับยาเป็นสมุนไพรที่หาได้จากป่าชุมชน หรือตามทุ่งนาที่มีชาวบ้านเป็นเจ้าของ บางครั้งมีการตัดยางป่า หรือเผาทุ่งนาทำให้สมุนไพรถูกทำลายไปด้วย
4. อุปสรรคด้านภาษาที่ใช้ในการสื่อสารกับหมอพื้นบ้าน เพราะหมอพื้นบ้านเป็นคนพื้นที่ในจังหวัดอุบลราชธานีและใช้ภาษาถิ่น คณะทำงานบางท่านไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาถิ่นจึงทำให้เกิดความเข้าใจไม่ตรงกันกับหมอพื้นบ้าน
5. ประสบปัญหาเกี่ยวกับระบบการจัดการข้อมูลเนื่องจากไวรัสคอมพิวเตอร์ จึงทำให้การทำงานล่าช้า และเกิดการสูญหายของข้อมูลบางส่วน

บรรณานุกรม

1. กมลทิพย์ กลิการ์. 2543. พืชผักพรรณไม้พื้นบ้านอีสาน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ มติชน.
2. ไชมอน การ์ดเนอร์, พินดา สิทธิสุนทร และ วิไลวรรณ อนุสารสุนทร. 2543. ต้นไม้เมืองเหนือ. กรุงเทพมหานคร : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
3. เต็ม สมิตินันท์. 2544. ชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : ส่วนพฤกษศาสตร์ป่าไม้ สำนักวิชาการป่าไม้ กรมป่าไม้.
4. ธงชัย เปาอินทร์ และ นิวัตร เปาอินทร์. 2544. ต้นไม้ยาน่ารู้. กรุงเทพมหานคร : ออฟเซ็ท เพรส.
5. นันทวัน บุญยะประกักร และคณะ. 2539. สมุนไพรพื้นบ้าน. กรุงเทพมหานคร : ประชาชน.
6. พร้อมจิต ศรีลัมพ์, และคณะ. 2542. กกยาอีสาน. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิมหาวิทยาลัยยมหิตล.
7. วงศ์สถิตย์ ฉั่วกุล และ จวี ใจแก้ว. 2541. สมุนไพรพื้นบ้านจังหวัดอุบลราชธานี (3). วารสารสมุนไพร. ปีที่ 5. ฉบับที่ 2. หน้า 28-56.
8. วงศ์สถิตย์ ฉั่วกุล และ นพมาส สุนทรเจริญนนท์. 2540. สมุนไพรพื้นบ้านจังหวัดอุบลราชธานี (1). วารสารสมุนไพร. ปีที่ 4. ฉบับที่ 2. หน้า 29-61.
9. วงศ์สถิตย์ ฉั่วกุล และ พร้อมจิต ศรีลัมพ์. 2541. สมุนไพรพื้นบ้านจังหวัดอุบลราชธานี (2). วารสารสมุนไพร. ปีที่ 5. ฉบับที่ 1. หน้า 21-52.
10. วิทย์ เทียงบุรณธรรม 2539. พจนานุกรมสัตว์และพืชในเมืองไทย. กรุงเทพมหานคร : รวมสาส์น
11. รุ่งรัตน์ เหลืองนทีเทพ. 2540. พืชเครื่องเทศและสมุนไพร. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์
12. Mcmakin, P.D. 2000. Flowering plants of Thailand. Bangkok : White Lotus Press.
13. Salalamp, S., Chuakul, W., Temsiririkkul, R. and Clayton, T. 1996. Medicinal plants in Thailand. Bangkok : Amarin printing